

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

БУРЯЧЕНКО ОЛЕСЯ АНАТОЛІВНА

УДК 342.98

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ПРОВАДЖЕННЯХ В
СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

08 – Право

081 – Право

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **О.А. Буряченко**

Науковий керівник **Пастух Ігор Дмитрович**,
доктор юридичних наук, професор

Київ–2024

АНОТАЦІЯ

Буряченко О.А. Правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2024.

У дисертації здійснюється наукова розробка теоретичних та практичних засад, а також комплексне розв'язання практичних питань діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення. Висвітлюється стан дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, досліджується поняття та зміст адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України, а також розглядаються поняття та механізм реалізації правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення.

Крім того, вивчаються особливості реалізації правового статусу органів досудового розслідування у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, передбаченні частиною 4 ст. 184, ст.ст. 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення. З'ясовано особливості організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України як суб'єктів адміністративної юрисдикції, а також визначено напрями удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення.

Запропоновано внесення змін до тексту статей 184, 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення, для удосконалення механізму реалізації адміністративної відповідальності за вчинення

правопорушень, що визначаються вказаними нормами. Також визначено необхідність внесення змін до санкцій даних норми та передбачити більші розміри штрафів за відповідні протиправні діяння. Запропоновано додатково встановити адміністративну відповідальність за ухилення від явки до органів досудового розслідування для такого учасника процесуальної діяльності як спеціаліст.

Обґрунтовано доцільність встановлення додаткової адміністративної відповідальності для посадових та службових осіб за неприйняття чи несвоєчасне прийняття рішення або прийняття необґрунтованого рішення, або невжиття та несвоєчасне вжиття відповідних для забезпечення безпеки осіб, при здійсненні кримінального провадження.

Визначено, що органи досудового розслідування Національної поліції України та їх посадові особи можуть бути віднесені до суб'єктів адміністративної юрисдикційної діяльності, оскільки згідно законодавства вони наділені повноваженнями здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Доведено доцільність внесення низки змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, що забезпечить удосконалення існуючих процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування Національної поліції в справах про адміністративні правопорушення, щодо:

- наділення органів Національної поліції правом розглядати справи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

- можливості закритого розгляду справ про адміністративні правопорушення, у разі якщо їх відкритий розгляд суперечить інтересам охорони таємниці досудового розслідування;

- закріплення за дізнавачами повноважень щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення;

- встановлення спрощеного порядку, без складання протоколу про адміністративне правопорушення, провадження у справах про адміністративні правопорушення, які підвідомчі органам Національної поліції України;

- надання органам Національної поліції України повноважень, здійснювати адміністративне затримання при злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, а також при розголошенні особою, що притягається до адміністративної відповідальності, відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист;

- можливості складання протоколу про адміністративне правопорушення за відсутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у разі якщо її було належним чином повідомлено про час та місце складання такого протоколу.

Також доведено необхідність внесення змін до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах, затвердженої наказом МВС від 6 листопада 2015 року № 1376, а також Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС від 07 листопада 2015 року №1395, що забезпечить удосконалення існуючих процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування Національної поліції в справах про адміністративні правопорушення.

Повний текст відповідних змін у вигляді проектів нормативно-правових актів, а також супровідні матеріали до вказаних проектів містяться у додатках до цього дисертаційного дослідження.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, адміністративна відповідальність, адміністративне правопорушення, правове регулювання, органи досудового розслідування, поліція.

ANTOTATION

Buryachenko O.A. Legal status of pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine in proceedings on administrative offenses – Thesis for a Doctor of Philosophy Degree in Specialty 081 – Law. – National Academy of International Affairs, Kyiv, 2024.

The dissertation provides a scientific development of theoretical and practical foundations, as well as a comprehensive solution to practical issues of the activities of pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine in proceedings on administrative offenses. The article highlights the state of research on the problems of activity of the pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine in proceedings on administrative offenses, examines the concept and content of the administrative and legal status of the pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine, and also considers the concept and mechanism for implementing the legal status of the pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine in proceedings on administrative offenses.

It is noted that the tasks, functions, powers, rights and obligations of the pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine are defined in sufficient detail in criminal procedure legislation, but their administrative and legal status, as well as certain powers not directly related to the investigation of criminal offenses, require additional regulation by national legislation. The administrative and legal status of law enforcement agencies, including the pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine, is the basis on which their powers, rights, duties and responsibilities are based when performing their law enforcement functions.

In addition, the author examines the peculiarities of realization of the legal status of pre-trial investigation bodies in proceedings on administrative offenses under part 4 of Article 184, Articles 185-4 and 185-11 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses. The author elucidates the peculiarities of the organizational and legal framework for the activities of pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine as subjects of administrative jurisdiction, and also identifies the

areas for improving the procedural framework for the activities of pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine in proceedings on administrative offenses.

The author proposes to amend the text of Articles 184, 185-4 and 185-11 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses to improve the mechanism of administrative liability for offenses under these provisions. The author also identifies the need to amend the sanctions of these provisions and to provide for higher fines for the relevant unlawful acts. It is proposed to additionally establish administrative liability for evasion of appearance before the pre-trial investigation authorities for such a participant of the prosecutorial activity as a specialist.

The author substantiates the expediency of establishing additional administrative liability for officials and officers for failure to make or untimely making a decision or making an unreasonable decision, or failure to take and untimely taking appropriate measures to ensure the safety of persons in the course of criminal proceedings.

It is determined that the pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine and their officials can be classified as subjects of administrative jurisdictional activity, since under the law they are authorized to conduct proceedings in cases of administrative offenses.

The author proves that it is expedient to introduce a number of amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses, which will ensure improvement of the existing procedural framework for the activities of the pre-trial investigation bodies of the National Police in cases of administrative offenses, namely

- vesting the National Police with the right to consider cases of administrative offenses for which liability is established by part 4 of Article 184, as well as Articles 185-4 and 185-11 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses;

- the possibility of closed consideration of cases on administrative offenses, if their open consideration is contrary to the interests of protecting the secrecy of pre-trial investigation;

- vesting investigators with the authority to draw up protocols on administrative offenses;

- establishing a simplified procedure, without drawing up a protocol on an administrative offense, for proceedings in cases of administrative offenses that are under the jurisdiction of the National Police of Ukraine;

- empowering the bodies of the National Police of Ukraine to carry out administrative detention in case of malicious evasion of a witness, victim, expert, specialist, interpreter from appearing before the pre-trial investigation authorities or the prosecutor, as well as in case of disclosure by a person held administratively liable of information about security measures in respect of a person taken under protection;

- the possibility of drawing up a protocol on an administrative offense in the absence of the person being held administratively liable, if he or she has been duly notified of the time and place of drawing up such a protocol.

The author also proves the need to amend the Instruction on processing materials on administrative offenses in the bodies approved by Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine No. 1376 dated November 6, 2015, and the Instruction on processing by police officers of materials on administrative offenses in the field of road safety not recorded in the automatic mode approved by Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine No. 1395 dated November 7, 2015, which will ensure improvement of the existing procedural framework for the activities of the pre-trial investigation bodies of the National Police in cases of

The full text of the relevant amendments in the form of draft legal acts, as well as supporting materials to these drafts, are contained in the appendices to this thesis.

Keywords: administrative and legal status, administrative liability, administrative offense, legal regulation, pre-trial investigation bodies, police.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Буряченко О.А. Стан дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України в справах про адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 267-270. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/61>

2. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування в справах про адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 506-509. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/115>

3. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції як суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Актуальні питання у сучасній науці: журнал*. 2024. № 4(22) 2024. С. 572-580. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4\(22\)-572-581](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4(22)-572-581)

4. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції України та їх посадові особи як суб'єкти кваліфікації адміністративних правопорушень. *Наукові перспективи: журнал*. 2024. № 3(45). С. 800-809. DOI [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3\(45\)-800-809](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3(45)-800-809)

5. Буряченко О.А. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України. *Наука і техніка сьогодні: журнал*. 2024. № 3(31). С. 36-44. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3\(31\)-36-44](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3(31)-36-44)

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Буряченко О.А. Напрями удосконалення законодавства щодо участі органів досудового розслідування Національної поліції України в адміністративно-деліктному провадженні. *Адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України, НП України та інших суб'єктів публічної адміністрації: матеріали XV науково-практичного семінару (м. Київ, 17 вересня 2020 р.)*. Київ, 2020. С. 74-77.

2. Буряченко О.А. Значення кваліфікації адміністративних правопорушень для адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Національної поліції. *Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 18 листопада 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 302–305.

3. Буряченко О.А. Складання протоколу про адміністративне правопорушення як одна з компетентностей органу досудового розслідування Національної поліції. *Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 10 січня 2023 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2023. С. 78-79.

4. Буряченко О.А. Діяльність органів досудового розслідування Національної поліції України при застосуванні строків адміністративного стягнення. *The 4th International scientific and practical conference “Scientific progress: innovations, achievements and prospects”* (January 9-11, 2023) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2023. P. 547-551.

5. Буряченко О.А. Правове регулювання процесуальної діяльності органів досудового розслідування національної поліції в справах про адміністративні правопорушення. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку* : матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції (Київ, 28 квітня 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 382-384.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....12

ВСТУП.....13

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ПРОВАДЖЕННЯХ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....23

1.1. Стан дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення.....23

1.2. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України.....47

1.3. Провадження в справах про адміністративні правопорушення як сфера об'єктивізації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України.....70

Висновки до розділу 1.....90

РОЗДІЛ 2. ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ОРГАНАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....92

2.1. Порядок здійснення проваджень органами досудового розслідування Національної поліції України у справах про адміністративні правопорушення, передбаченні ч. 4 ст. 184 КУпАП.....92

2.2. Особливості проваджень органів досудового розслідування Національної поліції України у справах про адміністративні правопорушення, що передбаченні статтею 185-4 КУпАП.....109

2.3. Специфіка проваджень органів досудового розслідування Національної поліції України у справах про адміністративні правопорушення, що передбаченні статтею 185-11 КУпАП.....	127
Висновки до розділу 2.....	143

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ПРОВАДЖЕННЯХ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....

3.1. Удосконалення організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України як суб'єктів адміністративної юрисдикції.....	145
--	-----

3.2. Шляхи удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення.....	169
--	-----

Висновки до розділу 3.....	201
----------------------------	-----

ВИСНОВКИ.....	204
----------------------	------------

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	209
--	------------

ДОДАТКИ.....	233
---------------------	------------

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

БЕБ України – Бюро економічної безпеки України

ДБР – Державне бюро розслідувань

ЄС – Європейський Союз

КК України – Кримінальний кодекс України

КМУ – Кабінету Міністрів України

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС – Міністерство внутрішніх справ

НАБУ – Національне антикорупційне бюро України

НП України – Національна поліція України

ООН – Організація Об'єднаних Націй

РЄ – Рада Європи

ЦК – Цивільний кодекс

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. У контексті інтеграції України до європейського співтовариства, останніми роками відбувається реформування правоохоронної системи для подальшого удосконалення та модернізації її структури та впровадження діяльності, з одночасним урахуванням кращих міжнародних стандартів. Після прийняття у 2015 році закону України «Про Національну поліцію», значні організаційні зміни відбулися в органах та підрозділах поліції, які продовжуються по теперішній час, проте адміністративно-правовий статус деяких органів або підрозділів поліції досі не визначається належним чином з боку законодавства. Зазначена проблема також характерна для адміністративно-правового регулювання статусу органів досудового розслідування Національної поліції України (далі НП України), що реалізують повноваження у сфері розслідування кримінальних правопорушень.

З боку кримінального процесуального законодавства завдання, функції, повноваження, а також права і обов'язки органів досудового розслідування НП України визначені досить детально, але їх адміністративно-правовий статус, а також окремі повноваження, що не пов'язані безпосередньо з розслідуванням кримінальних правопорушень, потребують додаткового регулювання з боку національного законодавства. Адже адміністративно-правовий статус правоохоронних органів, у в тому числі органів досудового розслідування НП України, являє собою основу на якій базуються їх владні повноваження, права, обов'язки та відповідальність, під час виконання функції у сфері правоохоронної діяльності. Тому для збільшення рівня ефективності роботи зазначених органів існує потреба у вивченні можливостей удосконалення існуючих нормативно-правових актів, що визначають їх адміністративно-правовий статус, тим більше, що результати опитування посадових осіб органів досудового розслідування НП України, а також інших

поліцейських, професійна діяльність яких пов'язана з реалізацією адміністративної відповідальності, вказують на потребу такого удосконалення, про що висловилося 92 % опитаних респондентів (див. Додаток Г).

Так на даний час відсутнє належне нормативно-правове регулювання діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, хоча відповідні повноваження закріплені за зазначеними органами на підставі положень Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Відповідно вивчення проблем адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення потребує уваги та вбачається актуальним, оскільки відповідне нормативно-правове регулювання їх діяльності матиме позитивний вплив на їх ефективність, результативність, неупередженість та оперативність як при здійсненні досудових розслідувань так і при реалізації інших завдань та функцій, що передбачаються законодавством.

Слід зауважити, що окремі аспекти правового статусу органів досудового розслідування були розглянуті у наукових роботах таких вчених як: О.М. Бандурка, О.В. Баулін, А.Т. Комзюк, М.В. Лошицький, О.М. Музичук, В.П. Петков, В.О. Рум'янцев, А.В. Самодін, Г.І. Сисоєнко, О.Ю. Татаров, В.Г. Фатхутдінов, М.І. Хавронюк, М.С. Цуцкірідзе, С.С. Чернявський, С.С. Шоптенко, О.Н. Ярмиш та ін.

Варто також окремо згадати про останні дослідження науковців щодо окремих аспектів адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування. Зокрема, М.В. Калатур провів дослідження адміністративно-правових засад організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів, А.Г. Нікуліна вивчала адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП України, а В.М. Галунько – питання адміністративно-правового забезпечення слідчої діяльності в Україні. Також з боку науковців приділяється окрема увага дослідженню адміністративно-правового статусу органів дізнання, наприклад, О.Ю. Дрозд у

своїх роботах розглядав питання сутності адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів дізнання НП України, К.В. Мешковой також досліджував розвиток адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України, а С.О. Зінченко вивчав особливості адміністративно-правового статусу органів дізнання в Україні.

Разом з тим, у сучасних наукових дослідженнях не зустрічаються спроби розглянути проблематику визначення особливостей правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення. Хоча існує потреба у дослідженні проблем діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, а також реалізації правового статусу органів досудового розслідування у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбаченні у частині 4 ст. 184 КУпАП, ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, що дозволило б сформулювати пропозиції щодо удосконалення організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування НП України як суб'єктів адміністративної юрисдикції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дисертаційного дослідження пов'язана з реалізацією основних положень нормативно-правових актів та програмних документів, що визначають пріоритети наукових досліджень щодо реформування правоохоронної системи в Україні, тому дане дослідження узгоджується з положеннями Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»; Указу Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки»; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454; Стратегічного плану розвитку Національної академії внутрішніх справ на 2018-2024 роки,

затвердженого рішенням Вченої ради НАВС від 27 лютого 2018 року; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки, затвердженим рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 21 грудня 2020 року (протокол № 23). Тему дослідження «Правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення» затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 вересня 2020 року (протокол № 20).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є розробка теоретичних та практичних засад, а також комплексне розв'язання практичних питань діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- висвітлити стан дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення;

- дослідити поняття та зміст адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України;

- розглянути поняття та особливості проваджень в справах про адміністративні правопорушення як сфери об'єктивізації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України;

- вивчити порядок здійснення проваджень органами досудового розслідування Національної поліції України у справах про адміністративні правопорушення, передбаченні ч. 4 ст. 184 КУпАП;

- охарактеризувати особливості проваджень органів досудового розслідування Національної поліції України у справах про адміністративні правопорушення, що передбаченні ст. 185-4 КУпАП;

- дослідити специфіку проваджень органів досудового розслідування Національної поліції України у справах про адміністративні правопорушення, що передбаченні ст. 185-11 КУпАП;

- з'ясувати особливості організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування НП України як суб'єктів адміністративної юрисдикції;

- визначити напрями удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають та розвиваються під час здійснення проваджень в справах про адміністративні правопорушення органами досудового розслідування НП України.

Предметом дослідження є правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення.

Методи дослідження. Методологічну основу даної роботи утворюють загальнонаукові та спеціально-правові методи пізнання, використання яких було обумовлене об'єктом та предметом даного наукового дослідження та пов'язане з метою та завданнями наукового пошуку. Поміж загальнофілософських методів одним з основним став діалектичний метод, що дозволив здійснити дослідження поняття та змісту адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України, а також механізму реалізації правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення (підрозділи 1.2, 2,1). Провідним серед наукових методів став – системно-структурний, який допоміг здійснити оцінку стану дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, а також за допомогою якого вдалося з'ясувати особливості організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування НП України як суб'єктів адміністративної юрисдикції (підрозділи 1.1 та 3.1); за допомогою дедуктивного методу було

розроблено концептуальні напрями розвитку організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування НП України як суб'єктів адміністративної юрисдикції, а також визначено напрями удосконалення процесуальних засад діяльності зазначених органів у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення (підрозділи 3.1 та 3.2). Головним серед усіх використаних спеціально-юридичних методів став формально-догматичний, використання якого сприяло дослідженню діючих нормативно-правових актів, а також практики їх застосування при реалізації адміністративної відповідальності, за правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, ст.ст.185-4 та 185-11 КУпАП (підрозділи 2.2, 2.3, 2.4, 3.1). У свою чергу порівняльно-правовий метод допоміг проаналізувати проблемні питання кваліфікації адміністративних правопорушень, підвідомчих органам досудового розслідування НП України, та їх відмежування від аналогічних кримінальних правопорушень (підрозділи 2.2, 2.3, 2.4).

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані щодо діяльності судових органів, органів досудового розслідування НП України, а також інших правоохоронних органів по здійсненню проваджень в справах про адміністративні правопорушення (див. Додаток Д), результати анкетування 235 респондентів: посадових осіб органів досудового розслідування НП, а також інших поліцейських, професійна діяльність яких пов'язана з реалізацією адміністративної відповідальності(див. Додаток Г), практика розгляду судами справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, ст.ст.185-4 та 185-11 КУпАП (97 справ), результати попередніх наукових досліджень, а також правова публіцистика.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що згідно до змісту та характеру розглянутих у дисертації питань, вона є одним із перших комплексних наукових досліджень правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні

правопорушення. У роботі обґрунтовано низку наукових положень, пропозицій та висновків, зокрема:

уперше:

- встановлено, що провадження в справах про адміністративні правопорушення у діяльності органів досудового розслідування НП України слід розглядати як основу на нормах адміністративно-процесуального права сукупність послідовно вчинених процесуальних дій, відповідно до стадій та їх особливостей, слідчими та дізнавачами щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення, у зв'язку із виявленням під час досудового розслідування підстав притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності;

– досліджено органи досудового розслідування НП України як суб'єкти адміністративної юрисдикційної діяльності, через наявність у них повноважень здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, а також надано характеристику їх адміністративно-юрисдикційній діяльності;

– обґрунтовано доцільність удосконалення правових засад діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення шляхом внесення комплексних змін до низки законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів;

удосконалено:

– визначення адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України як системи визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, принципів, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають можливість цим суб'єктам здійснювати захист особи, суспільства та держави від кримінальних та адміністративних правопорушень, забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних, адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які сприяють їх вчиненню, і вжиття заходів щодо їх усунення;

– уявлення про порядок здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється ч. 4 ст. 184 КУпАП, ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, а також шляхи удосконалення даного виду процесуальної діяльності;

– положення про вдосконалення адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, шляхом конкретизації їх завдань, функцій та повноважень у даній сфері;

дістали подальшого розвитку:

– дослідження питань реалізації органами досудового розслідування адміністративної відповідальності за розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист;

– обґрунтування доцільності закритого розгляду справ про адміністративні правопорушення, у разі якщо їх відкритий розгляд суперечить інтересам охорони таємниці досудового розслідування;

– пропозиції щодо надання органам НП повноважень, здійснювати адміністративне затримання при ухиленні свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, а також при розголошенні особою, що притягається до адміністративної відповідальності, відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.

Практичне значення отриманих результатів. Сформульовані у дисертаційному дослідженні висновки й пропозиції впроваджені та можуть використовуватись у:

– науково-дослідній сфері – при подальших дослідженнях проблемних питань щодо визначення правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 24квітня 2024 року);

– практичній діяльності – використання отриманих результатів дозволить покращити практичну діяльність органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення (акт впровадження Головного управління НП України у Вінницький області від 23 квітня 2024 року);

– освітньому процесі – матеріали дисертаційного дослідження використовуються під час проведення занять із навчальних дисциплін «Адміністративна відповідальність», «Адміністративний процес», «Відповідальність в публічному адмініструванні», «Провадження у справах про адміністративні правопорушення» та ін. (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 24 квітня 2024 року).

Особистий внесок здобувача. Висновки сформульовано за результатами особистих досліджень авторки. Дисертація є самостійною науковою працею; окремі проблеми висвітлені в адміністративно-правовій науці вперше; деякі питання викладені в новій інтерпретації з урахуванням існуючих тенденцій розвитку науки, а також теорії й практики діяльності органів досудового розслідування НП України як суб'єктів провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, доповідалися та оприлюднені у виступах автора на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України, НП України та інших суб'єктів публічної адміністрації: матеріали XV науково-практичного семінару (м. Київ, 17 вересня 2020 року); Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 18 листопада 2022 року); Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 10 січня 2023 року); The 4th International

scientific and practical conference “Scientific progress: innovations, achievements and prospects” (Мюнхен, 9-11 січня 2023 року); Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції (Київ, 28 квітня 2023 року).

Публікації. Основні наукові результати дисертації викладені у десяти наукових публікаціях, серед яких п’ять статей – у виданнях, що включені МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, а також у п’яти тезах, що опубліковані у збірниках матеріалів науково-практичних та міжнародних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають в себе вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (220 найменувань на 24 сторінках) та додатків (на 34 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 266 сторінки, із яких обсяг основного тексту – 208 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ПРОВАДЖЕННЯХ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1.1. Стан дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення

У сучасному суспільстві органи НП України мають ключове значення в забезпеченні й гарантуванні кожному громадянину відчуття безпеки та захищеності при реалізації наданих державою прав й свобод. Велику значущість має застосування органами досудового розслідування ефективних методів запобігання і реагування у разі порушення прав і свобод людини, в тому числі швидкого, результативного й ефективного розслідування правопорушень.

Сучасна світова спільнота, вітчизняні науковці, активізують процеси з утвердження значущості прав і свобод людини та громадянина, безумовного їх дотримання та створення всіх умов для можливої їх повної реалізації, ефективної діяльності інституту юридичної відповідальності. Безпосередньо це пов'язано із проблемою порушення передбачених прав й свобод і необхідності притягнення осіб, які вчиняють ці діяння, до відповідальності.

Діяльність органів досудового розслідування найяскравіше відображає існуючий стан боротьби зі злочинністю та реальні обставини захищеності прав, свобод і законних інтересів громадян від злочинних та інших протиправних посягань. Більше того, органи досудового розслідування НП України є низовою ланкою у боротьбі зі злочинністю, а тому несуть основне навантаження з розкриття та розслідування правопорушень [1, с. 5].

Робота цього органу є не лише системною та цілісною частиною кримінального процесу, а й частиною адміністративного, так як виконує його специфічні функції без яких неможливе існування об'ємного правового процесу як завершеного системного та специфічного формування.

Питання діяльності органів досудового розслідування НП України в адміністративному просторі є надзвичайно актуальним, оскільки адміністративне право виконує важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування держави - практичні дії реалізують базові теоретичні положення закріплені як обов'язок держави – забезпечення прав і свобод людини.

Важливим елементом цієї реалізації виступає розгляд справ про адміністративні правопорушення та винесення відповідних процесуальних рішень або складання адміністративних протоколів для подальшого направлення справ до суду. Це сприяє забезпеченню дотримання законності та правопорядку в суспільстві, надаючи можливість з'ясувати факти та знайти об'єктивні рішення щодо порушення норм адміністративного права. Чіткий і об'єктивний розгляд обставин справи сприяє здійсненню справедливості, дотриманню законності та встановленню рівноваги між захистом прав та свобод громадян і забезпеченням суспільного порядку. Як влучно зазначає О. Андрійко «захист прав людини - основний чинник еволюції адміністративного права» [2].

Актуальною частиною наукової розробки діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення є ознайомлення та аналіз наявної й суміжної наукової думки з теми, що досліджується. Це з'ясує наявні проблеми, виявить прогалини в наукових дослідженнях та спрямує увагу на нерозв'язані проблеми, відкриє шлях до нових бачень і поглиблення розуміння діяльності цих органів, розробки нових підходів при розслідуванні справ про адміністративні правопорушення, що доповнюють й розширюють існуючий науковий корпус знань, який матиме

практичну значущість для ефективного функціонування правового суспільства в цілому.

Так, з метою висвітлення та розгляду проблем функціонування органів та підрозділів НП України працювало чимало вчених, а саме: В.Б. Авер'янов, І.В. Атаманчук, Ю.В. Баулін, Ю.П. Битяк, К.Л. Бугайчук, Д.В. Голобородько, О.В. Джафрова, О.Ю. Дрозд, М.В. Калатур, В.П. Кононець та інші, які відповідали на основні проблемні питання в контексті адміністративно-правової доктрини; поважні вчені-дослідники в галузі кримінального права та кримінології В.І. Борисов, О.М. Джужа, В.І. Ємельянов, А.В. Самодін, П.Л. Фріс, В.Я. Тацій та ін., а також кримінального процесу Р.М. Дударець, О.Ю. Татаров, М.С. Цуцкірідзе, С.С. Чернявський та інші, котрі у межах своїх досліджень частково аналізували зазначену тему.

Проте, власний практичний досвід та аналіз законодавчої, наукової складової аспектів діяльності органів досудового розслідування НП в інституті адміністративної відповідальності відкрив безліч наявних у їх діяльності проблем, котрі є нагальні та потребують вирішення. І хоч специфіка виконуваних органами досудового розслідування завдань та функцій знов і знов привертає до себе увагу наукової спільноти, під час аналізу досліджуваної теми виявлені напрацювання лише в окремих питаннях їх діяльності. А саме, помітна стійка доктринальна тенденція до досліджень проблем застосування органами досудового розслідування норм кримінального права та кримінального процесу, тоді як наукові опрацювання застосування ними норм адміністративного права взагалі не розглядаються.

Після проведеного аналізу академічних, наукових джерел, баз даних, а також спеціалізованих юридичних видань та публікацій, низки праць монографічного, дисертаційного рівня, навчальних підручників й методичних матеріалів були встановлені дотичні напрацювання, що здійснювались до досліджуваної нами теми.

Увесь масив наукових напрацювань доцільно розподілити на декілька груп, а саме:

а) правова основа діяльності НП України, органів досудового розслідування НП України, в тому числі у справах про адміністративні правопорушення;

б) адміністративно-правовий статус НП України, органів досудового розслідування НП України;

в) питання досудового розслідування (досудове слідство, дізнання), процесуальний та правовий статус слідчого, дізнавача НП України - зміст та проблеми їх діяльності;

г) загально-правова характеристика проваджень у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчих органам НП України, застосування ними адміністративної відповідальності.

Дослідження та аналіз правової основи діяльності НП України, органів досудового розслідування НП України науковцями посідає ключове місце задля забезпечення постійного її розвитку та адаптації до сучасних викликів і стандартів. Адже, ефективність досліджуваного виду діяльності залежить від досконалості та чіткості нормативної регламентації діяльності поліції й її підрозділів, а також наявності розвинутої, цілісної системи законодавства та відповідних підзаконних актів у цій сфері [3, с. 76].

Так, питанням визначення сутності правових основ діяльності органів державної влади, в тому числі НП України в певній мірі присвячені праці А.В. Лапкіна, Б.Б. Мельниченка, С.П. Поляка, В.В. Прокопенка, С.Г. Серьогіної та інших [4, с. 125].

Саме на рівні нормативно-правових актів, слушно зауважує О.І. Беспалова, мають створюватися пріоритетні напрями управління органами поліції, визначатися коло суб'єктів, відповідальних за її реалізацію, закріплюватися шляхи взаємодії органів і підрозділів поліції, окреслюватися проблемні питання, пов'язані з процесом управління органами поліції, та пропонуватися шляхи їх вирішення [5, с.111].

Дослідження наукових напрацювань, в зазначеному напрямку продемонструвало, що більшість із них стосується визначення поняття

«правової основи» та аналізу норм, систематизації нормативно-правових актів, положення яких складають фундамент діяльності правоохоронних органів різних напрямів.

До прикладу, А.Є. Голубов визначає правову основу кримінального провадження в справах про злочини неповнолітніх як системне утворення, яке складається з різних за своєю правовою природою, юридичною силою та змістом нормативно-правових актів, але єдиних у їх призначенні – містити в собі правові норми, якими регулюється правозастосовна діяльність в межах вказаного провадження [6, с. 141];

А.В. Лапкін визначає правові основи діяльності прокуратури наступним чином: це сукупність правових норм, які визначають засади організації та діяльності органів прокуратури України, встановлюють статус працівників органів прокуратури, регулюють правовідносини, що виступають об'єктом прокурорської діяльності, регламентують її порядок, визначають способи, методи і засоби її здійснення [7, с. 18];

С.П. Поляк під правовою основою оперативно-розшукової діяльності з протидії втягненню неповнолітніх у злочинну діяльність вважає закріплені в нормативно-правових актах, науково обґрунтовані, теоретично осмислені та викликані практичною необхідністю правила (фактично правові норми), що визначають правові, організаційні й тактичні положення використання оперативно-розшукових можливостей з метою забезпечення легальної діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів, а також створення умов для реалізації завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального судочинства [8, с. 92].

К.Л. Бугайчук в науковій статті «Правові основи діяльності НП України» [4] більш глибоко надає авторське визначення поняття «правова основа діяльності НП України» - сукупність правових норм, що закріплюються у національних та міжнародних нормативно-правових актах і регулюють суспільні відносини, які виникають в процесі її діяльності із надання поліцейських послуг в сферах забезпечення охорони прав і свобод людини,

протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, надання послуг з допомоги особам, які її потребують, а також у сферах публічного адміністрування та взаємодії із іншими органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськістю. До того ж, автор безпосередньо аналізує норми Конституції України й систематизує нормативно-правові акти, положення яких складають правову основу діяльності НП України: норми права, які закріплені в Конституції України, міжнародних договорах України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законах України, актах Президента України та постановах Верховної Ради України, актах Кабінету Міністрів України (постановах та розпорядженнях), а також виданих відповідно до них актах Міністерства внутрішніх справ України, НП України, локальних нормативних актах органів та підрозділів НП України виділяючи в деяких прогалини й актуалізувавши важливість внесення до них змін [3, с.128].

Дотичну цінність для вирішення завдань нашого дослідження несуть матеріали навчального посібника «Організація роботи підрозділів досудового розслідування» в якому колектив авторів визначає безпосередньо предмет правового забезпечення діяльності слідчих підрозділів органів НП: цілі, завдання, функції, принципи, форми, методи та процедури їх діяльності, правовий статус та їх організаційна структура, порядок взаємодії та координації слідчої діяльності, нагляд та контроль за нею, організаційно-правові основи її забезпечення (кадрове, інформаційне, матеріально-технічне, фінансове тощо) [1, с. 43]. До того ж, автори роз'яснюють та об'єднують правові норми, що діють у даній сфері й охоплюють широке коло питань у дві групи: 1) правові норми, які регулюють поведінку людей, визначають права й обов'язки фізичних осіб, як учасників кримінального процесу; 2) особливу групу правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері діяльності підрозділів досудового розслідування НП України, складають норми, що визначають правовий статус слідчих (завдання, функції, повноваження, підслідність, відповідальність, адміністративні процедури їх діяльності тощо) [1, с. 46].

На основі аналізу наукових поглядів, бачимо, що їх об'єднує ключовий аспект: під правовою основою НП України, органів досудового розслідування пропонується розуміти сукупність законодавчих та інших нормативно-правових актів, які регламентують певну сферу діяльності або відносин в суспільстві. Це є база, на основі якої будуються конкретні правові відносини, забезпечуються права і обов'язки суб'єктів.

Науковці підкреслюють, що основною умовою успішної діяльності органів досудового розслідування НП України є її, саме, належне правове забезпечення, тобто закріплення в законах та інших нормативно-правових актах вимог, що сприяють реалізації повноважень працівників слідства та дізнання, так як їх діяльність часто пов'язана із обмеженням прав громадян та інших суб'єктів правовідносин у зв'язку з чим важливо забезпечити неухильне дотримання законності, тобто виконання приписів правових норм, які регулюють зазначену діяльність [1, с. 50], з важливістю чого ми повністю погоджуємося.

Не зупиняючись на детальному дослідженні, однак у рамках розгляду стану теоретичної розробленості проблеми піднятою цією дисертацією, варто зазначити, що аналіз правозастосовної практики та наукових джерел щодо правової основи діяльності органів досудового розслідування НП України, безпосередньо, у справах про адміністративні правопорушення показав відсутність будь-якого комплексного дослідження зазначеного напрямку. Це демонструє, що вказана тема не стала предметом самостійних наукових досліджень.

Також, можемо констатувати значну проблему у відсутності чіткого нормативного закріплення положень чи внесення доповнень до існуючих КУпАП, КПК України наказів МВС України, НП України, локальних нормативних актах органів та підрозділів НП України, безпосередньо, щодо діяльності органів досудового розслідування Національної поліції під час застосування інституту адміністративної відповідальності у ході досудового розслідування кримінальних проваджень.

Аналізуючи наступний напрям дослідження стану теоретичної розробленості проблем діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення, а саме, адміністративно-правовий статус НП України, органів досудового розслідування НП України зазначимо, що теоретичне підґрунтя в ньому створили праці таких науковців, як: В.Б. Авер'янова, М.І. Ануфрієва, О.М. Бандурки, О.І. Безпалової, Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, О.П. Гетманець, І.П. Голосніченка, С.М. Гусарова, С.Ф. Денисюка, О.Ю. Дрозда, С.О. Зінченко, А.Г. Каткової, О.О. Кіпера, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, І.Б. Коліушко, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, Т.В. Корчева, К.Б. Левченко, А.А. Манжули, О.І. Миколенка, О.М. Музичука, Д.Г. Мулявка тощо. Роботи зазначених дослідників становлять основу формування наукових підходів до аналізу проблем адміністративно-правового статусу правоохоронних органів України, у тому числі, Національної поліції.

Ми підтримуємо позицію більшості науковців, які дійшли до спільного розуміння важливості у науковій розробці найперше розкривати зміст і склад поняття «адміністративно-правовий статус» будь-якого досліджуваного ними суб'єкта, зокрема і з урахуванням того, що категорія є не тільки багатозначна, а й багатоелементна. Варто враховувати і те, що система органів НП України постійно активно розвивається та виявляє проблеми в своєму функціонуванні, а тому актуальності теоретичних та практичних розробок адміністративно-правового статусу органів НП України проявляється у дисертаційних дослідженнях.

Підкреслимо і те, що будь-яке дослідження неможливе без напрацювань у сфері загальної теорії держави та права. Так, суттєвий вклад у розвиток таких понять, як «статус», «правовий статус», «повноваження», зроблено Ю.М. Оборотовим, Н.М. Крестовською та А.Ф. Крижанівським [9]. Окрім того, значний вклад у розвиток термінів та понять загальнотеоретичної юриспруденції зробили такі вчені, як І.В. Антошина, П.П. Богуцький,

А.І. Кормич, С.П. Кравченко, О.С. Мельничук, М.Ю. Рязанов, Ю.В. Тіщенко, М.В. Серебро, Г.М. Чувакова, В.А. Федоров та інші [10].

Чимала кількість учених-адміністративістів досліджували у своїх працях ці елементи, як загалом, так і конкретно органів і підрозділів НП України. До прикладу, аналізуючи низку таких наукових досліджень, виявлено, що у сучасній юридичній науці правовий статус розглядається як категорія з певною сукупністю ознак, які, в свою чергу, складають системну характеристику статусу.

Так, у роботі А.Г. Нікуліної «Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України» були визначені наступні особливості: 1) правовий статус досліджуваної категорії державної влади встановлюється адміністративно-правовими нормами права, обов'язками, юридичною відповідальністю та компетенцією; 2) регулює взаємовідносини суб'єктів між собою, встановлюючи принципи та характер взаємодії суб'єктів суспільних відносин; 3) встановлює місце кожного суб'єкта шляхом регулювання їх гарантій, прав та обов'язків, встановлює ступінь взаємодії між державою, суспільством та певною особою, забезпечуючи таким чином життєдіяльність соціального середовища в цілому; 4) характерні своєрідність організаційно-функціональної структури, сукупність певних елементів, наявність компетенції та юридичної відповідальності; 5) незалежність в своїй діяльності; 6) чітка нормативна регламентація й обов'язковість; 7) є стійким та забезпечує захист прав та свобод [11].

З огляду на вищевказані думки учених, вважаємо, що їх пов'язує спільна властивість: під правовим статусом НП України, органів досудового розслідування пропонується розуміти конкретне правове положення суб'єкта (державного органу) у правовій системі, включаючи законодавчо закріплені права, обов'язки, повноваження та відповідальність.

О.В. Батраченко в своїй дисертаційній праці «Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки та порядку» обґрунтував точку зору та констатував, що

адміністративно-правовий статус органів НП України призначений для ідентифікації цього органу державної влади як суб'єкта конкретних правовідносин у визначений проміжок часу з конкретним суб'єктом [12, с. 40].

Дисертація О.А. Падалка на тему: «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України», містить також важливі для нашого дослідження висновки. Автор зазначає, що адміністративно-правовий статус НП це складна система, внутрішня форма організації якої визначається низкою юридично значущих ознак і властивостей, кожна з яких характеризує певний аспект даного органу влади, і які у своїй єдності визначають його юридичне становище в суспільстві і державі як суб'єкта відповідних правовідносин. До ключових елементів правового статусу НП автором віднесено: принципи, повноваження (які є правообов'язками, тобто охоплюють права та обов'язки відповідної функціональної спрямованості), гарантії та відповідальність [13, с. 176].

Також вказаним дослідником було сформульовано тезу про те, що для того, аби НП України ефективно виконувала свої завдання та функції, здійснювала належним чином надані їй владні повноваження, недостатньо лише прописати їх у нормативно-правовому акті, необхідно забезпечити реалізацію даним органом влади свого правового становища - відповідні забезпечувальні механізми, головним завданням яких є гарантування стабільної та ефективної роботи шляхом повноцінного задоволення їх потреб [14].

Також важливу аргументацію було наведено у низці інших наукових публікацій. Приміром, Д.М. Ластович у своїй статті «Поняття адміністративно-правового статусу поліції як суб'єкта надання поліцейських послуг» пропонує розглядати адміністративно-правовий статус НП України як визначене нормами адміністративного права юридичне становище даного органу влади у механізмі держави та системі суспільних відносин і наголошує, що сутнісний зміст правового статусу НП України проявляється у цілях, завданнях та принципах діяльності цього органу, у тих можливостях, якими він користується, реалізуючи своє функціональне призначення, та обов'язках, які на нього покладаються [15, с. 71].

М.В. Кочеров у своїй науковій статті «Поняття адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення реформ» розглядає адміністративно-правовий статус органів НП України як загальнотеоретичну категорію, яка характеризує певне становище цього правоохоронного органу в державі та обумовлена сферою суспільних відносин, пов'язаної з охороною і захистом прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, інтересів держави, встановленого громадського порядку управління, профілактики та попередження правопорушень тощо [16, с. 295].

В.В. Безега у статті «Характеристика адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони» зазначає сутність адміністративно-правового статусу НП України саме в контексті її функціонування як суб'єкта сектору безпеки і оборони. Автор пропонує, під адміністративно-правовим статусом НП України як суб'єкта сектору безпеки і оборони розуміти врегульоване адміністративно-правовими нормами юридичне становище НП України в системі органів забезпечення національної безпеки, яке визначається її соціальним призначенням, межами та основними векторами діяльності, а також відповідними повноваженнями, якими вона користується в процесі охорони правопорядку, забезпечення прав та свобод громадян і безпеки в суспільстві [17, с. 125].

Ним також зазначено, що структура адміністративно-правового статусу державного органу – це внутрішня будова та чіткий порядок розташування відповідних його елементів, які забезпечують збереження основних властивостей у разі різних внутрішніх і зовнішніх змін. Автором визначено, що адміністративно-правовий статус НП України складається з таких елементів: 1) компетенція та повноваження (права та обов'язки); 2) завдання, функції та принципи діяльності; 3) відповідальність, правові та соціальні гарантії діяльності [17, с. 126].

А.В. Танько у науковій статті «Адміністративно-правовий статус органів Національної поліції України як суб'єкта реалізації державної політики у сфері забезпечення прав і свобод людини» розглянув феномен адміністративно-

правового статусу органів НП як суб'єкта реалізації державної політики України у сфері забезпечення прав і свобод людини, що становлять орієнтир для розгортання демократичних процесів в українському суспільстві. Також, ним зазначалося, що адміністративно-правовий статус Національної поліції України – це сукупність закарбованих у законодавстві держави характеристик і повноважень цього органу, комплекс складників його діяльності [18].

Дотичними до змісту нашого дослідження є результати комплексної роботи, що сформовані у вигляді навчального посібника «Адміністративна діяльність Національної поліції» за загальною редакцією В.А. Глуховері, в якому розглянуто теоретико-правові основи адміністративної діяльності Національної поліції; визначено мету, завдання, форми та методи адміністративної діяльності Національної поліції; з'ясовано адміністративно-правовий статус поліцейських; виокремлено специфіку адміністративно-правової діяльності підрозділів Національної поліції в найбільш професійно орієнтованих сферах їх правозастосовної діяльності. Крім того, приділено увагу питанням основних положень Закону України «Про Національну поліцію» та нормативно-правових актів, що визначають адміністративно-правовий статус Національної поліції [19]. В цілому, колектив авторів наводить аналогічні по змісту зазначених нами вище поняття, розширюючи та деталізуючи їх.

О.А. Гусар у своїй науковій статті пропонує ґрунтовний підхід, згідно з яким загалом адміністративно-правовий статус – це системна сукупність адміністративно-правових властивостей суб'єкта права. До таких властивостей автор зараховує детерміновані нормами адміністративного права: 1) компетенцію суб'єкта; 2) порядок його утворення й набрання юридичних ознак; 3) назву; 4) місце дислокації; 5) структуру; 6) цілі функціонування; 7) відповідальність [20, с. 116].

О.М. Дручек у дисертації «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» визначає, що адміністративно-правовий статус НП України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини – це законодавчо урегульована система

елементів цільового, організаційного та компетенційного характеру, які визначають її правове становище в адміністративних правовідносинах, що мають місце у процесі її діяльності у зазначеній сфері [21, с. 190].

Аспекти адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування досліджували такі вчені як: О.В. Баулін, Р.І. Благута, Р.В. Дмитрик, М.В. Калатур, В.В. Король, А.Г. Нікуліна, М.І. Панов, О.І. Пашинін, О.А. Солдатенко, О.Ю. Татаров, В.М. Тертишник, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, І.В. Цюприк, В.В. Черней, А.В. Шарнін, А.В. Шевчишин, Г.В. Юркова, О.О. Юхно, Д.В. Ягунов, М.О. Яковенко та інші науковці.

До прикладу, на рівні монографічних досліджень свій вклад у наукову базу зробили А.Г. Нікуліна «Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України», 2017 р., В.М. Галуцько «Адміністративно-правове забезпечення слідчої діяльності в Україні», 2017 р., О.І. Шевченко «Адміністративно-правовий статус слідчого в Україні», 2018 р.

А.Г. Нікуліна у дисертаційній роботі об'ємно розкриває питання адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України, їх методів та форм діяльності, юридичної відповідальності тощо, які є важливі для нашої наукової розробки [11, с. 178]. Авторка встановлює сутність поняття адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України як комплексної категорії з чіткою структурою, яка регулює їх взаємовідносини між собою та іншими суб'єктами правоохоронної системи, встановлюючи місце кожного з них, принципи та характер взаємодії між ними шляхом законодавчого визначення й регулювання сукупності кореспондуючих прав та обов'язків, компетенцій і юридичної відповідальності, гарантій їх реалізації. Також вона здійснила аналіз структурних елементів адміністративно-правового статусу працівників органів досудового розслідування НП України та виділила, що він складається з таких: 1) повноваження органів досудового розслідування Національної поліції, що закріплені законодавчими актами та відповідають установленим цілям,

покладеним на них функціям та завданням у відповідній сфері правовідносин; 2) законодавчо визначених сфер та об'єктів впливу як предметів компетенції; 3) професійних знань, інформації, якими органи досудового розслідування поліції володіють; 4) вимог, які висуваються до майбутнього спеціаліста органів досудового розслідування НП України [11, с. 180].

З цього приводу М.В. Калатур у своєму дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правові засади організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів» розкрив специфіку адміністративно-правового статусу слідчого підрозділу як структурної ланки державного правоохоронного органу, що полягає у специфічному цільовому призначенні, меті, порядку утворення окремих підрозділів і взаємодії з іншими уповноваженими суб'єктами, складом персоналу та порядком заміщення ними посад, формах і методах здійснення організаційно-управлінських повноважень. Також ним визначено підходи до наукової класифікації засад діяльності слідчих підрозділів правоохоронних органів держави, які розподілено на традиційні (субординація, координація, підвідомчість, підпорядкованість, підконтрольність, підзвітність) та інноваційні (самостійність, ефективність, відкритість, прозорість, гендерна рівність тощо) [22].

Підсумуємо, що наукові позиції визначають сутність та особливості адміністративно-правового статусу НП України, а також шляхи його вдосконалення. Однак, відзначимо, що у сучасній вітчизняній юридичній доктрині відсутні повноцінні, цілісні наукові дослідження адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України. Науковці лише частково торкаються розгляду адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України зовсім уникаючи, до прикладу, детального досліджено адміністративно-правових аспектів функціонування органів досудового розслідування у системі адміністративної відповідальності. Проблемним залишається визначення ролі та місця органів досудового розслідування НП України у моделі адміністративного провадження, а також необхідність деталізації адміністративно-правового статусу та засад їх

функціонування у цьому розрізі.

Умовну третю групу наукових досліджень складають праці науковців, які висвітлювали питання досудового розслідування (досудове слідство, дізнання), процесуального та правового статусу слідчого, дізнавача, зміст та проблеми їх діяльності.

На рівні національних наукових досліджень публікації вчених щодо досудового розслідування можна класифікувати на різні категорії, враховуючи об'єкт їх вивчення: 1) поняття і правова природа досудового розслідування; 2) генезис законодавства; 3) порівняння порядку кримінального провадження, запровадженого в Україні та зарубіжних країнах; 4) підстави та процесуальний порядок досудового розслідування; 5) теоретичні та практичні проблеми досудового розслідування та шляхи їх розв'язання; 6) відповідність національного законодавства стосовно досудового розслідування визначеним критеріям у міжнародних документах. До того ж, варто зазначити, що проблемні питання ефективності досудового розслідування досліджували, в більшості, вчені кримінального процесу та правознавці-криміналісти.

Проблемні питання ефективності досудового розслідування досліджували: Г.К. Авдєєва, Ю.П. Аленін, Н.М. Ахтирська, І.В. Басиста, О.В. Баулін, Р.І. Благута, Н.В. Глинська, І.В. Гловюк, Д.М. Говорун, М.С. Городецька, А.В. Гуляєва, І.В. Гловюк, О.М. Дроздов, В.А. Журавель, В.А. Завтур, М.Ю. Романов, Д.П. Письменний, В.В. Касько, О.О. Кіпер, В.В. Король, Т.В. Корчева, О.В. Лазукова, Т.О. Лоскутов, О.А. Лучко, Л.М. Лобойко, Г.М. Мамка, О.Р. Михайленко, А.Г. Нікуліна, О.В. Острогляд, О.І. Пашинін, О.А. Солдатенко, А.В. Самодін, О.Ю. Татаров, В.М. Тertiшник, А.В. Шевчишин та інші науковці.

На рівні дисертаційних, монографічних досліджень О.В. Ковальова у дисертації «Теоретико-правові засади інформаційного забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень», Г.П. Власова в монографії «Спрощення кримінального судочинства України: історія, теорія, практика: монографія», В.М. Трофименко у дисертації «Теоретичні та правові

основи диференціації кримінального процесу України», Д.А. Пеший у дисертації «Засада законності та її забезпечення у досудовому кримінальному провадженні» приділяли значну увагу дослідженню головних рис досудового розслідування, різних стадій кримінального провадження та їх суб'єктів.

Близькою до нашого дослідження є теоретична розвідка О.В. Ковальової, котра проводячи системний аналіз формулювання сучасними науковцями загальних підходів до розуміння сутності та змісту досудового розслідування зазначає, що більшість із них принципово не розходяться з класиками та практично не відійшли від запропонованої в п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України законодавцем дефініції, що чітко зумовлює головні риси досудового розслідування [23, с. 52]. За результатом аналізу авторка зазначає, що вчені відносять до головних ознак досудового розслідування: 1) нормативну закріпленість завдань (ст. 2 КПК України); 2) чіткість меж проведення (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України); 3) передбачену кримінальну процесуальну форма; 4) визначеність кола учасників; 5) специфічність процесуальних рішень та суб'єктів їх прийняття [23, с. 52, 24, с. 75].

Водночас вона вказує віднесені законодавцем загальні положення досудового розслідування: початок досудового розслідування (ст. 214 КПК України); підслідність (ст. 216 КПК України); об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування (ст. 217 КПК України); місце проведення досудового розслідування (ст. 218 КПК України); строки досудового розслідування (ст. 219 КПК України); розгляд клопотань під час досудового розслідування (ст. 220 КПК України); ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення (ст. 221 КПК України); недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування (ст. 222 КПК України) [23, с. 51; 25, с. 75].

Таким чином, підходи учених щодо визначення «досудове розслідування» сформульовані з урахуванням нормативно закріпленого поняття й основних послідовних етапів досудового розслідування, котрі надають структурне уявлення про сутність та зміст даної стадії кримінального провадження.

Доречно зазначити про категорію авторів, які у дослідженнях організаційно-правових аспектів досудового розслідування залежно від того, який вид кримінального правопорушення розслідується аналізують його різні форми: досудове слідство та дізнання.

Розгляд наявних наукових джерел свідчить також і про чимале опрацювання ключових аспектів суб'єктів діяльності досудового розслідування, правового статусу посадових осіб: слідчих, що розслідують злочини у формі досудового слідства та дізнавачів, які проводять розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

На монографічному рівні проблематику діяльності посадових осіб органів досудового розслідування в контексті різних наукових спеціальностей досліджували А. Г. Каткова «Правові та організаційні аспекти управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України» [26], О.Ю. Татаров «Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС)» [27], О.О. Кіпер «Процесуальна самостійність слідчого як гарантія всебічного, повного й неупередженого розслідування у кримінальному провадженні» [28], Р.В. Дмитрик «Адміністративно – правовий статус поліцейського в Україні» [29] та інші.

Так, О.О. Лисецький у своїй дисертації «Слідчий як суб'єкт кримінального провадження» визначив, що статус слідчого включає такі компоненти: функція (основний напрям кримінально-процесуальної діяльності); завдання; права та обов'язки слідчого; процесуальна незалежність; гарантії законності та обґрунтованості діяльності; процесуально-правова відповідальність. Поняття «предмет відання слідчого» він описав як область суспільних (кримінально-процесуальних) відносин, що починається з отримання інформації про вчинене кримінальне правопорушення та вимагає від слідчого реалізації процесуальних повноважень шляхом виконання кримінально-процесуальних функцій для досягнення цілей кримінального провадження [30].

Натомість, М.Ю. Романов у своїй дисертаційній роботі «Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України» [31], акцентує, що наведена позиція, містить термінологічні суперечності, оскільки органом є саме установа чи організація, котра виконує визначені функції та працює над досягненням поставленої мети, а посадові особи цього органу можуть займати правове становище в будь-якій системі взаємодії та реалізовувати власні повноваження, права й свободи, а також дотримуватися кола обов'язків.

А.Я. Дубинський, розглядаючи передумови вдосконалення системи досудового розслідування в своїх наукових працях зауважує, що розслідування справи – самостійний напрям кримінально-процесуальної діяльності спеціально уповноваженої законом посадової особи з метою достовірного документального відтворення (реконструкції) події злочину, встановлення всіх причетних до нього осіб і визначення їх ролі у вчиненому злочині [32, с. 387].

О.А. Солдатенко обстоює думку стосовно того, що досудове розслідування полягає в діяльності органів досудового слідства, яке здійснюється під наглядом прокурора й обмежене контролем суду, щодо збирання, перевірки та оцінки доказів з метою встановлення обставин злочину; осіб, які його вчинили; характеру й розміру збитків, завданих злочином; виявлення та усунення обставин, які сприяли вчиненню злочину [33, с. 69].

Відповідно до думки І.М. Охріменка та Г.О. Лузанової, сучасні реалії вимагають зосередити увагу на досудовому розслідуванні, підкреслюють роль та значення слідчого у кримінальному процесі. Вони вказують, що це пов'язано із забезпеченням гуманізації законодавства та захисту прав громадян від злочинів. Таким чином, слідчий має центральне місце у сфері кримінального процесу, оскільки його діяльність впливає на сприйняття громадськістю органів правопорядку та суду [34, с. 86–90].

У зв'язку з вищезазначеним, спостерігаємо тенденцію теоретико-методологічної направленості дослідження окресленої сфери функціонування більшості науковців до розгляду діяльності суб'єктів розслідування через

призму кримінально-процесуального інституту в рамках, виключно, кримінальних проваджень. Ми ж вбачаємо проблему відсутності відображення у доктрині адміністративного права повноцінних досліджень повноважень органів досудового розслідування НП України у розрізі адміністративного провадження та застосування ними адміністративної відповідальності.

Теоретико-прикладний інтерес та цінність для вирішення завдань цієї наукової проблеми становлять методичні рекомендації авторського колективу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ [35] «Повноваження та обов'язки слідчого під час застосування інституту адміністративної відповідальності у ході досудового розслідування кримінальних проваджень, у тому числі у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення». Авторами розкрито загальну характеристику повноважень та обов'язків слідчого в разі виявлення ознак адміністративного правопорушення; системно досліджено найбільш поширені суміжні склади адміністративних і кримінальних правопорушень, особливості їх кваліфікації; проаналізовано повноваження слідчих у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення; розглянуто особливості кваліфікації та процесуальний порядок діяльності слідчих органів НП України у разі виявлення ознак правопорушень, передбачених частиною четвертою ст. 184, ст.ст. 185-4 та 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення [35, с. 25]. Вказане наукове напрацювання, хоч на загальному рівні та у відносно незначному об'ємі, проте частково розкриває предмет нашого дослідження та по суті, є єдиною роботою, яка містить консолідовані результати дослідження адміністративних правовідносин за участі органів досудового розслідування НП України, а саме слідчих та дізнавачів.

Відповідно до зазначення колективу авторів слідчий органів НП України, як і будь-який інший поліцейський, має вживати заходів для усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок

учинення адміністративного правопорушення, а також для здійснення своєчасного реагування на повідомлення про адміністративні правопорушення [36]. Тобто, законодавець статтями КУпАП, певним чином, визначає органи, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення та осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення [37], чим покладає на останніх права та обов'язок застосування адміністративної відповідальності.

Діяльність уповноважених суб'єктів НП України по застосуванню адміністративної відповідальності реалізується через провадження у справах про адміністративні правопорушення, а тому значна увага вчених приділялася загально-правовій характеристиці таких проваджень та методології і принципам застосування адміністративної відповідальності як в цілому, так і в окремих конкретних правопорушеннях.

Внаслідок цього, наступними напрямками дослідження стану теоретичної розробленості проблем діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення пропонуємо розглянути загально-правову характеристику проваджень у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчих органам НП України та застосування працівниками органів досудового розслідування адміністративної відповідальності.

Дослідження теми проваджень у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчих органам НП України були під значною увагою науковців, таких як О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, І.Л. Бородін, А.С. Васильєв, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, Т.О. Коломоєць, О.В. Кузьменко, О.В. Негодченко, О.І. Остапенко, М.М. Тищенко, В.К. Шкарупа та інші.

Науковці опиралися й виводили поняття провадження щодо розгляду та вирішення адміністративних справ, яке реалізується шляхом «комплексу процесуальних дій, спрямованих на своєчасне, повне і об'єктивне з'ясування обставин справи, вирішення її у відповідності з законодавством, забезпечення

виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян в дусі додержання законів, зміцнення законності, охорони прав та законних інтересів громадян, охорони власності, виконання завдань з охорони громадського порядку і громадської безпеки» [38, с. 180].

«Розгляд і вирішення адміністративних справ, пов'язаних із вчиненням адміністративних проступків, та умови і порядок притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності чи застосування до них інших заходів адміністративного примусу компетентними органами на основі закону визнається як провадження у справах про адміністративні правопорушення» - зазначає колектив авторів навчального посібника «Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України» [39, с. 71].

Як визначає М.Р. Гарат у своєму дисертаційному дослідженні «Відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері містобудівної діяльності» - «провадження у справах про адміністративні правопорушення – явище динамічне. Комплекс процесуальних дій, котрі становлять його суть, завжди реалізується у чітко визначеній послідовності, за певним алгоритмом. Під цим кутом провадження у справах про адміністративні правопорушення прийнято розглядати як єдиний процес, що розгортається у часі та складається з декількох послідовних фаз розвитку – стадій. Останні ж поділяються на етапи, а ті, у свою чергу, на окремі процесуальні дії. Відповідно, зміст адміністративно-деліктного провадження в цілому, а так само зміст проваджень щодо розгляду різних типів адміністративних справ, традиційно розкривається через характеристику їх стадій, етапів і процесуальних дій» [40, с. 157].

Аналіз підходів науковців, які досліджують дану тематику дотично або цілком, демонструє, що існують відмінності у розумінні структури адміністративно-деліктного провадження, але ці відмінності не мають суттєвого характеру. Більшість з них знаходяться на рівні теоретичних

концепцій. Це пояснюється специфікою поглядів на стадії та їх обмеження, а не суттєвими відмінностями в змісті провадження у справах про адміністративні правопорушення. Як відзначає В.К. Колпаков, головне полягає не в термінах, які використовуються для позначення стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення, а в тому, щоб ці стадії належним чином відображали процедуру провадження, включаючи конкретні дії та операції, які здійснюються в ході реалізації адміністративно-правових норм [41, с. 378].

Так, наприклад, С.С. Гнатюк розрізняє чотири стадії такого провадження: 1) адміністративне розслідування та порушення справи про адміністративний проступок; 2) розгляд та винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення; 3) перегляд постанови у справі про адміністративне правопорушення; 4) виконання постанови про накладення адміністративного стягнення [40 с. 158, 42, с. 63-125].

Чотириелементну структуру адміністративно-деліктного провадження також обґрунтовують А.І. Беленчук, Д.П. Калайнов, Т.О. Коломоєць, С.С. Гнатюк, Л.І. Живицька, Ю.Ю. Пайда, С.С. Шоптенко та інші [43, с. 68]. З точки зору І.П. Голосніченка, М.Ф. Стахурського, А.В. Гуржій та Л.В. Ковалю, провадження у справах про адміністративні правопорушення поділяється на п'ять стадій: порушення справи про адміністративний проступок; стадія попереднього адміністративного розслідування; розгляд справи про адміністративні правопорушення й винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення; оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення; виконання постанови про накладення адміністративних стягнень [40, с. 158; 44, с. 155]. У свою чергу, В.К. Колпаков і Т.А. Плугатар обґрунтовують доцільність виділення шести стадій адміністративно-деліктного провадження: порушення справи; адміністративне розслідування; розгляд справи; винесення постанови; перегляд постанови; виконання постанови [40, с. 15; 41, с. 410].

Виходячи з проведеного вище аналізу наукової літератури, можна зробити висновок, що вчені на рівні досліджень розглядали провадження у

справах про адміністративні правопорушення через призму структури процесуальних дій, хоча кожна з них має свій комплекс та проблеми.

Приміром, більшість із наведених вище науковців виділяють першою стадією адміністративного провадження порушення справи та адміністративне розслідування. Слід відзначити, що у законодавстві відсутні чіткі означення для початку цієї стадії. Жоден з чинних документів, зокрема, КУпАП не використовує термін «адміністративне розслідування». Більше того, ці акти не надають вказівок на конкретну процесуальну дію (процесуальне рішення), що визначає початок провадження у справі. Ця проблема має не тільки теоретико-прикладний характер, а й практичне значення, оскільки від її вирішення залежить ефективність процесу розслідування правопорушень, зокрема, під час застосування інституту адміністративної відповідальності у ході досудового розслідування кримінальних проваджень, у тому числі у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення. І хоч науковці обґрунтовують питання стадій та приводять загально-теоретичні висновки й зміст справ про адміністративне правопорушення виходячи з їх стадійного наповнення, з такою позицією ми не можемо погодитися, так як це потребує внесення змін до низки правових норм, про що детальніше йтиметься в наступних розділах.

Щодо дослідження стану теоретичної розробленості проблем застосування працівниками органів досудового розслідування НП України адміністративної відповідальності зазначимо, що науковцями концептуалізувалися розуміння термінів «адміністративне правопорушення», «адміністративна відповідальність», а також вивчалися питання пов'язані з компетенцією суб'єктів, які здійснюють застосування адміністративних санкцій та інші аспекти даної тематики.

А.В. Кальна у своєму дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правова протидія органами Національної поліції правопорушенням у сфері виборчого процесу» зазначає, що починаючи з 1960-х років, одним з ключових напрямів в адміністративно-правових дослідженнях стала наукова розробка

інституту адміністративної відповідальності [45, с. 27]. Далі авторка підкреслює, що це відкрило можливість для визнаних науковців, таких як Д.М. Бахрах, І.І. Веремеєнко, І.О. Галаган, А.П. Ключніченко, Л.В. Коваль, Б.М. Лазарєв, А.Є. Луньов, Л.Л. Попов, Н.Г. Салищева, М.С. Студенікіна, А.П. Шергін та багатьох інших, провести теоретичну розробку питань адміністративної відповідальності і створити науково обґрунтовану основу [45, с. 26].

Незважаючи на значущий вклад вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі адміністративного та адміністративно-деліктного права, питання застосування адміністративної відповідальності та адміністративного примусу залишаються об'єктом завдань, які породжують багато невирішених питань. Ці питання викликають багато роздумів у дослідників, оскільки на них немає однозначних або навіть загальних відповідей. Що, в свою чергу, змушує практикуючих юристів намагатися розв'язати різні юридичні казуси, виходячи з загальнонаукових, загальноправових та спеціальних юридичних принципів, а іноді навіть користуючись власним здоровим глуздом, яким кожна особа розуміє по-своєму ті чи інші факти.

Наприклад, питання процедури притягнення до адміністративної відповідальності, коли діяння особи не складає кримінального правопорушення, але яке могло викликати кримінальну відповідальність, проте містить у собі склад лише адміністративного правопорушення залишається нерозв'язаним. Ця проблема відображена й в діючому українському законодавстві про адміністративні правопорушення.

Слід зазначити, що проведені дослідження дозволили нам визначити стан вивчення проблем діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення. Визначено, що упродовж останніх років вказане питання не знайшли свого повного відображення в комплексних наукових дослідженнях, тобто спеціально не досліджувалося, хоча це має не тільки теоретико - прикладний характер, а й практичне значення, що і є перспективним напрямом розвитку науки адміністративного права та

спричинило актуальність даної праці, що також висвітлювалось нами у публікаціях за темою даної дисертації [46, с. 270].

1.2. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України

Поняття «адміністративно-правовий статус» є ключовим у сфері адміністративного права, використовується як для фізичних осіб, які є суб'єктами адміністративного права, так і для органів публічного адміністрування. Саме основні змістовні характеристики адміністративно-правового статусу використовують дослідники адміністративної правосуб'єктності органів публічного управління чи інших колективних утворень. Проте, досі існує дискусія щодо тлумачення цього терміну, оскільки у сучасній адміністративно-правовій доктрині немає узагальненого визначення для нього. Ця ситуація пояснюється тим, що в академічній літературі [47, с. 90, 94, 117, 125; 48, с. 57, 68] термін «адміністративно-правовий статус» активно використовується для аналізу статусу різних суб'єктів адміністративно-правових відносин та їх елементів, але в більшості випадків не надається загального визначення для цього поняття.

Так, на думку авторів підручника «Курс адміністративного права України» за редакцією О.В. Кузьменко поняття адміністративно-правового статусу охоплює комплекс конкретно-визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом нормами адміністративного права. На їх думку необхідною ознакою набуття адміністративно-правового статусу є наявність конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, які реалізуються як в адміністративних правовідносинах, так і поза ними [49, с. 113]. Такої ж думки О.М. Гумін, що визначає адміністративно-правовий статус як комплекс обов'язків і прав, передбачених нормами адміністративного права [50, с. 36].

Укладачі великого юридичного словника адміністративно-правовий статус фізичних та юридичних осіб (індивідуальних суб'єктів і організацій) тлумачать його як сукупність прав та обов'язків, що регулюються адміністративно-правовими нормами та реалізуються в адміністративно-правових відносинах. Їй виділяють елементи адміністративно-правового статусу: адміністративну правоздатність, адміністративну дієздатність, а також права, обов'язки і відповідальність цих суб'єктів, передбачені нормами адміністративного права [51, с. 28].

Покладаючи в основу наявність певних прав та обов'язків, О.О. Воротнятников адміністративно-правовий статус визнає як спеціальний стан суб'єкта, що виражає положення суб'єкта правових відносин (із відповідними правами та обов'язками) у сфері публічного управління [7, с. 72]. Підтримують цю думку і вчені Н.В. Гудима та В. Б. Авер'янов які досліджують адміністративно-правовий статус як систему обов'язків, прав і повноважень, закріплених законодавством як для окремих осіб, так і для посадових осіб згідно з їхніми повноваженнями [52, с. 82; 53, с. 194].

Згідно з дослідниками С.В. Ківаловим і Л.Р. Білою, адміністративно-правовий статус може бути охарактеризований як сукупність прав і обов'язків, заснованих на нормах адміністративного права, а також гарантій захисту цих прав [54, с. 272]. Аналогічну думку висловлює С.Г. Стеценко [55, с. 90-91].

У свою чергу, С.В. Шестаков та О.В. Петришин відрізняються від згаданих вище вчених, наголошуючи, що до елементів адміністративно-правового статусу слід включати, крім прав та обов'язків суб'єкта, також юридичну відповідальність [56, с. 25].

О.В. Сергієнко в якості елементів адміністративно-правового статусу виділяє такі елементи: правові норми та принципи, які встановлюють правовий статус; підстави, порядок набуття чи припинення статусу; компетенція; правосуб'єктність; обмеження та гарантії, встановлені законодавством; внутрішньо-організаційні відносини; відповідальність [57, с. 181].

Наявні і прихильники широкого підходу до розуміння адміністративно-правового статусу, які констатують, що він є інтегративною категорією, конструкцію якої слід представити трьома блоками: 1) достатусних елементів: адміністративно-правові норми, правосуб'єктність, тощо; 2) основних елементів статусу: права, обов'язки, відповідальність; 3) забезпечувальних елементів – гарантій (Т.О. Мацелик, В.В. Галуцько, О.А. Гусар та інші) [20, с. 116; 58, с. 107; 59, с. 92; 60 с. 113].

Можна відзначити, що вчені-адміністративісти мають різні точки зору щодо визначення терміну «адміністративно-правовий статус» досліджуючи різні суб'єкти, адже проблемне питання адміністративно-правового статусу органів публічного управління, до яких належить й Національна поліція, завжди були предметом активних наукових досліджень та обговорення. До цього ж, підкреслимо, що адміністративно-правовий статус тлумачиться як сумарна категорія адміністративного права, що характеризує всіх учасників адміністративних правовідносин у місці визначення їхньої ролі та значення в конкретній сфері діяльності.

Загалом, науковці визначають адміністративно-правовий статус різних органів публічного управління як [61]:

– сукупність закріплених нормами адміністративного права кола повноважень для виконання покладених на відповідний суб'єкт завдань держави у сфері запобігання корупції в Україні (Національне агентство з питань запобігання корупції) [62, с. 108];

– складну юридичну конструкцію, яка містить в собі сукупність взаємопов'язаних структурних елементів: правову основу діяльності, форми, методи її здійснення, завдання, функції та мету діяльності; сукупність адміністративних прав і обов'язків; формування і реалізацію державної митної політики та організацію й ефективне функціонування всієї системи митних органів; відповідальність за вчинювані діяння та гарантії діяльності (митні органи) [63, с.57];

– правове становище відповідного суб'єкта, що впливає з його компетенції, а також із завдань, функцій, організації та порядку діяльності, відповідальності, взаємодії з іншими суб'єктами щодо реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення та загальнообов'язкового державного соціального страхування (Пенсійний фонд України) [64, с.28];

– складне і неоднозначне явище, яке характеризується багатоманітністю законодавчо встановлених структурних елементів (органи державної податкової служби України) [65, с.13].

Підсумуємо, що вузький підхід визначення поняття адміністративно-правового статусу передбачає зосередження тільки на правах та обов'язках, класичний - додавання гарантій та/або відповідальності, а широкий включає інші аспекти, детерміновані нормами адміністративного права, поряд з вказаними елементами. Отже, базисом адміністративно-правового статусу є комплекс конкретно визначених прав та обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом адміністративного права.

За змістом адміністративно-правовий статус можна класифікувати на: загальний, спеціальний (родовий статус) та галузевий [66, с. 197]. Дослідження поняття та особливостей адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України, безумовно, повинно розпочинатися із аналізу загального адміністративно-правового статусу Національної поліції України, адже він є базовим та вихідним для решти статусів.

Так, М.В. Кочеров розглядає адміністративно-правовий статус органів НП України як загальнотеоретичну категорію, що визначає позицію цього правоохоронного органу в державі та пропонує його розуміти як сукупність повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання тих завдань, що покладені на органи НП України. Адміністративні права та обов'язки НП України є фундаментом її адміністративно-правового статусу [16, с. 295].

О.В. Батраченко, натомість, констатує, що адміністративно-правовий статус органів НП України визначає їхню ідентифікацію як суб'єктів

конкретних правовідносин у визначений проміжок часу з певним суб'єктом [12, с. 40]. Д.К. Катрич – як сукупність цілей, завдань, структурно-організаційних та компетенційних елементів, які нормативно закріплені в правових актах України та спрямовані на захист прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, боротьбу зі злочинністю, забезпечення публічної безпеки та порядку, а також на надання послуг особам в рамках визначених законом меж [67, с. 34]. За поглядами Д.М. Ластовича, адміністративно-правовий статус представляє собою юридичне становище даного органу влади в механізмі держави та суспільних відносинах, сутність якого проявляється у цілях, завданнях та принципах діяльності поліції, а також у її можливостях для виконання функціонального призначення та виконання обов'язків, покладених на неї, визначених нормами адміністративного права [15, с. 71].

За переважною більшістю авторів адміністративно-правовий статус органів публічного управління, включаючи Національну поліцію та її підрозділи, визначається на основі елементів, закріплених в адміністративно-правових нормах. Ми поділяємо думку науковців щодо важливості нормативно-правової регламентації компонентів адміністративно-правового статусу, оскільки відповідне законодавче визначення завдань, функцій, повноважень та інших елементів адміністративно-правового статусу НП України сприяє більш ефективній реалізації її діяльності. На наш погляд, важливим є підкреслити значення елементів адміністративно-правового статусу, які закріплюються у нормах адміністративного права не лише з метою їх юридичного формалізування, але й для можливості суб'єкта бути активним учасником правових відносин, взаємодіяти як в межах внутрішньої системи, так і з зовнішнім середовищем. Додамо, що вказані елементи, навіть при великому, вище наведеному, розмаїтті поглядів теоретиків не сформовані у єдиному науковому підході. Аналізуючи їх напрацювання, можна зробити висновок, що майже всі дослідники виокремлюють в адміністративно-правовому статусі державних органів права та обов'язки. Однак, щодо інших елементів, позиції вчених значно розходяться – вони виділяють різні елементи адміністративно-

правового статусу органу публічної влади, розбіжні їхні думки й щодо кількості та групування цих елементів.

Тимчасом сталою є думка щодо можливості згрупування елементів адміністративно-правового статусу в блоки:

- 1) цільовий, який визначає норми про цілі, завдання та функції діяльності;
- 2) організаційно-структурний, який складається з правових приписів, що регламентують порядок утворення, реорганізацію, ліквідацію органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість;
- 3) компетенційний, що включає сукупність владних повноважень (компетенцію) [68, с. 41 – 47, 69].

Цей підхід отримав позитивну оцінку від багатьох науковців у сфері адміністративного права. Ми також розділяємо його як основний при визначенні адміністративно-правового статусу НП України та її органів досудового розслідування, тому, будемо керуватися й аналізувати його надалі для вирішення завдань дисертаційної роботи.

При детальному розгляді цільового блоку адміністративно-правового статусу НП України, варто вказати на включення таких понять, як «ціль», «завдання» та «функції». На підставі Закону України «Про Національну поліцію» зазначимо, що хоча безпосередньо не визначена ціль створення та діяльності поліції, однак відповідно, ст. 1 вказаний вище Закон визначає Національну поліцію як центральний орган виконавчої влади, що забезпечує охорону прав і свобод людини, протидіє злочинності, підтримує публічну безпеку та порядок. Положення п.п. 4, 5 ч.1 ст.23 цього ж Закону відносять до основних повноважень поліції, вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення правопорушення; здійснення своєчасного реагування на повідомлення про події або правопорушення, у тому числі адміністративні [70].

В наукових працях вчені розкривають ціль створення та діяльності різних органів державної влади. Зокрема, визначимо, що ціллю діяльності НП України є організація й забезпечення політики держави щодо забезпечення прав і свобод

людини, інтересів суспільства та держави, протидія злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, попередження та розкриття правопорушень, а також створенні якісних умов для реалізації приватними особами своїх прав і законних інтересів. До того ж, основними завданнями, що ставляться перед сучасною поліцією, є співпраця та комунікація, створення нового іміджу для правоохоронних органів. Наразі, робота НП України будується на цілком новому принципі «community policing», тобто на створенні довірливих зв'язків між працівниками поліції й населенням [71, с. 162].

Також, на нашу думку, можна визначити їхні цілі через завдання, які покладаються на НП України в сфері адміністративних правопорушень:

- виявлення причини та умови, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, вжиття заходів для їх усунення;
- виявлення адміністративних правопорушень;
- припинення виявлених адміністративних правопорушень;
- вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення адміністративного правопорушення;
- здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про адміністративні правопорушення;
- у випадках, визначених законом, здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання;
- доставлення затриманих осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- утримування в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення адміністративних правопорушень, а також осіб, підданих адміністративному арешту [70].

НП України здійснює цілеспрямований вплив на соціальні відносини, в яких виступає саме тим державним органом, через який держава втілює значну частину заходів щодо забезпечення власної безпеки та безпеки суспільства і

його членів. Відповідно діяльність НП є специфічною формою реалізації поліцейської функції держави. [72, с. 51-52, 73].

Відзначають, що ціль створення будь-якого органу державної влади пов'язана зі сферою суспільних відносин, яка є об'єктом регулювання, визначає результат, який намагається досягти державний орган, окреслює спрямованість його діяльності й закріплена у відповідному нормативно-правовому акті [61, с. 53; 74, с. 37]. Так, сфера суспільних відносин, яка є об'єктом регулювання залежить від конкретного виду діяльності НП України. Сьогодні є чотири основних види поліцейської діяльності в Україні: адміністративна поліцейська діяльність; поліцейська діяльність органів досудового розслідування; поліцейська діяльність оперативно-розшукових підрозділів; охоронна поліцейська діяльність [75].

Організаційно-структурний блок включає нормативне регулювання порядку створення, реорганізації, ліквідації НП України; структуру, чисельність і територіальні підрозділи. Це є наступним блоком елементів адміністративно-правового статусу НП України.

Територіальні органи поліції утворюються як юридичні особи публічного права в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах та як міжрегіональні (повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць) територіальні органи у межах граничної чисельності поліції і коштів, визначених на її утримання [70].

Також, законодавець визначає, що територіальні органи поліції утворює, ліквідовує та реорганізовує Кабінет Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України на підставі пропозицій керівника поліції. Відповідно до Постанови № 730 від 16 вересня 2015 р «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» були утворені територіальні органи Національної поліції як юридичні особи публічного права [76].

Наступний, компетенційний блок адміністративно – правового статусу НП України, її органів та підрозділів включає владні повноваження або компетенцію державного органу.

В загальному, термін «компетенція» в теорії права використовується виключно відносно державних органів, як представників публічної влади, і вказує на їх право виконувати професійну діяльність у визначених рамках. В правовій державі компетенція, встановлена на рівні законодавства, є наданою посадовим особам та державним органам, в рамках якої вони зобов'язані діяти.

В компетенції державного органу, зокрема, органів НП України, виявляється правосуб'єктність державного органу як колективного суб'єкта правовідносин. Отже, *компетенція державного органу* — це сукупність законодавчо закріплених владних повноважень, юридичної відповідальності та елементів відання [77, с. 10].

Для більш детального розуміння комплексного поняття «компетенція» слід розглянути його складові компоненти. Владні повноваження представляють собою збірку юридичних прав та обов'язків, які надані органу влади для здійснення його державних функцій. Деякі компетенцію підрозділів НП України пропонують визначати через повноваження Національної поліції [78, с. 29].

Також підмітимо, дослідники вважають, що до компетенції конкретного органу належить не лише аспекти прав та обов'язків, а й аспекти відповідальності. Проте, наше переконання полягає у включенні аспекту відповідальності як одного з різновидів обов'язків, а не як окремого структурного елементу (наприклад, обов'язок нести відповідальність за наслідки невиконання або неналежного виконання повноважень).

Компетенцію НП України слід розпочати характеризувати із задач, які покладаються на цей орган: забезпечення публічного порядку та безпеки; охорона прав і свобод людини, захист законних інтересів населення та держави; протидія злочинності; надання послуг, визначених за законом [79, с. 507, 80, с. 259–260].

Повноваження презентовані саме системою прав та обов'язків, через те що при виконанні повноважень досудового розслідування НП України має право витребувати від інших осіб дотримання відповідних правил поведінки, право самостійного розгляду справ, які знаходяться в їх компетенції, а з іншого – повинні виконувати свої обов'язки, за невиконання яких настає юридична відповідальність [79, с. 507].

Для органів державної влади в теорії компетенції виокремлено стандартні повноваження, які характерні й органам і підрозділам НП, а саме: управління; керування; організація; нормування; прийняття рішень та участі; розробка; заборона та надання вказівок, координування та контроль; [81, с. 507].

Підсумовуючи, пропонуємо під адміністративно-правовим статусом НП України розуміти сукупність сформульованих нормативно-правовими актами України: визначення НП України, основних завдань, цілей, принципів діяльності, структурно-організаційних і компетенційних елементів (систему та повноваження поліції), а також норм юридичної відповідальності за порушення поліцейським встановлених вимог. Це все і характеризує становище та функціональні повноваження цього правоохоронного органу в системі державного управління, які спрямовані на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави.

Фактично правовий статус НП України представляє собою юридичний стан та положення цієї установи в контексті державного механізму та суспільних відносин, що регулюються відповідними нормативними актами. Центральний аспект сутності правового статусу НП України полягає у визначенні її соціальної місії, а також установленні спектру юридичних прав, що їй надані, та обов'язків, які вона зобов'язана виконувати під час реалізації своєї функції. Правовий статус виступає як важливий фактор, який детермінує рамки та основні напрямки діяльності НП України, а також встановлює порядок здійснення її функцій.

Розглянувши загальний адміністративно-правовий статус НП України пропонуємо розвивати дослідження адміністративно-правового статусу органів

досудового розслідування НП України віднісши його до спеціального (родового) адміністративно-правового статусу, котрий базується на загальному й детальніше охарактеризувати доповнюючи особливості передбачені для вказаного суб'єкта – спеціальні права та обов'язки у конкретній сфері публічного управління.

Отже, у п. 3 ч. 3 ст. 13 ЗУ «Про Національну поліцію» йдеться про те, що НП України включає в себе органи досудового розслідування, за допомогою яких держава гарантує своїм громадянам та іншим особам забезпечення їх прав та свобод. Нормами Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) встановлюється, що органами досудового розслідування є органи, що здійснюють досудове слідство і дізнання [82].

Слідчі підрозділи органів НП України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування. Підрозділи дізнання органів НП України здійснюють досудове розслідування кримінальних проступків, віднесених до підслідності органів НП України, у порядку, передбаченому КПК України [82].

Застосований раніше підхід згрупування елементів адміністративно-правового статусу НП України в блоки, на наш погляд, найповніше відображає змістові характеристики. Тому вбачаємо за доцільне застосовувати його для дослідження адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України.

До цільового блоку адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України віднесемо такі елементи, як: призначення (ціль діяльності), основні завдання (обов'язки) та функції органів досудового розслідування НП України.

Через виділення завдань, можемо визначити ціль діяльності органів досудового розслідування НП України: захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень та проступків; охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; забезпечення

швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень та проступків, віднесених до підслідності органів досудового розслідування НП України (слідчих підрозділів; підрозділів дізнання); забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями та проступками; виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень та проступків, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення [83].

Органи досудового розслідування є одним із основних суб'єктів реалізації Національною поліцією України правоохоронної функції держави. Зазначену функцію можна визначити як напрям діяльності держави, в рамках якого уповноваженими суб'єктами за допомогою спеціальних юридичних засобів здійснюється участь у реалізації державної політики в сфері правопорядку, забезпечення прав і законних інтересів людини, суспільства і держави, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень й інші [84, с. 25].

Правильне визначення та тлумачення функцій органів досудового розслідування НП України сприятиме чіткому розумінню способів вирішення необхідних перед ними завдань, а також визначенню їх ролі та місця в системі НП України.

Наказ № 570 від 06 липня 2017 року «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» визначає, що відповідно до покладених на слідчі підрозділи завдань вони виконують такі функції:

«1) усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального провадження, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень;

2) аналіз слідчої практики, організації і результатів діяльності слідчих, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо

підвищення ефективності функціонування слідчих підрозділів, забезпечення правопорядку, посилення боротьби зі злочинністю, інформування населення із зазначених питань через засоби масової інформації;

3) розроблення та реалізація заходів щодо дотримання законодавства, зміцнення службової дисципліни, підвищення якості досудового розслідування і скорочення його строків;

4) вивчення, узагальнення позитивного досвіду досудового розслідування, упровадження його на практиці та розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень;

5) організація взаємодії слідчих підрозділів з Офісом Генерального прокурора, регіональними, місцевими прокуратурами, зокрема прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову і судово-експертну діяльність;

6) вивчення практики застосування слідчими норм права і розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України;

7) забезпечення підбору, розстановки і виховання кадрів для слідчих підрозділів, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності;

8) організація відповідно до КПК України та законів України розгляду і вирішення скарг і заяв громадян, які надходять у зв'язку з проведенням досудового розслідування кримінальних правопорушень» [83].

В.М. Єднак додає, що мета та принципи є одними з ключових складових елементів адміністративно-правового статусу правоохоронних органів. Він вказує на важливість цих аспектів, яка рівнозначна значенню прав і обов'язків та вважаються ядром будь-якого правового статусу [85, с. 178]. Принципи діяльності НП України та її підрозділів відображають суспільне призначення, місію даного правоохоронного суб'єкта, а також ті пріоритети та вимоги, дотримання яких є обов'язковим при організації системи органів та підрозділів НП України та підтриманні їх функціонування.

Тож додамо, що до принципів діяльності органів досудового розслідування НП України відносяться: принцип верховенства права, законності, рівності перед законом і судом, поваги до людської гідності, забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, недоторканності житла чи іншого володіння особи, таємниці спілкування, невтручання в приватне життя, недоторканності права власності, презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, свободи від самовикриття та права не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї, заборони двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення, забезпечення права на захист, змагальності сторін кримінального провадження та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, безпосередності дослідження показань, речей і документів, забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності, публічності, диспозитивності, розумності строків досудового розслідування [83].

Наступним блоком елементів адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України є організаційно-структурний, який включає нормативне регулювання порядку створення, реорганізації, ліквідації; структуру, чисельність і територіальні підрозділи.

Ст. 38 КПК закріплює функціонування органів досудового розслідування (органи, що здійснюють досудове слідство і дізнання) і зазначає, що ними є:

1) слідчі підрозділи: а) органів НП України; б) органів безпеки; в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; г) органів державного бюро розслідувань; г) органів Державної кримінально-виконавчої служби України;

2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України [82].

При досудовому розслідуванні у встановлених законом випадках повноваження слідчого органу досудового розслідування можуть здійснювати слідчі підрозділи не лише органів НП України, а і органів безпеки, органів ДБР, підрозділи детективів, підрозділи внутрішнього контролю НАБУ; підрозділи

детективів органів БЕБ України. Дізнання здійснюють підрозділи дізнання або уповноважені особи також не лише органів НП України, а й органи БЕБ України; органів ДБР, НАБУ.

Відповідно до Наказу № № 405 від 20 травня 2020 року «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» підрозділи дізнання є структурними підрозділами центрального органу управління поліції, її територіальних органів – головних управлінь НП України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві (далі – ГУНП), територіальних (відокремлених) підрозділів ГУНП (далі – територіальні підрозділи поліції).

Підрозділами дізнання є: Управління дізнання НП України (далі – Управління дізнання); відділи (сектори) дізнання ГУНП; відділи (сектори) дізнання територіальних (відокремлених) підрозділів поліції.

Відповідно до Наказу № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» слідчі підрозділи НП України – є структурними підрозділами апарату центрального органу управління поліції, її територіальних органів - головних управлінь НП України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, територіальних (відокремлених) підрозділів головних управлінь НП України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, які згідно з кримінальним процесуальним законодавством є органами досудового розслідування, які забезпечують досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів НП України [83].

В структуру слідчих підрозділів входить: Головне слідче управління НП України; слідчі управління головних управлінь НП України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві; слідчі відділи (відділення) територіальних (відокремлених) підрозділів поліції [83].

Структура та штатна чисельність слідчих підрозділів затверджуються Головою НП України в установленому порядку.

Щодо лінійного і функціонального підпорядкування, то заступник Голови НП України – начальник ГСУ призначається на посаду і звільняється з посади в установленому порядку Міністром внутрішніх справ за поданням Голови НП України. Заступники начальника ГСУ, начальники структурних підрозділів ГСУ, їх заступники, старші слідчі в особливо важливих справах, інші працівники та державні службовці ГСУ призначаються на посади і звільняються з посад Головою НП України відповідно до чинного законодавства [83].

Заступники начальників ГУНП – начальники слідчих управлінь призначаються на посади та звільняються з посад начальниками ГУНП в областях, місті Києві, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі за погодженням з начальником ГСУ. Заступники начальників слідчих управлінь, начальники відділів (відділень) у складі слідчих управлінь, їх заступники, старші слідчі в особливо важливих справах, старші слідчі, слідчі та інші працівники слідчих управлінь ГУНП, заступники начальників територіальних (відокремлених) підрозділів поліції - начальники слідчих відділів, відділень, їх заступники, старші слідчі, слідчі та інші працівники слідчих підрозділів територіальних органів поліції та територіальних (відокремлених) підрозділів поліції приймаються на службу в поліцію, призначаються на посади та звільняються з посад та/або зі служби в поліції начальниками ГУНП в областях, місті Києві, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі за поданням заступників начальників ГУНП - начальників слідчих управлінь [83].

Повноваження начальника ГСУ, слідчого управління, відділу, відділення органу НП України свідчать про його важливу роль в організації роботи та контролі за її належним виконанням. Зокрема начальник, крім повноважень і обов'язків, є відповідальним за стан досудового розслідування в підпорядкованих органах НП України, організацію їх роботи, виконання покладених на них завдань, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» не лише в частині кримінальних правопорушень, а й у разі виявлення

під час досудового слідства адміністративних правопорушень, віднесених до їх компетенції [70].

Компетенція органів досудового розслідування НП України визначена ст. 40, ст. 216, КПК України [82], Наказі «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» [83] та Законі України «Про Національну поліцію» [70]. КПК визначає, що службовою особою органів досудового розслідування є слідчий, який в межах своєї компетенції, зазначеної у КПК, уповноважений здійснювати досудове розслідування кримінальних порушень.

Повноваження органів досудового розслідування НП України є складовою компетенційного блоку адміністративно-правового статусу та має коло специфічних ознак:

- коло владних повноважень, визначене на рівні держави, які делеговані слідчому, дізнавачу як представнику державної влади України;
- вільне володіння та прикладне застосування правових знань у роботі;
- наявність практичних навичок та вмінь в кримінально-процесуальних та адміністративних взаємовідносинах.

Додамо, що численна кількість науковців розглядає адміністративно-правовий статус як збірну категорію адміністративного права, що характеризує саме учасників адміністративних правовідносин у частині визначення їхньої ролі та місця в конкретній сфері діяльності. Тобто, в контексті нашого дисертаційного дослідження це дозволяє розглядати питання як з позиції окремої посадової особи з її повноваженнями та особистою правовою відповідальністю, так і позиції державного органу в цілому, а саме органу досудового розслідування НП України.

З цієї позиції адміністративно-правовий статус органів та підрозділів НП України – це жива система взаємопов'язаних юридичних явищ, що займає конкретне положення відносно відповідного суб'єкта та визначає їх у якості активних учасників адміністративних правовідносин встановлюючи місце кожного з них, засади та особливості взаємодії між ними шляхом нормативного

визначення й регулювання сукупності кореспондуючих прав та обов'язків, компетенції і юридичної відповідальності, гарантій їх реалізації. Відповідно, правовий статус органів досудового розслідування НП України слід визначити як складну системо-регулюючу правову категорію, що визначає нормативно закріплене та реально втілене на практиці положення правоохоронного органу в системі взаємовідносин з іншими суб'єктами права й включає в собі його адміністративно-правовий статус.

Так, «адміністративно-правовий статус особи», по-перше, характеризує місце і роль особи у адміністративно-правових відносинах, по-друге, ця роль регламентується законодавчо закріпленим набором прав та обов'язків у сфері державного управління, по-третє, ця роль забезпечується через механізм адміністративно-правових гарантій особи, і по-четверте, порушення особою адміністративно-правових норм тягне за собою юридичну відповідальність особи» [86, с. 24; 60, с. 115]. На думку А.Г. Нікуліної, такий підхід враховує порядок призначення на посаду, підстави звільнення з посади, гарантії проходження служби та ряд інших нюансів [11, с. 78]. Погодимось із цією позицією, адже для виконання своїх компетенцій в ході досудового розслідування слідчі, дізнавачі органів НП України використовують специфічні методи діяльності, виступаючи від імені держави. Утім, на сьогоднішній день прослідковується критичність стану в розслідуванні правопорушень та проступків. Підставою цьому є умови підвищеного навантаження на службових осіб органів досудового розслідування НП України, що пов'язані зі скороченням повноважень оперативних підрозділів, з об'єктивними причинами процесу навчання кандидатів до органів досудового розслідування, не налагодженим процесом взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами НП України. В тому числі це пов'язано з некомпетентністю працюючих службовців, особливо, в галузі адміністративного права, відсутністю усвідомлення їхніх повноважень щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності (наприклад, за відсутності кримінальної) [79;11, с. 95].

Характеристику компетенцій органів досудового розслідування НП України необхідно розглядати через призму завдань, які покладаються на неї, владних повноважень, що виконують органи державної влади та законодавчо визначених функцій, що й було розкрито вище через розгляд загального адміністративно-правового статусу НП України та елементів адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України.

Далі, пропонуємо розкривати компетенційний блок адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України через їх повноваження щодо здійснення проваджень в справах про адміністративні правопорушення.

Одразу слід наголосити, що в чинному законодавстві не визначені й не прописані компетенції (права та обов'язки), відповідальність працівників органів досудового розслідування НП України у випадках застосування, безпосередньо, норм адміністративного права та адміністративного процесу, хоча існує чимала кількість обставин, що актуалізують цю потребу.

Так, згідно з положеннями ст. 23 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) однією з мір юридичної відповідальності є адміністративне стягнення, що застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами [37].

У ст. 38 КУпАП визначено, що у випадку закриття кримінального провадження та за наявності в діях особи ознак адміністративного правопорушення, адміністративне стягнення може бути накладено, не пізніше як через три місяці з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження [37]. Згідно з п. 8 ч. 2 ст. 40 КПК України слідчий, дізнавач органу досудового розслідування уповноважений, зокрема, приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених у ст. 284 КПК України [82]. Адже, до завдань кримінального провадження,

серед іншого, належать, щоб жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [82].

Відповідно до ч. 4 ст. 284 КПК України слідчий приймає постанову про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4-1, 5, 9, 10 ч. 1 ст. 284 КПК України, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру [82].

Відповідно до ст. 284 КПК України, за вищезазначеними пунктами, кримінальне провадження закривається у разі, якщо:

п-1) встановлена відсутність події кримінального правопорушення;

п-2) встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення;

п-4-1) втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння;

п-5) помер підозрюваний, обвинувачений, особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого;

п-9) стосовно податкових зобов'язань особи, яка вчинила дії, передбачені ст. 212 Кримінального кодексу України, досягнутий податковий компроміс відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України;

п-9-1) існує не скасована постановою слідчого, дізнавача, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 ч.1 ст. 284 КПК України, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося із дотриманням вимог щодо підслідності [82].

Якщо під час досудового розслідування виявляється, що подія повинна бути кваліфікована як адміністративне, а не кримінальне правопорушення, або якщо є обставини, що вказують на відсутність складу кримінального

правопорушення в діях особи, слідчий або дізнавач повинен узгодити з керівником відповідного органу рішення про закриття кримінального провадження та прийняти відповідне процесуальне рішення [35].

На нашу думку, в Україні вагомою проблемою реалізації суб'єктами досудового розслідування свого адміністративно- правового статусу є недостатнє нормативне та інформаційне забезпечення. Проблемні аспекти здійснення органами розслідування своїх повноважень містяться як на законодавчому рівні, так у правозастосовній практиці.

Головним недоліком і водночас особливістю адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України є відсутність чіткого розмежування компетенцій органів досудового розслідування у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення та інших правоохоронних органів - патрульної поліції, органів дізнання, слідчих підрозділів, керівника органу дізнання та керівника органу досудового розслідування. Органи досудового розслідування НП України зіштовхуються із невизначеністю власного адміністративно-правового статусу, тобто прав та обов'язків працівників, щодо суб'єктів розслідування і суб'єктів, що здійснюють адміністративну діяльність, а також відсутністю однозначної законодавчої позиції стосовно їх ролі, напрямів діяльності в сучасному адміністративному процесі. Також питання їх обов'язків, взаємодії між підрозділами, чіткого розподілення і закріплення за ними їх функцій як суб'єктів кримінального чи адміністративного провадження містить в собі законодавчу прогалину.

Тому, на нашу думку компетенцію як елемент адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України окрім окреслених прав та обов'язків у сфері кримінального процесу, слід визначати з урахуванням їх повноважень розглядати окремі справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення від імені органів НП України.

Відповідно до ст. 222 КУпАП працівники органів і підрозділів НП, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень,

розглядають окремі справи про адміністративні правопорушення та від імені органів НП України накладають адміністративні стягнення [37; 81, с. 548].

Аналіз КУпАП дає можливість запропонувати віднести до компетенцій працівників органів досудового розслідування НП України складання протоколів про адміністративні правопорушення по: ч. 4 ст. 184 КУпАП (вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність); ст. 185-4 КУпАП (злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування); ст. 185-11 КУпАП (розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист) [37].

Також, у разі виявлення ознак інших адміністративних правопорушень та при наявності відповідних підстав до закриття кримінального провадження, пропонуємо віднести до повноважень органів досудового розслідування винесення постанови про закриття кримінального провадження та направлення матеріалів на адресу суб'єкта, уповноваженого здійснювати провадження у справі про відповідне адміністративне правопорушення. Вказані права вважаємо одночасно й обов'язками слідчого, дізнавача, тобто він повинен здійснювати вказані процесуальні дії і приймати рішення за наявності відповідних підстав. Крім того, слідчий має нести відповідальність за законність та своєчасність здійснення вказаних процесуальних дій.

Отже, адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП України складається із сукупності цільового, організаційно-структурного та компетенційного блоків норм адміністративного законодавства, що визначають мету, завдання, функції, організаційно-структурні особливості та повноваження органів досудового розслідування НП України. Беручи до уваги структуру адміністративно-правового статусу та компетенцію органів досудового розслідування НП України як суб'єкта розгляду деяких проваджень в справах про адміністративні правопорушення

адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП України пропонуємо розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, принципів, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають можливість цим суб'єктам здійснювати захист особи, суспільства та держави від кримінальних та адміністративних правопорушень, забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних, адміністративних правопорушень (віднесених до підслідності органів досудового розслідування НП України), виявлення причин і умов, які сприяють учиненню цих правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

Доцільним видається закріплення на нормативно-правовому рівні цілей, завдань, повноважень та обов'язків, відповідальності слідчих, дізнавачів під час застосування інституту адміністративної відповідальності у ході досудового розслідування кримінальних проваджень. Повноваження слід встановити залежно від переліку справ про адміністративні правопорушення за якими працівник органу досудового розслідування може від імені НП України застосовувати адміністративні стягнення. Сюди пропонуємо віднести діяльність цього суб'єкта і у випадку закриття кримінального провадження та за наявності в діях особи ознак адміністративного правопорушення.

Пропонуємо, до визначених елементів адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України: законодавчо визначити сферу застосування інституту адміністративної відповідальності у ході досудового розслідування кримінальних проваджень як предмет компетенції працівників органів досудового розслідування; закріпити нормативно-правовими актами провадження в справах про адміністративні правопорушення як сферу об'єктивізації діяльності органів досудового розслідування НП України; чітко встановити владні повноваження (права та обов'язки, юридичну відповідальність) органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення, які фактично стануть законодавчо

гарантованими мірами прийняття рішень щодо притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

1.3. Провадження в справах про адміністративні правопорушення як сфера об'єктивізації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України

Один із суттєвих юридичних інструментів (що використовується як засіб державного управління та стосується багатьох аспектів суспільного життя) – це інститут адміністративної відповідальності [87]. Під час вирішення питання щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності, накладання на неї відповідного стягнення, уповноваженими законодавством суб'єктами вчиняється значна кількість процесуальних дій, які в своїй сукупності утворюють правовідносини, що прийнято визначати як провадження в справах про адміністративні правопорушення [88, с. 24].

Результати дослідження у попередньому підрозділі дисертаційної роботи свідчать про те, що у ході досудового розслідування кримінальних проваджень працівниками органів досудового розслідування НП України, як частина їх компетенцій, при виявленні адміністративного правопорушення має реалізовуватися інститут адміністративної відповідальності. Компетентним органам адміністративно-юрисдикційної інстанції (органам досудового розслідування НП України) при цьому потрібно вирішувати низку процедурних питань, правова природа яких доволі складна й у сучасному розумінні ще не сформована. Провідна роль належить безпосередньо виникненню та розслідуванню провадження у справах про адміністративні правопорушення, в межах якого формалізовані ознаки протиправного діяння об'єктивуються у конкретних юридичних наслідках – накладення на правопорушника адміністративного стягнення [89].

Впродовж багатьох років наукові дослідження не утворили класичного поняття та сутності здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Вітчизняне адміністративно-деліктне законодавство також не містить чіткого визначення поняття «провадження у справах про адміністративні правопорушення». Проте, на сучасний момент сформувались дві основні концепції, які хоч і мають схожий характер, однак використовують різні підходи. Серед них провадження у справах про адміністративні правопорушення розглядається як:

1) врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямована на розгляд і вирішення справ про адміністративні проступки та застосування до правопорушників адміністративних стягнень [90];

2) сукупність процесуальних дій, передбачених положеннями адміністративно-деліктного законодавства, що здійснюються компетентними суб'єктами адміністративно-юрисдикційної інстанції з метою розгляду і вирішення справ про адміністративні правопорушення [91, с. 29].

За першою концепцією, провадження у справах про адміністративні правопорушення - самостійний інститут правозастосовної діяльності органів державної влади. Правовий інститут є сукупністю адміністративно-правових норм, які встановлюють порядок проведення дій учасниками адміністративно-юрисдикційного процесу під час розгляду конкретних справ, пов'язаних з адміністративними правопорушеннями та у межах якого регулюються процесуальні адміністративно-деліктні відносини і забезпечується вирішення адміністративних справ. Основною метою цієї діяльності є вирішення адміністративно - правового конфлікту шляхом об'єктивного та повного розгляду такої справи [92, с. 174].

Практичне здійснення цієї концепції передбачає виконання відповідних процесуальних дій, включаючи збір, перевірку та оцінку доказів, процедуру оскарження та виконання рішення щодо адміністративного правопорушення [93, с. 951]. У межах адміністративно-юрисдикційного

процесу провадження у справах про адміністративні правопорушення відповідна адміністративна юрисдикційна інстанція зважаючи на категорії адміністративної справи, з підстав та у порядку, врегульованому нормами адміністративно - деліктного законодавства, здійснює низку процесуальних дій спрямованих на встановлення об'єктивної істини щодо факту вчинення протиправного діяння, або відсутності ознак проступку, що виключає підстави притягнення особи до адміністративної відповідальності [90].

На зауваження Т.П. Мінки і Р.В. Миронюка провадження у справах про адміністративні правопорушення є владно-управлінською діяльністю компетентних органів влади щодо розгляду та вирішення справ про адміністративні делікти, накладення адміністративних стягнень на винних осіб та застосування інших примусових заходів. До характерних ознак такої адміністративної процесуальної діяльності відносяться наступні:

- виникає у зв'язку із вчиненням проступку та необхідністю проведення адміністративного розслідування;
- реалізується визначеним колом суб'єктів, особливе місце серед яких посідають органи виконавчої влади;
- індивідуальність процесуальних актів, які приймаються в ході провадження;
- застосування під час провадження заходів державного примусу зумовлює високий ступінь формалізації процесу;
- за допомогою провадження реалізуються норми адміністративної відповідальності;
- з усіх видів адміністративного процесу воно є найбільш подібним до юрисдикційних проваджень в інших галузях права [94, с. 136-137].

За другою концепцією, провадження у справах про адміністративні правопорушення - інструмент регулювання суспільних правовідносин за допомогою використання адміністративно-процесуальної діяльності. З свого боку, адміністративно-процесуальна діяльність є формалізованим порядком виконання дій учасниками адміністративно-юрисдикційних повноважень в

рамках реалізації завдань, пов'язаних з провадженням у справах про адміністративні правопорушення [91, с. 30].

Провадження як основний вид адміністративно-процесуальної діяльності є системне утворення [95], що характеризується комплексом взаємопов'язаних і взаємообумовлених процесуальних дій, які:

- утворюють певну сукупність адміністративно-процесуальних відносин, що відрізняються зв'язком з відповідними матеріальними правовідносинами, поглинаючи правовий статус учасників;

- викликають необхідність встановлення, доказування, а також обґрунтування усіх обставин та фактичних даних конкретної справи;

- передбачають необхідність закріплення, офіційного оформлення отриманих процесуальних результатів у відповідних документах [42, с. 31-33].

Крім того, провадженню у справах про адміністративне правопорушення характерна оперативність вирішення справи та активність правозастосовних органів [96].

За такого розуміння провадження в справах про адміністративні правопорушення акцент переноситься з адміністративно-юрисдикційних повноважень органів державної влади на комплекс процедурних дій та результатів їх застосування, які становлять ключовий елемент адміністративного процесу. Важливо підкреслити, що обидві наведені концепції мають спільний смисловий контекст, а розрізнення між адміністративним процесом у цілому та провадженням у справах про адміністративні правопорушення як його складовою може призвести до неправильного розуміння суті цих юридичних явищ, адже процес і провадження співвідносяться як ціле і часткове. Фактично, провадження у справах конкретної категорії адміністративних правопорушень є необхідною частиною адміністративного процесу і взаємозв'язане із загальною логікою цього процесу.

Як результат, можемо сформулювати об'єднуюче два напрямки визначення провадження у справах про адміністративні правопорушення – це

регламентована нормами адміністративно-процесуального законодавства адміністративно-процесуальна діяльність, що полягає у низці послідовних дій органів та посадових осіб, уповноважених розглядати відповідні справи, яка здійснюється в особливому адміністративно-процесуальному порядку з метою реалізації заходів, спрямованих на всебічний, повний, об'єктивний розгляд справи по суті, винесення рішення або постанови та їх виконання щодо захисту загальних прав і свобод, визначених суспільством та закріплених у нормах права, на яке спрямоване протиправне діяння.

Ключовими характеристиками такого провадження, як зазначає І.Є. Іванов, є:

а) здійснюється чітко визначеним колом суб'єктів, у тому числі суддями, посадовими особами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, іншими відповідними суб'єктами приватного і публічного права;

б) є складовою адміністративно-юрисдикційної діяльності компетентних органів публічної влади;

в) виникає у зв'язку зі вчиненням протиправного діяння, яке має ознаки адміністративного правопорушення;

г) реалізується на підставі первинного процесуального документу – протоколу про адміністративне правопорушення із доданим пакетом відповідних документів;

д) передбачає здійснення низки формалізованих процесуальних дій, реалізованих у послідовності, окресленій у положеннях адміністративно-деліктного законодавства, з можливістю застосування, у тому числі заходів адміністративного примусу;

е) результати розгляду є основною і єдиною підставою для притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення або її виправдання [89].

Основні положення провадження в справах про адміністративні правопорушення містяться в КУпАП – розділи 4 і 5. У них сформульовані

завдання та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення, підстави та порядок його здійснення, перелік основних доказів, закріплені права і обов'язки осіб, які беруть участь у такому провадженні, а також визначено порядок оскарження та порядок виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

У ст. 245 КУпАП окреслені завдання, які в загальних рисах вказують на його основну юридичну сутність та призначення. Так, завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності [37].

Основними принципами провадження в справах про адміністративні правопорушення є принципи: законності, охорони інтересів держави і особи, публічності (офіційності), самостійності і незалежності суб'єктів юрисдикції у прийнятті рішень, гласності, сполучення диспозитивності та імперативності, рівності учасників процесу перед законом, оперативності та економічності, провадження процесу національною мовою, встановлення об'єктивної (матеріальної) істини, права на захист [37].

Аналіз законодавства та наукової думки дозволяє виділити два види провадження в справах про адміністративні правопорушення: звичайне та спрощене. Звичайне здійснюється у більшості справ і детально регламентовано чинним законодавством. Воно передбачає складання протоколу, визначає зміст, запобіжні заходи та порядок їх застосування, права та обов'язки учасників провадження, порядок розгляду справ, факти, обставини, що є доказами. Спрощене провадження застосовується щодо невеликої кількості правопорушень. Таке провадження характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю: протокол про правопорушення не складається, посадова особа, що виявила правопорушення, приймає і виконує

рішення про накладення стягнення (штрафу або попередження) на місці вчинення правопорушення [97, с. 206].

Ст. 213 КУпАП закріплює органи (посадові особи), уповноважені розглядати провадження в справах про адміністративні правопорушення [37]:

1) адміністративні комісії при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;

2) виконавчі комітети (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, - виконавчі органи, що виконують їх повноваження) сільські, селищні, міські ради та їх посадові особи, уповноважені на те КУпАП;

3) районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді), а у випадках, передбачених КУпАП, місцеві адміністративні та господарські суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд;

4) органи НП України, органи державних інспекцій та інші органи (посадові особи), уповноважені на те КУпАП [37].

У ст. 255 КУпАП найширшою компетенцією щодо складення протоколів про адміністративні правопорушення наділені уповноважені на те посадові особи НП України [37]. До того ж, в цій статті окремо визначена компетенція слідчих щодо складення протоколів у разі виявлення ними в процесі досудового розслідування складів правопорушень передбачених частиною четвертою ст. 184, ст. 185-4 або 185-11 КУпАП. В зв'язку з цим, пропонуємо розглядати як сферу об'єктивізації діяльності органів досудового розслідування НП України (слідчих) складення протоколів про адміністративні правопорушення та розгляд провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Одразу слід наголосити, що положення КУпАП не містять подібних чітких вказівок щодо ролі дізнавачів, які є частиною органів досудового розслідування та водночас посадовими особами НП України, у чому вбачаємо значну законодавчу прогалину та невідповідність. Тому пропонуємо доповнити пункт 8 частини першої ст. 255 КУпАП та викласти його у такій редакції: «слідчий, дізнавач (частина четверта ст. 184, ст. 185-4, 185-11)».

Процесуальний порядок діяльності органів досудового розслідування НП України (слідчих) під час виявлення ними адміністративних правопорушень пропонуємо детальніше розглянути через визначення окремих стадій адміністративного провадження, їх проблем та особливостей в розрізі діяльності зазначених суб'єктів.

КУпАП не містить виділення окремих стадій з яких складається адміністративне провадження, що є суттєвою проблемою, так як відсутність такої регламентації, окремих елементів механізму покладення відповідальності ускладнює розуміння процесів притягнення особи до адміністративної відповідальності, розгляд обставин справи, складу правопорушення, а також забезпечення прав усіх учасників процесу.

На наш погляд, наявність стадій, їх чітка фіксація щодо того які дії або рішення приймаються на рівні тієї чи іншої стадії сприяло б стабілізації адміністративно-юрисдикційної діяльності, зменшенню тих недоліків та порушень, що є в даній сфері. Це утворило б наявність чітких управлінських процедур і дозволило стабілізувати адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП України як суб'єкта адміністративної юрисдикції. Тому необхідність для адміністративно-деліктного законодавства належної наукової розробленості проблематики різних аспектів провадження у справах про адміністративні правопорушення, у тому числі щодо стадій його здійснення, постійно активують відповідні теоретико-правові пошуки українських вчених-адміністративістів.

Як результат сформовані назви та характеристики виділених окремих стадій, з яких складається адміністративне провадження, є працею науковців, які досліджують це питання. Так, у межах предмета дослідження С.С. Шоптенко підкреслює, що стадіями провадження в справах про проступки є визначена в законодавстві відносно відокремлена в часі система взаємопов'язаних дій, що відзначається єдністю цілей і завдань, реалізація яких спрямована на досягнення загальної мети провадження. Вони характеризуються такими ознаками: реалізуються в межах провадження та

відповідають його меті; сукупність процесуальних дій, пов'язаних між собою спільним завданням або цілями; є відносно відокремленими від інших процесуальних стадій і водночас пов'язаними з ними; мають визначені матеріально-правові результати [98, с. 75].

Подібної позиції дотримується переважна більшість наукової спільноти, зокрема В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, І. П. Голосніченко, А. Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, які сходяться у думці, що стадійність визначається як загальнообов'язкова ознака адміністративного процесу [99, с. 191].

Подані погляди вказують на те, що процес провадження у справах про адміністративні правопорушення має систематичну та послідовну структуру, яка реалізується через ряд процесуальних стадій. Ці стадії включають послідовні дії, спрямовані на встановлення об'єктивної правди щодо факту проступку. Результати цих дій закріплюються відповідним юридичним актом компетентних суб'єктів, що займаються адміністративно-юрисдикційною діяльністю чи рішенням суду.

Не зважаючи на певну різність і дискусійність у юридичній літературі окремих підходів до формулювання поняття, визначення переліку та характеристики стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення, слід узагальнити наведені наукові позиції, які у своїй сукупності є подібними. Так, не вдаючись до полеміки з цього питання, спільним є окреслення адміністративістами-науковцями чотирьох відповідних стадій, які безпосередньо можемо розглянути як здійснення поетапної діяльності органів досудового розслідування НП України.

Виділимо серед стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення наступні:

- 1) виникнення (підстав для) адміністративно-деліктних правовідносин між правопорушником і компетентними суб'єктами, уповноваженими на розгляд справ про адміністративні правопорушення;

- 2) порушення і розслідування справи про адміністративне правопорушення з метою кваліфікації протиправного діяння, зокрема

встановлення всіх елементів юридичного складу адміністративного правопорушення;

3) розгляд справи про адміністративне правопорушення та визначення виду, розміру адміністративного стягнення;

4) ухвалення рішення про накладення адміністративного стягнення, що зазначається у відповідному процесуальному документі.

В межах першої стадії виникнення адміністративно-деліктних правовідносин між правопорушником і компетентними суб'єктами, уповноваженими на розгляд справ про адміністративні правопорушення виникає юридична відповідальність, що пов'язана з одного боку із вчиненням особою дій, що містять у собі ознаки адміністративного проступку, а у владних суб'єктів - в появі прав і обов'язків притягнути особу до відповідальності.

Учасниками стадії виникнення адміністративно-деліктних правовідносин в справі про адміністративне правопорушення є:

- особи, які вчинили адміністративне правопорушення та досягли віку, з якого настає адміністративна відповідальність (16 років), відносно яких складається протокол про адміністративні правопорушення;

- працівники органів і підрозділів НП, які мають спеціальні звання та уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, відповідно до переліку статей, зазначеному в ст. 222, слідчий, відповідно до ст. 255 КУпАП.

Відповідно, працівник органу досудового розслідування НП, безпосередньо, слідчий як представник органу досудового розслідування може реалізовувати вказану стадію встановленням під час досудового розслідування наявності обставин, що свідчать про відсутність в діях особи складу кримінального правопорушення, проте наявності у діянні проступку, що закріплений у частині 4 ст.ст. 184, 185-4 або 185-11 КУпАП.

М.Р. Гарат аналізуючи контекст положень КУпАП та досліджуючи зміст і структуру провадження у справах про адміністративні правопорушення виокремлює дві обставини, котрі дають підстави для початку адміністративного

розслідування: 1) встановлення факту правопорушення; встановлення особи порушника [40].

Також він додає, що за для подальшої реалізації наступної стадії обов'язковою умовою правомірності адміністративного розслідування є наявність відповідних юрисдикційних повноважень у суб'єкта. Причому це стосується як загального повноваження щодо розгляду певної категорії адміністративних справ, так і правових підстав здійснювати процесуальні дії у конкретному випадку[40] з чим ми повністю погоджуємося.

В межах другої стадії порушення і розслідування справи про адміністративне правопорушення вирішуються три основні завдання:

- встановлення обставин справи, за якої суб'єкт адміністративної юрисдикції з'ясовує фактаж дій, вчинених особою за якої може настати адміністративна відповідальність;

- фіксація обставин справи – збір та матеріальне закріплення доказів, що в подальшому будуть доводити або спростовувати винність особи яка підозрюється у вчиненні адміністративного проступку;

- кваліфікація вчинених дій відповідно до норм законодавства.

Розділ IV КУпАП не містить належного регулювання встановлених вище стадій порушення і розслідування справи про адміністративне правопорушення, а регулює лише окремі її аспекти, що і приводить до нерозуміння, в тому числі працівників органів досудового розслідування НП України, механізму практичної реалізації даної стадії.

В межах зазначеної стадії виділимо *процесуальні етапи*, так як на кожному з них складаються відповідні процесуальні документи чи вчиняються спеціальні окремі дії, наявність яких дозволяє розмежувати один етап від іншого: порушення справи про адміністративне правопорушення, адміністративне розслідування, процесуальне оформлення його результатів розслідування, направлення матеріалів за підвідомчістю тому суб'єкту, який уповноважений приймати рішення по справі.

Зазначимо, що КУпАП не містить жодної вказівки процесуального чи нормативного положення в якому було б зафіксовано, що справа про адміністративне правопорушення порушується шляхом складання процесуально встановленого документу - протоколом про адміністративне правопорушення. Як до прикладу, це встановлено у Митному Кодексі України ст. 488: «провадження у справі про порушення митних правил вважається розпочатим з моменту складення протоколу про порушення митних правил» [100]. Тому, користуючись науковим базисом та прикладами з інших галузей права пропонуємо встановити у дисертаційному дослідженні саме такі розуміння щодо початку формування процесуальної справи.

Як частково зазначалося вище, аналіз положень КУпАП (ст. 255 КУпАП,) дає нам можливість зробити висновок, що до повноважень слідчого віднесено складання протоколів про адміністративні правопорушення за трьома складами адміністративних проступків: ч. 4 ст. 184 КУпАП – Вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність; ст. 185-4 КУпАП – Злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування; ст. 185-11 КУпАП – Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист [37].

Викладене дає розуміння того, що слідчий є одним із учасників стадії виникнення адміністративно-деліктних правовідносин та порушення і розслідування справи про адміністративне правопорушення, де з однієї сторони є особа, в діях якої виявлено відсутність складу кримінального правопорушення, проте наявні ознаки адміністративного правопорушення; особа, в діях якої виявлено склад адміністративного правопорушення передбаченого частиною четвертою ст. 184, ст. 185-4 або 185-11 КУпАП, яка досягла віку, з якого настає адміністративна відповідальність (16 років), відносно якої складається протокол про адміністративні правопорушення (у

разі вчинення адміністративного правопорушення неповнолітньою особою віком від 14-ти до 16-ти років протокол складається стосовно одного з батьків неповнолітнього або особи, яка їх замінює, відповідно до ч. 3 ст. 184 КУпАП), а з іншої сторони є посадова особа органів досудового розслідування – слідчий уповноважений документувати правопорушення відповідно до переліку вище зазначених статей (складати протокол про адміністративне правопорушення та приймати рішення по справі).

Тому пропонуємо розглянути процесуальний порядок діяльності слідчого щодо оформлення матеріалів справ під час виявлення ним правопорушень, передбачених частиною четвертою ст. 184, ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, а саме: зміст, порядок та особливості складання протоколу про адміністративне правопорушення та інших документів, що складаються на стадії порушення і розслідування провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Наказ № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» від 06 листопада 2015 року закріплює Інструкцію, яка встановлює порядок оформлення в органах НП України, в їх структурних (відокремлених) підрозділах, матеріалів про адміністративні правопорушення, (у тому числі детально регламентує особливості складання протоколу про адміністративне правопорушення), порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також визначає порядок контролю за дотриманням законодавства під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення [101].

Протокол про адміністративне правопорушення складається посадовими особами органів Національної поліції, уповноваженими документувати правопорушення відповідно до переліку статей, зазначеному в ст. 255 КУпАП. Протокол про адміністративні правопорушення складається відносно осіб, які досягли віку, з якого настає адміністративна відповідальність (16 років) [35].

Зміст протоколу про адміністративне правопорушення визначений ст. 256 КУпАП. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвище, адреси свідків і потерпілих; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи; чи було правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду [37].

Слід зазначити, що існує необхідність регулювання, нормативного закріплення питання матеріального забезпечення в органах досудового розслідування НП України зазначених спеціальних бланків на рівні локальних нормативних актів органів та підрозділів НП України. Також актуальним питанням є забезпечення органів досудового розслідування журналами видачі бланків протоколів про адміністративні правопорушення, бланків постанов по справах про адміністративні правопорушення та журналами обліку справ про адміністративні правопорушення. Необхідно також нормативно закріпити за окремими категоріями посад обов'язки щодо реєстрації матеріалів про адміністративні правопорушення в інформаційній підсистемі «Адміністративна практика» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», призначеної для забезпечення формування поліцією інформаційних ресурсів щодо автоматизованого обліку адміністративних правопорушень [102], оскільки використанні інформаційно-телекомунікаційних систем у сфері правоохоронної діяльності є суттєвою складовою забезпечення її ефективності [103].

Наповнення (опис протиправного діяння) повинно відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті КУпАП, за якою складено протокол. Для опису складу адміністративного правопорушення (фабули) вважаємо доречним використовувати слідчими наступну текстову

формулу [35]: дата + час + місце + особа + діяння + (Факультативні обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність (ст.ст. 34, 35 КУпАП)); «свідки», «потерпілий» (якщо вони є) повністю зазначаються їх прізвища, імена, по батькові, вказується місце їх проживання. На приклад, у графі «склад адміністративного правопорушення (дата, час, місце вчинення і суть учиненого адміністративного правопорушення)» зазначається стислий опис протиправних дій (фабула правопорушення: Григоренко О.С., будучи свідком у кримінальному провадженні № 12023200070000354, внесеному 03 липня 2023 року у ЄРДР за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 367 КК України, 21 липня 2023 року о 09:00 годині не з'явився без поважних причин на виклик слідчого, до слідчого відділу Київського відділення поліції Вінницького ВП ГУНП у Вінницькій області, чим вчинив злісне ухилення від явки до органів досудового розслідування.

При складанні протоколу особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, необхідно роз'яснити її права, передбачені ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України, ст. 268 КУпАП, зокрема те, що вона має право: 1) знайомитися з матеріалами справи; 2) давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; 3) при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи; 4) виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; 5) оскаржити постанову по справі [37].

Про роз'яснення особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, її прав, передбачених ст. 268 цього Кодексу, робиться відмітка у протоколі. Протокол про адміністративне правопорушення складається у двох примірниках, один з яких під підпис вручається особі, яка притягується до адміністративної відповідальності. Окрім того, під час складання протоколу особі правопорушника повідомляється під його підпис, про дату, час, місце розгляду справи. Для повідомлення необхідно встановити,

яким органом справа буде розглядатися (ст. 218-222 КУпАП); та у який строк (ст. 277 КУпАП). Правопорушнику роз'яснюється, що справу про адміністративне правопорушення буде розглянуто у строки, визначені ст. 277 КУпАП.

Загальний строк розгляду справи про адміністративне правопорушення складає 15 діб, з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи [37].

Слідчим органів НП варто пам'ятати про регламентацію строків накладення адміністративного стягнення у ст.38 КУпАП де встановлені чіткі часові рамки для правовідносин, пов'язаних з адміністративними порушеннями. Зазначено, що адміністративне стягнення може бути застосоване не пізніше, ніж через два місяці з моменту вчинення проступку, а в разі триваючого порушення - не пізніше, ніж через два місяці з дня його виявлення. Якщо справа про адміністративне порушення підвідомча суду (судді) – терміни давності подовжуються на один місяць. Таким чином, вчинення порушення є підставою для настання адміністративної відповідальності, а виявлення факту порушення - підставою для ініціювання провадження у справах про адміністративні порушення. Час виникнення та завершення цих правовідносин визначається залежно від суб'єкта адміністративно-правової юрисдикції.

Деякі види порушень можуть бути складні для виявлення, доведення факту їхнього вчинення та підтвердження провини встановлених осіб. З цією метою законодавець передбачив відмінні від зазначених терміни притягнення до адміністративної відповідальності. Зокрема, адміністративне стягнення може бути застосоване не пізніше як за місяць з моменту ухвалення рішення про закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення.

З метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості складання його

на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів. Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання. Якщо ж особистий огляд та огляд речей не проводився, то зазначається, що «особистий огляд та огляд речей не проводився, речі не вилучались» [35, с. 21].

До протоколу додаються документи:

1) заяви та клопотання: відповідно до ст. 268 КУпАП особа може надавати заяви та клопотання, які є формами звернення громадян до органів влади та розглядаються в порядку Закону України «Про звернення громадян» [104];

2) пояснення особи, яка притягується до адміністративної відповідальності: правопорушнику пропонується надати пояснення по суті вчиненого адміністративного правопорушення, що є важливим для оцінки ситуації та прийняття подальшого рішення;

3) пояснення свідків та потерпілого, які складаються працівниками поліції зі слів особи, у якої відбирається пояснення, або заповнюються ними власноруч;

4) будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи (докази);

5) протокол про особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, адміністративне затримання або рапорт про доставлення особи, якщо вживались відповідні заходи тощо [35; 37].

Хоч протокол про адміністративне правопорушення підсумовує адміністративне розслідування та формалізує його результати, й як наголошує

Д.А. Євдокимов є основним процесуальним актом, на якому ґрунтується подальше здійснення адміністративно-деліктного провадження [88], все ж варто наголосити, що складання відносно особи лише протоколу про адміністративне правопорушення (без подальшого винесення постанови) не свідчить про факт притягнення до відповідальності, з підстав того, що особа вважається притягнутою до адміністративної відповідальності виключно після винесення постанови про накладення стягнення (ст. 24 КУпАП) [37].

Тому вважаємо, що у провадженні в справі про адміністративне правопорушення протокол є проміжним документом. Відповідно, слідчий завершаючи цю стадію провадження в справах про адміністративні правопорушення має надіслати складений ним протокол органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення: передбачене ст.ст. ч. 4 ст. 184, 185-4, 185-11 КУпАП за підвідомчістю тому суб'єкту який уповноважений приймати рішення по справі - судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Наступною, третьою стадією провадження в справах про адміністративні правопорушення є розгляд такої справи. Це процесуальна стадія, яка здійснюється на засадах суворого додержання законності, принципу презумпції невинуватості, рівності громадян перед законом, об'єктивної істини, оперативності та включає визначення такого адміністративного стягнення, що на пряму відповідає тяжкості та характерові вчиненого проступку. Розгляд адміністративних правопорушень за ч. 4 ст. 184, ст. 185-4 та ст. 185-11 КУпАП здійснюється виключно судами.

Відповідно до глави 22 КУпАП зміст цієї стадії складають такі процесуальні етапи: підготовки справи до розгляду і заслуховування; заслуховування справи; винесення постанови; оголошення постанови та вручення її копії [37].

Уповноважені посадові особи НП України при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішують питання, визначені

ст. 278 КУпАП: 1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи (відповідно до ст.ст. 218-222 КУпАП); 2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення (вимоги до протоколу та порядок заповнення бланку); 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (за ст.277-2 КУпАП повістка особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, вручається не пізніше як за три доби. Інші особи, які беруть участь у провадженні по справі про адміністративні правопорушення, повідомляються про день розгляду справи в той же строк); 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали; 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката [37].

Більш детально процедуру розгляду справи буде розглянуто у підрозділі 3.2 даного дисертаційного дослідження при формулюванні пропозицій щодо удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення.

Отже, *провадження в справах про адміністративні правопорушення як сфера об'єктивізації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України* пропонуємо розглядати як основу на нормах адміністративно-процесуального права сукупність послідовно вчинених процесуальних дій, відповідно до стадій та їх особливостей, посадовими особами цих органів (слідчими та за умови внесення зазначених раніше до КУпАП доповнень дізнавачами) щодо розгляду підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, у зв'язку із виявленими під час досудового розслідування відповідними підставами, задля забезпечення винесення законних і об'єктивних рішень та притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Реалізовувати зазначені дії працівник органу досудового розслідування НП України, безпосередньо, слідчий (дознавач), як один із суб'єктів розгляду провадження в справах про адміністративні правопорушення, може в такий спосіб [35, с. 7]:

1) самостійно складати протоколи про адміністративні правопорушення в межах своїх повноважень як слідчого, на підставі п. 8 ч.1 ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (ч. 4 ст. 184, ст.ст. 185-4 та 185-11КУпАП);

2) самостійно складати протоколи про адміністративні правопорушення в межах своїх повноважень як поліцейського, на підставі абз. 1 п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП;

3) у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, складання протоколу про яке не входить до компетенції слідчого органу НП, складати постанову на підставі ст. 110 КПК України про виділення матеріалів досудового розслідування для проведення додаткової перевірки виявлених відомостей, що вказують на наявність ознак адміністративного правопорушення, і направляти ці матеріали на адресу осіб, які мають право складати відповідні протоколи про адміністративні правопорушення. Або:

4) у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, складання протоколу про яке не входить до компетенції слідчого органу НП, направляти для проведення додаткової перевірки виявлених відомостей відповідні матеріали досудового розслідування супровідним листом на адресу осіб, які мають право складати протоколи про виявлені адміністративні правопорушення;

5) надіслати складений ним (слідчим органу НП) протокол на адресу органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення, згідно розділу III Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Висновки до розділу 1

Вивчення стану наукових досліджень проблем діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення, дозволило встановити потужний теоретичний та методологічний базис відносно питань загальної діяльності зазначених органів у контексті її регулювання з боку кримінального процесуального законодавства. Одночасно відповідний аналіз засвідчив про відсутність системних та ґрунтовних наукових розробок щодо вивчення правового статусу органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення. У сучасних наукових дослідженнях правового статусу органів досудового розслідування переважно розглядаються питання правової основи їх діяльності, статусу слідчих та дізнавачів НП України, а також окремі особливості реалізації зазначеного правового статусу тощо.

Відповідно, можливо дійти висновку про те, що проведене дослідження в цьому розділі дозволило визначити стан вивчення проблем діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення. Встановлено, що упродовж останніх років вказане питання не знайшли свого повного відображення в комплексних наукових дослідженнях, тобто спеціально не досліджувалося, хоча це має не тільки теоретико-прикладний характер, а й практичне значення, що і є перспективним напрямом розвитку науки адміністративного права та спричинило актуальність даної праці.

Пропонується під адміністративно-правовим статусом НП України розуміти сукупність сформульованих нормативно-правовими актами України: визначення НП України, основних завдань, цілей, принципів діяльності, структурно-організаційних і компетенційних елементів (систему та повноваження поліції), а також норм юридичної відповідальності за порушення поліцейським встановлених вимог.

Беручи до уваги структуру адміністративно-правового статусу та компетенцію органів досудового розслідування НП України як суб'єкта розгляду деяких проваджень в справах про адміністративні правопорушення адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП України пропонуємо розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, принципів, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають можливість цим суб'єктам здійснювати захист особи, суспільства та держави від кримінальних та адміністративних правопорушень, забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних, адміністративних правопорушень (віднесених до підслідності органів досудового розслідування НП), виявлення причин і умов, які сприяють учиненню цих правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

Визначено, що провадження в справах про адміністративні правопорушення як сфера об'єктивізації діяльності органів досудового розслідування НП України слід розглядати як основу на нормах адміністративно-процесуального права сукупність послідовно вчинених процесуальних дій, відповідно до стадій та їх особливостей, посадовими особами цих органів (слідчими та за умови внесення зазначених раніше до КУпАП доповнень дізнавачами) щодо розгляду підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, у зв'язку із виявленими під час досудового розслідування відповідними підставами, задля забезпечення винесення законних і об'єктивних рішень та притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

РОЗДІЛ 2

ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ОРГАНАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

2.1. Порядок здійснення проваджень органами досудового розслідування Національної поліції України у справах про адміністративні правопорушення, передбаченні ч. 4 ст. 184 КУпАП

Норми Конституції України, Сімейного кодексу України, Закону України «Про охорону дитинства» та інші покладають на батьків або осіб, які їх замінюють обов'язки щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей. Наголошується, що сімейне виховання є фундаментом розвитку особистості дитини.

Згідно з Сімейним кодексом України, дітям гарантується право на якісне виховання, що відповідає обов'язку батьків, викладеному в ст. 150 – забезпечити розвиток та виховання своїх дітей. Це включає виховання в атмосфері поваги до прав і свобод інших, любові до родини та народу, країни; дбання про здоров'я, фізичне, духовне і моральне зростання дитини; забезпечення отримання дитиною повноцінної середньої освіти, підготовку до самостійного життя, включаючи контроль за регулярним відвідуванням освітніх закладів, виконання навчальної програми, а також сприяння духовному та культурному розвитку дитини для її успішної адаптації у суспільстві [105].

Відповідальність за виховання дитини лежить на обох батьках, незалежно від їхнього місця проживання – разом або окремо. Вони мають рівні обов'язки щодо виховання та опіки над дитиною. Таким чином, недбале виховання дитини розглядається як порушення з боку батьків, що тягне за собою наслідки у вигляді відповідальності.

Частина 4 ст. 184 КУпАП – вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, – покладає обов'язок на батьків щодо несення відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення їхньою неповнолітньою дитиною, а відповідно за їхнє неналежне виховання.

Для дослідження питання особливості реалізації правового статусу органів досудового розслідування в справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена ч. 4 ст. 184 КУпАП пропонуємо, перш за все, розглянути склад вказаного правопорушення. Адже, визначення його складу є ключовим для правозастосування, оскільки дозволяє чітко ідентифікувати наявність всіх необхідних елементів для притягнення батьків до адміністративної відповідальності.

В адміністративному праві склад правопорушення - це юридична конструкція, яка визначається як сукупність об'єктивних та суб'єктивних ознак, що характеризують публічно-неправомірні діяння, за які передбачено адміністративну відповідальність. Склад правопорушення складається з чотирьох елементів:

1) об'єкт – визначається як суспільні відносини, що охороняються державою і які порушуються в результаті вчинення адміністративного правопорушення. Це означає, що кожне адміністративне правопорушення має свою мету «атаки» — певну сферу суспільного життя, чії інтереси порушуються або ставляться під загрозу внаслідок неправомірних дій або бездіяльності. Об'єкт адміністративного правопорушення може бути різноманітним і залежить від характеру норм, що регулюють конкретні суспільні відносини. Захист об'єктів адміністративного правопорушення здійснюється через систему юридичних норм, що передбачають відповідальність за їх порушення. Ці норми спрямовані на попередження і припинення неправомірних дій, забезпечення відновлення порушених прав і

інтересів, а також на виховання громадян у дусі поваги до законів і правил суспільного співжиття [106].

2) об'єктивна сторона включає в себе саме діяння (дію чи бездіяльність), що порушує адміністративні норми, наслідки цього діяння та причинний зв'язок між діянням та його наслідками [107].

3) суб'єкт правопорушення – це особа, яка може бути притягнута до адміністративної відповідальності. Згідно з адміністративним законодавством, суб'єктом може бути фізична особа, яка досягла певного віку (зазвичай 16 років) і здатна усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними [108].

4) суб'єктивна сторона охоплює психічне ставлення особи до своїх дій, зокрема, інтенцію (умисел) або необережність. Умисел передбачає, що особа усвідомлює незаконність своїх дій і бажає наступу відповідних наслідків, тоді як необережність свідчить про те, що особа передбачала можливість наступу цих наслідків, але легковажно на них розраховувала або взагалі не передбачала, хоча могла і повинна була передбачити [109].

Аналіз змісту ч. 4 ст. 184 КУпАП дає можливість стверджувати, що об'єктом вказаного адміністративного правопорушення виступають суспільні відносини у сфері охорони прав та інтересів дитини.

Охорона прав та інтересів дитини – це комплекс заходів юридичного, соціального, економічного та психологічного характеру, спрямованих на забезпечення нормальних умов для життя, розвитку та виховання дитини, які гарантовані державою. Ці заходи включають захист від будь-яких форм фізичного, психічного та емоційного насильства, зловживань, недбалості або експлуатації.

Факультативною ознакою об'єкта правопорушення є предмет – в зазначеній нормі це права та інтереси дитини. Вони охороняються різними міжнародними та національними законодавчими актами, зокрема Конвенцією ООН про права дитини, Конституцією України, Сімейним кодексом України, Законом України «Про охорону дитинства» та Цивільним кодексом України. Ці права включають право на освіту, охорону здоров'я, відпочинок та дозвілля,

захист від насильства та зловживань, а також право на висловлення власної думки у справах, що стосуються дитини [110].

Охорона інтересів дитини також передбачає забезпечення належного виховання за якого кожна дитина зможе повноцінно розвиватися, реалізувати свої потенціали і інтегруватися в суспільство, враховуючи її індивідуальні потреби та специфіку.

У свою чергу в ст. 35 Закону України «Про охорону дитинства» йдеться про те, що особи, винні у порушенні вимог законодавства про охорону дитинства, несуть цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законів України [110].

Тому, неналежне виховання дитини батьками або особами, що їх замінюють, буде порушувати суспільні відносини у сфері охорони прав та інтересів дитини, а саме відносини, які забезпечують нормальний розвиток і виховання неповнолітніх, а також безпеку їх життя або здоров'я, особисту свободу, честь та гідність дитини.

Ще однією ознакою об'єкта як складу правопорушення є потерпілий. Виходячи з аналізу норми ч. 4 ст. 184 КУпАП він, у зазначеному делікті, спеціальний – це неповнолітні, які не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність.

Відповідно до ст. 6 СК України, ст. 32 ЦК України, ст. 3 КПК України неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років (ст. 6 СК України, ст. 31 ЦК України, ст. 3 КПК України) [82; 105; 111]. Відповідно до ст.1 Закону України «Про охорону дитинства» дитиною вважається особа віком до 18 років (тобто до досягнення нею повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше [110].

Вікові межі з яких може наступати кримінальна відповідальність за вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення, регламентується Кримінальним кодексом України. У ч. 1

ст. 22 КК прямо зазначено, що «кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років». Цей вік зазвичай вважають загальним віком для настання кримінальної відповідальності, а саме віком, коли особа стає відповідальною за будь-які злочини. Друга частина цієї статті також визначає нижчий вік кримінальної відповідальності, який становить 14 років і застосовується до конкретних злочинів, які чітко перелічені в законі. До таких злочинів належать: умисне вбивство; умисне тяжке тілесне ушкодження; умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження; жорстоке поводження з тваринами; диверсія; бандитизм; терористичний акт тощо [112].

Недостатня здатність в усвідомленні своїх дій неповнолітнім, контролю над ними та в розумінні їх небезпечності а також невиконання або неналежне виконання обов'язків щодо виховання дітей у дусі поваги до законів та порядку у суспільстві батьками є результатом вчинення неповнолітніми які не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Наразі вважається, що діти та підлітки не здатні усвідомлювати небезпечний характер своїх дій, через що їх не можна притягати до кримінальної відповідальності, навіть якщо вони вчинили діяння, що становлять суспільну небезпеку. Встановлений вік 16 років як вік настання кримінальної відповідальності за вчинений злочин передбачає, що у такому віці особа вже повинна була отримати достатній рівень освіти, належне виховання та розвиток і досягти такого рівня свідомості, за яким вона вже може відповідати за свої дії та здійснювати їх контроль. Зниження віку кримінальної відповідальності до 14 років пояснюється тим, що підлітки вже можуть розуміти суспільну загрозу своїх діянь.

Отже, фізичні особи, які не досягли 16 або 14 років і відповідно до ст. 22 Кримінального кодексу не є суб'єктами злочину та не можуть нести кримінальної відповідальності є спеціальними потерпілими у нормі передбаченій ч. 4 ст. 184 КУПАП.

Щодо наступного елементу складу адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 184 КУпАП варто визначити, що його об'єктивна сторона, полягає у вчиненні неповнолітніми які не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України (матеріальний склад). Так, відповідно до зазначеної норми батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність не лише за невиконання ними обов'язків щодо виховання дітей, а і за вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, що передбачена ч. 4 ст. 184 КУпАП.

Вчинення неповнолітнім діяння, що містить ознаки злочину, а також невиконання батьками або особами, що їх замінюють своїх обов'язків щодо належного виховання дитини в дусі взаєморозуміння, милосердя, забезпечення рівності всіх членів суспільства має чітко й безпосередньо бути встановлено та доведено слідчим.

Щодо суб'єктивних ознак адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена ч. 4 ст. 184 КУпАП необхідно звернути увагу на такий елемент складу адміністративного правопорушення як суб'єкт. Аналізуючи положення зазначеної норми, можливо дійти до висновку, що суб'єкт даного адміністративного правопорушення спеціальний – фізичні осудні особи - батьки та особи, що замінюють батьків та мають обов'язки щодо дитини.

Батьки – це мати і батько, жінка і чоловік, які в силу факту кровного споріднення володіють усіма батьківськими правами та обов'язками як майнового, так і не майнового характеру стосовно своїх неповнолітніх дітей, а у визначених законом випадках і до повнолітніх дітей.

До осіб, що замінюють батьків та мають обов'язки щодо дитини, відповідно до положень СК належать: 1) опікун (ч. 4 ст. 249 СК); 2) піклувальник (ч. 4 ст. 249 СК); 3) особа, що усиновила чи удочерила (ч. 4 ст. 232 СК); 4) патронатний вихователь (ст. 255 СК); 5) прийомні батьки (ч. 2

ст. 256-2 СК); 6) батьки-вихователі дитячого будинку (ч. 2 ст. 256-6 СК); 7) фактичний вихователь, особа, яка взяла у свою сім'ю дитину-сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування (ст. 261 СК) [105].

До того ж Сімейний кодекс України в ст. 245 визначає, що опіка та піклування над дитиною, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі покладаються на адміністрацію цих закладів [105]. Закон «Про охорону дитинства» визначає у розділі 5 порядок особистого захисту державою дітей та суб'єктів, які здійснюють цей захист, і які несуть відповідальність за дитину [110].

В цьому випадку протокол про адміністративне правопорушення складається відносно батьків неповнолітньої особи або щодо осіб, що їх замінюють.

Суб'єктивна сторона правопорушення може характеризуватися наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Розглядаючи питання реалізації правового статусу органів досудового розслідування в справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена ч. 4 ст. 184 КУпАП варто поетапно розглянути її особливості.

Так, відповідно до ст. 484 КПК України кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи (положення цього параграфу застосовуються у кримінальному провадженні щодо кримінальних правопорушень, вчинених особами, які не досягли 18 віку), в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, дізнавачем, які спеціально уповноважені керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх. Під час кримінального провадження щодо неповнолітнього, в тому числі під час провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру, слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд та всі інші особи, що беруть у ньому участь, зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, роз'яснювати суть

процесуальних дій, рішень та їх значення, вислуховувати його аргументи при прийнятті процесуальних рішень та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього [82].

На нашу думку, кримінальні процедури, в яких фігурують неповнолітні мають проводитися слідчими та дізнавачами, які отримали спеціалізовану підготовку відповідно до загальноприйнятих стандартів навчання фахівців у сфері юстиції, спеціалізованої на роботі з дітьми.

Відповідно до абз. II і III п. «b» ч. 2 ст. 40 Конвенції про права дитини Держави-учасниці, зокрема, забезпечують, щоб кожна дитина, яка, як вважається, порушила кримінальне законодавство чи звинувачується в його порушенні, мала принаймні такі гарантії: негайне і безпосереднє інформування її про звинувачення проти неї, а у випадку необхідності, через її батьків чи законних опікунів, та одержання правової й іншої необхідної допомоги при підготовці та здійсненні свого захисту; невідкладне прийняття рішення з розглядуваного питання компетентним, незалежним і безстороннім органом чи судовим органом у ході справедливого слухання згідно із законом у присутності адвоката чи іншої відповідної особи і, якщо це не вважається таким, що суперечить найкращим інтересам дитини, з урахуванням її віку чи становища її батьків або законних опікунів [113].

Мінімальні стандартні правила ООН щодо відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх (“Пекінські правила”, 1985 р.) спрямовують на те, щоб кримінальні провадження щодо неповнолітніх здійснювались швидко і без будь-яких затримок; вимагають, щоб особи, які ведуть ці провадження, мали відповідну кваліфікацію; наказують поважати право неповнолітнього на конфіденційність, щоб уникнути заподіяння шкоди через непотрібну гласність; передбачають можливість закриття провадження за nereабілітуючими підставами для того, щоб обмежити негативні наслідки судового розгляду і вироку [114].

У рамках досудового розслідування кримінальних злочинів, слідчий, дізнавач має дотримуватись певного алгоритму, що передбачає ідентифікацію

ключових елементів складу злочину, таких як об'єкт правопорушення, об'єктивна та суб'єктивна сторона злочину, а також визначення суб'єкта, безпосередньо його віку. Цей процес включає збір та аналіз доказів, які підтверджують факт вчинення діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення.

Відповідно до ст. 214 КПК слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань [82], що є початковим кроком та підставою для подальшого розслідування.

Для того, щоб слідчий міг правильно кваліфікувати діяння як злочин і притягнути винну особу до відповідальності, він має довести наявність певних елементів, які складають ознаки злочину. Ці ознаки відіграють ключову роль у встановленні кримінальної відповідальності та включають:

- об'єкт злочину – суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом. Слідчий має визначити, які конкретно суспільні відносини були порушені або поставлені під загрозу вчиненим діянням;

- об'єктивна сторона злочину – включає саме діяння (дія або бездіяльність), наслідки діяння та причинний зв'язок між діянням і наслідками. Слідчому необхідно довести, що діяння суб'єкта відповідає опису діяння, зазначеному у відповідній статті КК, і що це діяння призвело до конкретних наслідків, які є шкідливими або небезпечними для суспільства;

- суб'єкт злочину – фізична особа, яка досягла певного віку (зазвичай 16 років), здатна усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними. Слідчий повинен довести, що в момент вчинення злочину особа мала необхідний вік і психологічний стан для того, щоб бути відповідальною за свої дії;

- суб'єктивна сторона злочину – характеризує психічне ставлення винної особи до свого діяння. Це може бути умисел (винний знав про шкідливі

наслідки своїх дій і бажав їх настання) або необережність (винний не передбачав наслідки, але повинен був і міг їх передбачити). Слідчому потрібно встановити, що винна особа мала умисел або була необережною, що призвело до злочину.

На стадії збору доказів важливо ідентифікувати суб'єкта злочину, який у випадках, що розглядаються, є неповнолітнім, який не досяг віку кримінальної відповідальності. Ключове значення має встановлення того, чи дії неповнолітнього мали місце до досягнення ним віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Це є важливим, оскільки кримінальна відповідальність неповнолітніх настає з певного віку, який законодавством встановлюється як момент, коли особа має достатній рівень психологічного розвитку для усвідомлення наслідків своїх дій. Участь захисника у кримінальному провадженні є обов'язковою.

Як було зазначено раніше, кримінальну відповідальність несуть особи, яким на момент вчинення кримінального правопорушення уже виповнилося 16 років (згідно зі ст. 22 КК України), або з 14 років [112]. Відповідно до цього положення, кримінальний склад правопорушення вважається відсутнім, якщо, до прикладу, злочин вчинено особою, якій 13 років. Проте, згідно зі ст. 97 КК України, у випадку, коли особа, що не досягла віку кримінальної відповідальності, вчинила діяння з ознаками злочину, передбаченого Кримінальним Кодексом, суд має право застосувати примусові заходи виховного характеру [112]. Така норма також міститься у ст. 498 КПК України [82].

Відповідно до ст. 498 КПК України, підставами для застосування примусових заходів виховного характеру є: вчинення особою, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність [82].

Відповідно, неповнолітні віком від 11 до 16 (14) років не можуть бути суб'єктами злочину, оскільки не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Проте ч. 2 ст. 97 Кримінального кодексу України визначає, що до цих осіб можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру, такі як: застереження, обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього, передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання, покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків, направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на термін, що не перевищує трьох років [112].

У зв'язку з зазначеним вище можемо дійти висновку, що слідчий, дізнавач під час досудового розслідування провівши необхідні процесуальні дії для з'ясування обставин вчинення суспільно небезпечного діяння, встановивши їх, особу неповнолітнього та його повний вік може:

- скласти клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру щодо осіб які досягли 11-річного віку, але не досягли віку з якої настає кримінальна відповідальність та вчинили суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність;

- закрити кримінальне провадження відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК України, коли доведено, що неповнолітній вчинив кримінальне правопорушення у віці до 11 років, що виключає кримінальну відповідальність за відсутності складу кримінального проступку, а саме не досягнення особою віку, з якого може наступати кримінальна відповідальність, а отже відсутністю суб'єкта кримінального правопорушення.

Водночас, слідчий має реалізувати повноваження щодо притягнення до адміністративної відповідальності відповідно до ч. 4 ст. 184 КУпАП батьків або

осіб, що їх заміщують за неналежне виховання, яке призвело до вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім. В цьому випадку, працівник органу досудового розслідування НП України розпочинає провадження у справах про адміністративне правопорушення.

Проаналізувавши близько 30 постанов судів першої інстанції, апеляційних суддів які розглядали направленні до них справи про адміністративне правопорушення відповідальність за яке передбачена ч. 4 ст. 184 КУпАП були встановлені типові помилки в діяльності органів НП України [115]. До прикладу, постанова Нововоронцовського районного суду Херсонської області у справі №954/40/21 від 06 січня 2021 року роз'яснює, що відповідно до ст. 280 КУпАП орган (посадова особа) при розгляді справи про адміністративне правопорушення зобов'язаний з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Безпосередню увагу звертає суд, що за ч. 4 ст. 184 КУпАП відповідальність покладається на батьків, або осіб, що їх замінюють, у разі вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, а саме на необхідність наявності в матеріалах справи доказів про те, що винна особа є батьком неповнолітнього, або особою, яка його замінює. Так як, матеріали справи не містять відповідних відомостей суд дійшов висновку, що у діях особи відсутній склад правопорушення за ч. 4 ст. 184 КУпАП [116].

Зазначене вище зобов'язує слідчого встановити батьків, або особу яка замінює батьків неповнолітнього, що не досягнув віку, з якого настає кримінальна відповідальність й вчинив діяння яке містить ознаки злочину та підтвердити це копіями відповідних документів.

В постанові Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі №183/4172/21 від 16 липня 2021 року йдеться про те, що дослідивши матеріали справи про адміністративне правопорушення суд вважає, що в діях особи відсутній склад адміністративного правопорушення, передбачений ч. 4 ст. 184 КУпАП, оскільки протокол не містить опису ознак кримінального правопорушення, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України. Згідно протоколу також не описано, які саме батьківські обов'язки не виконав правопорушник [117].

Відповідно до положень пункту 9 розділу II Інструкції щодо документування адміністративних правопорушень поліцією, яка була затверджена 6 листопада 2015 року, у графі протоколу, де зазначаються «дата, час, місце вчинення та суть вчиненого адміністративного правопорушення», має бути вказана точна суть правопорушення. Ця суть має відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, які визначені у відповідній статті КУпАП, на підставі якої було складено протокол. Згідно з частиною 1 ст. 256 КУпАП, обов'язковим елементом протоколу є зазначення суті адміністративного правопорушення [101].

Відповідно, працівник органу досудового розслідування НП України на основі відомих та зібраних доказів складає протокол про адміністративне правопорушення детально зазначаючи суспільно небезпечні дії неповнолітнього, що підпадають під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність та дії або бездіяльності батьків, що свідчать про їхню недбалість у виконанні батьківських обов'язків. До того ж протокол має містити обґрунтовані докази, що підтверджують прямий зв'язок між недбалістю батьків та злочинною поведінкою неповнолітнього. Це можуть бути: пояснення сусідів, вчителів, соціальних працівників чи інших осіб, які можуть свідчити про випадки неналежного виховання або ухилення від обов'язків по догляду за дитиною у сім'ї; документація з навчальних закладів, що включає відомості про часте пропущення занять, погану академічну успішність або поведінкові проблеми, що можуть вказувати на проблеми в сім'ї;

офіційні відповіді від соціальних служб, які раніше втручались у ситуацію в сім'ї, включаючи висновки про недбале виховання або неналежне доглядання дитини; довідки з медичних установ, які можуть вказувати на хронічну недоглянутість або травми, що повторюються, які можуть бути результатом зловживань або недбалості; висновки психологів або психіатрів, які обстежували дитину або сімейне середовище та можуть надати інформацію про емоційний та психологічний стан дитини в контексті сімейних взаємин; матеріали, в яких йдеться про виклики поліції до сім'ї, зокрема випадки домашнього насильства, скарги сусідів або інші інциденти, що вказують на проблемне сімейне середовище; фотографії житлових умов, які свідчать про недбалість у догляді за дитиною; відеозаписи, які документують поведінку батьків чи умови життя). Збір та аналіз цих доказів дозволить слідчому об'єктивно оцінити ступінь відповідальності батьків за злочинну поведінку їхньої дитини та визначити, чи є дії батьків причиною неправомірної поведінки неповнолітнього й в подальшому скласти відповідний протокол про притягнення їх до адміністративної відповідальності.

До того ж, у вище зазначеній постанові Новомосковського районного суду Херсонської області у справі №954/40/21 йдеться про те, що син особи, яка притягалась до відповідальності, є малолітньою особою, а не неповнолітньою [118]. Схожі за змістом рішення зустрічаються й у інших рішеннях суду за аналогічними справами, що актуалізує потребу законодавчо визначити у контексті ч. 4 ст. 184 КУпАП не лише неповнолітнього як того, хто вчинив діяння, що містять ознаки кримінального правопорушення, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, а і конкретизувати його правовий статус.

З урахуванням неоднозначності, при розгляді справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється ч. 4 ст. 184 КУпАП, можливо дійти до висновку про необхідність встановлення чітких юридичних критеріїв, які б надавали можливість однозначно визначати випадки, коли реалізація даної норми буде обґрунтовано та не викликатиме сумнівів щодо

наявності або відсутності в діянні, вчиненому неповнолітнім, ознак кримінального правопорушення. Таким критерієм може слугувати застосування ст. 498 «Підстави для застосування примусових заходів виховного характеру» КПК України, адже відповідні заходи застосовуються до неповнолітніх осіб, які вчинили кримінальні правопорушення але у віці від 11 років до досягнення ними віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. У такому випадку, в матеріалах досудового розслідування будуть наявні необхідні відомості для встановлення ознак відповідного кримінального правопорушення, оскільки таке розслідування по застосуванню примусових заходів виховного характеру повинно відбуватися у відповідності до правил, які встановлюються КПК України. У разі вчинення діяння, що містять ознаки кримінального правопорушення, неповнолітнім, який не досяг 11-річного віку, застосування ч. 4 ст. 184 КУпАП по відношенню до батьків або осіб, які їх замінюють, є недоцільним, оскільки дитина у такому віці, внаслідок її психічного розвитку, ще не здатна повною мірою оцінювати суспільну шкідливість або небезпечність свого діяння, незалежно від тих заходів, що вживалися під час її виховання.

Таким чином у диспозиції ч. 4 ст. 184 КУпАП необхідно передбачити, що відповідальність для батьків або осіб, які їх замінюють, настає за: вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо відносно таких неповнолітніх завершено кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру.

З матеріалів справи П'ятихатського районного суду Дніпропетровської області №190/207/21 15 липня 2021 року наголошується, що відповідно до ч 1 ст. 38 КУпАП адміністративне стягнення може бути накладене не пізніше, як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - три місяці з дня його виявлення. Як вбачається з матеріалів на момент розгляду справи судом минуло більше, ніж три місяці з дня вчинення правопорушення – а саме, що правопорушення вчинене 04 лютого 2021 року,

тобто на момент надходження справи до суду сплинули строки накладення адміністративного стягнення. Таким чином, у діях винної особи формально вбачається склад адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 184 КУпАП, однак враховуючи те, що строк накладення адміністративного стягнення сплинув, тому провадження по справі підлягає закриттю [119].

Аналіз судової практики та винесення рішень за результатами розгляду справ про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 4 ст. 184 КУпАП свідчить, що процес передачі матеріалів від слідчих до суду та їх розгляд може бути тривалим, що призводить до затримок у притягненні до відповідальності та в підсумку до спливу термінів накладення адміністративних стягнень. Це негативно впливає на захист прав дітей, особливо в разі їх неналежного виховання. Швидке реагування на випадки недбалості щодо виховання батьками або особами, що їх замінюють неповнолітніх є критично важливим для захисту добробуту та прав дітей. Ефективне і своєчасне притягнення до відповідальності може запобігти вчиненню подальших кримінальних правопорушень неповнолітніми та стимулювати батьків підтримувати якісний розвиток дитини.

В зв'язку із переважаючою кількістю подібних рішень щодо спливу строків для накладення адміністративного стягнення, передбаченого ч. 4 ст. 184 КУпАП в проаналізованих судових позиціях виникає необхідність оптимізації процесу розгляду вказаних правопорушень, забезпечення більш ефективного захисту прав і інтересів дітей.

Тому вбачаємо необхідним надати слідчим та дізнавачам, котрі розслідували кримінальне провадження щодо вчинення неповнолітніми кримінальних правопорушень, можливість розглядати самотійно провадження в справах про адміністративні правопорушення та накладати штрафи за актуалізованою статтею КУпАП без необхідності передавати справу для розгляду до суду.

Як результат, надання слідчим та дізнавачам права самотійно притягувати суб'єктів адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 4

ст. 184 КУпАП до відповідальності у вигляді штрафів дозволить створити більш ефективну та реактивну систему, яка зможе своєчасно реагувати на адміністративні правопорушення, зокрема у сфері захисту прав дітей. Таким чином, дії слідчого будуть відповідати вимогам щодо захисту особи від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод та законних інтересів дитини як учасника кримінального провадження, забезпечуючи справедливу та об'єктивну ступінь відповідальності батьків або осіб які їх замінюють, що неналежним чином відносяться до виконання своїх батьківських обов'язків по вихованню неповнолітньої дитини.

А тому, вивчивши матеріали кримінального провадження, у якому малолітній, неповнолітній вчинив діяння, що містять ознаки кримінального правопорушення, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність слідчий складає протокол про адміністративне правопорушення,

З урахуванням вищезазначеного пропонуємо встановити на рівні закріплених посадових обов'язків працівників органів досудового розслідування НП України наступне: зібравши достатньо матеріалів слідчий, дізнавач впевнившись, що в діях батьків або осіб які їх замінюють є ознаки та склад адміністративного правопорушення передбаченого частиною 4 ст. 184 КУпАП формує провадження в справах про адміністративні правопорушення виносить рішення про накладення адміністративного стягнення, у відповідності до вимог ст. 33, враховуючи:

- характер вчиненого адміністративного правопорушення - визначити, якою мірою дії батьків або осіб які їх замінюють вплинули на малолітнього, неповнолітнього;

- його суспільну небезпеку - оцінити, наскільки діяння батьків або осіб які їх замінюють становить загрозу суспільній безпеці;

- особу правопорушника та ступінь її вини - з'ясувати, чи були батьки або особи які їх заміщують неухажними до виховання дитини, чи ігнорували їх поведінку;

- майновий стан - визначити фінансову спроможність батьків або осіб, які їх заміщують, для того, щоб уникнути надмірного фінансового тиску;

- обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність - врахувати наявність факторів, які можуть зменшити або збільшити розмір штрафу [37].

На основі зібраних даних та аналізу обставин, слідчий чи дізнавач приймає рішення про розмір штрафу, який буде справедливим та адекватним з урахуванням всіх обставин справи. Рішення має бути обґрунтованим, документально оформленим та відповідати законодавчим вимогам.

2.2. Особливості проваджень органів досудового розслідування Національної поліції України у справах про адміністративні правопорушення, що передбаченні статтею 185-4 КУпАП

При дослідженні питання реалізації адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 185-4 КУпАП, необхідно, в першу чергу, звернути увагу на таку ознаку зазначеного правопорушення як його об'єкт. Аналіз змісту зазначеної статті дає можливість стверджувати, що об'єктом вказаного адміністративного правопорушення виступають суспільні відносини у сфері діяльності органів досудового розслідування та прокуратури, під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Само по собі досудове розслідування є однією з ключових стадій кримінального провадження, що відбувається перед судовим розглядом справи по суті. Здійснення даного виду процесуальної діяльності розпочинається з моменту внесення відповідних відомостей щодо кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а закінчується поданням обвинувального акту до суду. Зазначена стадія характеризується тим,

що під час її реалізації уповноваження посадові особи правоохоронних органів здійснюють слідчі (розшукові) дії, досліджують обставини вчинення кримінального правопорушення, з метою встановлення об'єктивної істини, а також збирають докази та здійснюють інші процесуально значущі дії.

Досудове розслідування фактично являє собою діяльність, яку можливо розділити на два види, це: досудове слідство та досудове дізнання. Досудове слідство являє собою діяльність слідчого, що пов'язана з встановленням, збиранням та оцінкою доказів в межах кримінального провадження. При здійсненні досудового слідства розслідується тільки злочини, які згідно кримінального законодавства України, визначається кримінальні правопорушення за вчинення яких передбачається призначення покарання більше 3-х тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян чи покарання, яке передбачає позбавлення волі. На відміну від попередньої форми, досудове дізнання здійснюється відносно проступків, а саме кримінальних правопорушень, за вчинення яких не передбачається призначення покарання у вигляді позбавлення волі. Разом з тим обидві форми: досудове слідство та досудове дізнання мають єдину мету, що полягає у встановленні обставин вчиненого кримінального правопорушення, визначенні ступеня вини порушника, збиранні доказів та підготовці матеріалів для подальшого розгляду справи у суді.

У відповідності до ст. 38 КПК України, до органів досудового розслідування відносяться органи, які здійснюють як досудове слідство так і дізнання. Згідно частини другої вказаної статті досудове слідство уповноважені здійснювати слідчі підрозділи органів НП України, органів безпеки, органів Державного бюро розслідувань, а також підрозділи детективів Національного антикорупційного бюро України та органів Бюро економічної безпеки України [82].

Що стосується здійснення дізнання, то відповідності з частиною третьою зазначеної статті КПК України, зазначеними повноваженнями наділені органи НП України, органи безпеки, органи Бюро економічної безпеки України, органи

Державного бюро розслідувань та Національного антикорупційного бюро України [82].

Тому злісне свідка, потерпілого, експерта чи перекладача від явки на виклик уповноважених посадових осіб зазначених органів, під час досудового розслідування, буде порушувати відповідні суспільні відносини та створювати перешкоду належному здійсненню кримінально-процесуальної діяльності вищевказаними суб'єктами.

У свою чергу об'єктивна сторона адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-4 КУпАП, полягає у вчиненні свідком, потерпілим, експертом, перекладачем протиправного діяння у формі злісного ухилення від явки до органів досудового розслідування або прокурора. Слід зазначити, що вказане діяння може мати різні прояви та отримувати різну юридичну оцінку з боку суб'єктів правозастосування. Адже саме поняття «злісність» у судовій практиці та з боку науковців отримує неоднозначно оцінку і тлумачення.

Верховний суд України, розглядаючи в серпні 2021 року у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу в справі № 175/3922/19 щодо притягнення особи до кримінальної відповідальності за злісне ухилення від сплати аліментів, зазначив, що під злісним ухиленням необхідно розуміти тривале та наполегливе ухилення від виконання покладеного на особу обов'язку, що може здійснюватися шляхом приховування свого місця роботи, фактичного заробітку, місця проживання та іншої інформації. Одночасно для визначення такої ознаки як злісність немає значення чи полягали дії правопорушника в тому, що він висловлював пряму відмову від виконання покладених на нього обов'язків, чи відповідні дії мали форму уявної неспроможності або необізнаності про необхідність виконання свого обов'язку, або ж полягали у пасивному ігноруванні своїх обов'язків [120].

Серед фахівців кримінального права, при визначенні такої ознаки як злісність в системі ознак складу злочину, відсутній єдиний підхід до її розуміння. Зокрема можливо зустріти погляди, у відповідності до яких злісність ухилення, як ознаку об'єктивної сторони, пов'язують з тривалістю відповідного

діяння або його систематичністю, навіть зустрічайся думки про те що тривалість може визначатися тим що Ухилення може вчинятися протягом декількох місяців, а його систематичність може характеризуватися тим що мало місце вчинення відповідних протиправних дій не менше трьох разів протягом обмеженого відрізка часу [121, с. 180]. Інші дослідники характеризують злісне ухилення як таке що є систематичним або тривалим, чи повторюється, незважаючи на отримане перед цим попередження [122, 260].

Схожі погляди можливо зустріти також в останніх дослідженнях вчених-адміністративістів, наприклад, О.Г. Розгон, досліджуючи сутність та особливості злісної непокори як підстави настання адміністративної відповідальності, зазначає наступне. При визначенні злісної непокори законному розпорядженню або вимозі поліцейського чи іншого уповноважених осіб, він зазначає, що ці дії можливо вважати свідомо несумлінним, упертим небажанням підкоритися наказу чи вимозі поліцейського. Крім того, він доходить до висновка, що злісна непокора може проявлятися в ігнорування не раз повторених законних вимог або розпоряджень [123].

Можливо зазначити, що фахівці, при вивченні поняття «злісність» з точки зору кримінального та адміністративного права, характеризують його у поєднанні з такими категоріями як системність, тривалість, неодноразовість, повторюваність, упертість тощо. Таке бачення одночасно підтверджується етимологічним походженням такого слова як «злісний», адже у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, зазначене поняття визначається як: «свідомо несумлінний, упертий» [124, с. 463].

Аналогічний підхід можливо також зустріти у практиці правоохоронних та судових органів, під час притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 185-4 КУпАП. Наприклад, у лютому 2019 року Бабушкінським районним судом м. Дніпропетровська було накладено адміністративне стягнення на особу, яка під час досудового слідства в кримінальному провадженні вчинила вищезазначена адміністративне правопорушення.

Вину даної особи було підтверджено низкою документів, а саме: протоколом про адміністративне правопорушення, рапортом слідчого, поясненнями особи, яка притягалась до адміністративної відповідальності. Проте досить цікавим фактом було те, що до матеріалів справи про адміністративне правопорушення було долучено корінці повісток про виклик до слідчого відділення Шевченківського ВП ДВП ГУНП в Дніпропетровській області від 27 листопада 2018 року, 17 грудня 2018 року, 29 грудня 2018 року [125].

З урахуванням того, що зазначені повістки про виклик до слідчого відділення були вручені особі у кількості трьох штук, її неявка по даним повісткам була кваліфікована саме як злісне ухилення, що охоплюється складом адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-4 КУпАП. Такий підхід повною мірою відповідає вище наведеним поглядам з боку науковців на юридичну характеристику такої категорії як злісність.

Аналогічний підхід можливо також зустріти у матеріалах справи №388/1304/23, яка розглядалась 27 липня 2023 року Долинським районним судом Кіровоградської області. При розгляді зазначеної справи, суддя зауважив що об'єктивна сторона адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачається ст. 185-4 КУпАП, полягає у злісному ухиленні свідків, потерпілих, експертів або перекладачів від явки до органів досудового розслідування. У свою чергу, злісність при вчиненні даного правопорушення полягає в умисній та неодноразовій неучасті без поважних причин у слідчих діях, які здійснюються органами досудового слідства або дізнання. Також суддею було зауважено на тому, що посадова особа, яка здійснювала провадження в справі про зазначене адміністративне правопорушення, не долучила до матеріалів справи жодних доказів, які б підтверджували умисну неодноразову неучасть особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у слідчих діях, що проводилися органами досудового розслідування, а тому зазначений факт виключає можливість встановлення злісного ухилення такої особи від участі у відповідних процесуальних діях при

розслідуванні кримінального правопорушення [126]. З урахуванням вищезазначених фактів, суддею було прийнято рішення про закриття провадження у зв'язку з відсутністю події та складу відповідного адміністративного правопорушення, з посиланням на пункт перший частини першої ст. 247 КУпАП.

Одночасно слід зазначити про те, що в судовій практиці також досить часто зустрічаються й інші підходи до кваліфікації зазначеного адміністративного правопорушення. Як приклад можливо навести Постанову Долинського районного суду Кіровоградської області у справі № 388/429/24, згідно якої особа не з'явилася без поважних причин 26 лютого 2024 року по повістці дізнавача ВП №1 Кропивницького районного управління поліції ГУНП в Кіровоградській області. Виходячи з матеріалів справи, така повістка була єдиною, що вручалася правопорушникові, проте дане діяння було розцінене судом як факт вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст.185-4 КУпАП, та накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян [127].

Враховуючи вказані проблеми правозастосування та неоднозначність тлумачення такої категорії як «злісність», вбачається за доцільне відмовитись від її закріплення у диспозиції ст. 185-4 КУпАП. Адже сам факт ухилення учасників кримінального провадження від виконання своїх обов'язків під час досудового розслідування вже становить достатню суспільну шкоду та порушує встановлені суспільні відносини у сфері здійснення кримінально-процесуальної діяльності. Тому доцільно відповідне слово виключити з тексту зазначеної статті, залишивши адміністративну відповідальність за ухилення учасників процесуальної діяльності від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування.

Саме ж ухилення від явки до органів досудового розслідування чи прокуратура можливо розглядати як активні так і пасивні дії. Ухилення може полягати у відмові від явки, що висловлюється винною особою відкрито та категорично про своє небажання приймати участь у процесуальних діях, а саме:

давати показання, здійснювати переклад, проводити експертизу тощо. Також відмова, як активні дії, може проявлятися в тому, що винна особа надає неправдиву інформацію про неможливість прийняти участь в тих чи інших процесуальних діях або про те, що їй невідомі обставини вчинення кримінального правопорушення, якщо вона залучається як свідок або потерпілий.

Зазначене правопорушення також можливо вчинити шляхом бездіяльності, яка може полягати у неприбутті особи до органів досудового розслідування чи прокурора, у строки які визначаються у законодавстві. Адже у відповідності до змісту частини дев'ятої ст. 135 КПК України, особа має бути повідомлена про необхідність явки до органів досудового розслідування чи прокурора шляхом вручення повістки або іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до тієї дати, коли вона повинна була прибути за викликом [82].

Відсутність такої ознаки як злісне ухилення при вчиненні адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачається ст. 185-4 КУпАП, може впливати з документів які підтверджують наявність поважних причин у особи, що перешкоджали її явці до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування. До такого роду документів можуть відноситися документи що містять інформацію про:

- факт перебування особи за межами відповідного населеного пункту (наприклад, наказ про відрядження або відпустку, з підтвердженням її виїзду);

- неможливість участі особи в процесуальних діях у зв'язку зі станом здоров'я (наприклад, лікарняні листи або документи що підтверджують проходження санаторно-курортного лікування);

- вжиття щодо особи певних обмежувальних або примусових заходів з боку інших посадових чи службових осіб (наприклад протокол про адміністративне затримання або виконання постанови про накладення адміністративного арешту за раніше вчинене правопорушення) тощо.

В межах даного дисертаційного дослідження також доцільно розглянути суб'єктивні ознаки адміністративного правопорушення, відповідальність за яке

передбачене ст. 185-4 КУпАП. Тому необхідно звернути увагу на такий елемент складу адміністративного правопорушення як суб'єкт. Аналізуючи положення зазначеної статті, можливо дійти до висновку що суб'єкт даного адміністративного правопорушення спеціальний, а саме це можуть бути: свідок, потерпілий, експерт чи перекладач, які у визначеному законодавством України порядку залучаються до здійснення досудового розслідування. Відразу ж необхідно зауважити, що такі учасники кримінально-процесуальної діяльності як спеціаліст, підозрюваний, обвинувачений, підсудний, цивільний відповідач або відповідач не охоплюється диспозицією зазначеною статті. Далі пропонується розглянути більш детально юридичну характеристику кожного із спеціальних суб'єктів, які визначаються ст. 185-4 КУпАП.

У першу чергу, необхідно звернути на таку категорію учасників кримінально-процесуальної діяльності як свідки, їх значення для здійснення досудового розслідування обумовлено тим, що дані особи можуть мати певну інформацію або бути обізнаними щодо окремих обставин справи, а їх показання можуть впливати на оцінку інших доказів у справі. Крім того, показання свідка можуть стосуватися безпосередньо предмету доказування, а тому інформація про вчинене кримінальне правопорушення, що отримана від свідків є дуже важливою, а іноді і визначальною для розслідування та вирішення справи по суті.

Саме поняття свідок визначається у процесуальному законодавстві України, у відповідності до положень частини першої ст. 65 КПК України, свідок – це фізична особа, яка викликана для здачі показань та який відомі або можуть бути відомі певні обставини, які підлягають подальшому доказуванню під час здійснення кримінального провадження [82].

Аналогічні положення містяться також в інших кодифікованих законодавчих актах, зокрема, схожі визначення можливо зустріти у частині першій ст. 272 КУпАП, в частині першій ст. 504 МК України, в частині першій ст. 65 КАС України, а також у частині першій ст. 50 ЦПК України.

Якщо детально розглянути визначення даного поняття у вказаних законодавчих актах, можливо помітити певні відмінності у відповідних формуваннях. Наприклад, згідно ст. 272 КУпАП у якості свідка може бути викликана особа, про яку є дані, що їй відомі будь-які обставини, які підлягають установленню по справі про адміністративне правопорушення [37]. У відповідності до положень ст. 504 Митного кодексу України, свідком може виступати будь-яка особа, якщо наявні підстави вважати, що такій особі відомі обставини, які підлягають встановлення при проведенні у справі про порушення митних правил [100]. Кодекс адміністративного судочинства України встановлює у частині першій ст. 65 що як свідок може бути викликана судом будь-яка особа, якій можуть бути відомі обставини, які необхідно з'ясувати у справі [128]. Цивільний процесуальний кодекс України визначає у частині першій ст. 50, що свідком може бути особа, якій відомі будь-які обставини, що мають відношення до справи [129].

Із перерахованого визначень вбачається, що повне та детальне визначення даної категорії осіб міститься у КПК України, адже в даному нормативно-правовому акті передбачено, що свідком може бути саме фізична особа. Також у відповідній нормі зазначається, що свідками можуть бути як особи, яким відома інформація про обставини, що підлягають доказуванню, так і особи, яким така інформація може бути відома. також у контексті реалізація адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст.185-4 КУпАП, є те, що в законодавстві міститься вказівка відносно моменту з якого особи виникає процесуальний статус свідка, а саме це стосується виклику для дачі показань.

Адже свідок може бути суб'єктом адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачається ст.185-4 КУпАП, саме в тому випадку якщо він належним чином був викликаний для надання показань. Тоді на дану особу поширюються передбачені у національному законодавстві процесуальні обов'язки, а також може наступати відповідальність за їх невиконання або неналежне виконання. Так у ст. 66 КПК України закріплюється обов'язок свідка

надавати правдиві показання при здійсненні досудового розслідування, а також під час судового розгляду кримінального провадження [82].

Аналогічні положення містяться в частині п'ятій ст. 65 КАС України, а також у частині другій ст. 55 ЦПК України, де зазначається про те, що на свідка покладається обов'язок надати правдиві показання про ті обставини справи, які йому відомі [128, 129]. Також у контексті реалізації адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачені ст. 185-4 КУпАП, слід враховувати що свідок може понести кримінальну відповідальність за завідомо неправдивих показань при здійсненні досудового розслідування, а також за відмову від їх надання прокуророві, слідчому суді або суду [82]. Ключовою ознакою суб'єкта вказаного адміністративного правопорушення, є встановлення факту належного процесуального оформлення виклику зазначеної категорії осіб до органів досудового розслідування чи прокурора.

Підсумовуючи викладене, можливо зазначити, що свідок як суб'єкт адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлюється ст. 185-4 КУпАП, може бути охарактеризований за двома ключовими ознаками. По-перше, за фактичною ознакою, яка вказує на те, що це особа, якій стали відомі або можуть бути відомі певні обставини справи, що підлягають доказуванню під час досудового розслідування. По-друге, за процесуальною ознакою, яка вказує на те, що дана особа була викликана у встановленому законодавстві порядку для давання показань та поінформована про юридичну відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх процесуальних обов'язків.

Відносно потерпілого як суб'єкта адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлюється ст. 185-4 КУпАП, слід зазначити, що у частині першій ст. 55 КПК України у кримінальному провадженні потерпілим може бути визнана фізична особа, якій внаслідок вчинення кримінального правопорушення було завдано фізичної, моральної або майнової шкоди, а також потерпілим може виступати юридична особа, якій було заподіяно внаслідок кримінального правопорушення майнову шкоду [82].

У контексті положень загальної частини КУпАП, слід зазначити що потерпілий як спеціальний суб'єкт адміністративного правопорушення, передбачене ст.185-4 КУпАП, це фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку та визнана в межах конкретного кримінального провадження в статусі потерпілого.

Хоча по відношенню до визначення потерпілого від злочину у кримінальному та кримінально-процесуальному праві серед науковців точаться певна дискусія. Так можливо зустріти позицію згідно якої потерпілим від злочину може виступати тільки фізична особа, оскільки визнання якості потерпілого юридичної особи буде суперечити положенням ст. 46 КК України, у контексті звільнення особи від кримінальної відповідальності. Тому науковцями зазначається, що потерпілим має виступати фізична особа, а юридична особа, якій було заподіяно шкоду внаслідок кримінального правопорушення, у свою чергу, може виступати у кримінальному процесі в якості цивільного позивача. Зазначене обґрунтовується тим що кримінальне правопорушення вчиняється не по відношенню до конкретно визначеної юридичної особи, а по відношенню до певного блага, яке може належати людині, в першу чергу це стосується майнових прав. Тому у відповідності до положень кримінального кодексу України фахівцями пропонується визнавати в якості потерпілого саме фізичних осіб: людину, громадянина, малолітню особу, неповнолітню особу тощо [130, с. 71–72].

На відміну від наведених положень М.І. Мельниченко зауважує, що «не можна беззастережно переносити кримінальне процесуальне визначення поняття у кримінально-правову матерію. Наука кримінального права, а також правозастосовна практика можуть і повинні виробляти свої дефініції понять, які використовуються у відповідному значенні у цій галузі права» [131, с. 95], а тому він фактично підтримує доцільність нормативного визначення такої категорії як «потерпілий», що закріплене у КПК України.

Відносно потерпілого можливо відмітити те, що він має дуже схожий процесуальний статус до свідка, оскільки ключове значення для досудового

розслідування має його участь відповідних процесуальних діяч на надання показань по суті справи. Тому потерпілий може бути суб'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-4 КУпАП, якщо він належним чином був викликаний до органу досудового розслідування чи прокурора для проведення процесуальних дій. У такому випадку на дану особу будуть поширюватись передбачені у кримінальному процесуальному законодавстві відповідні обов'язки, а за їх невиконання або неналежне виконання може наступити відповідальність.

Суб'єктом адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлюється ст. 185-4 КУпАП, також може виступати експерт. Якщо аналізувати зазначеного учасника кримінально-процесуальної діяльності, слід відповідне поняття не відноситься виключно до кримінально-процесуальної сфери. Зазначений термін має походження від французького слова «expert», що в свою чергу є похідним від латинського терміну «expertus» – досвідчений, випробуваний. Енциклопедична та довідкова література визначає слово експерт у наступному значенні: «фахівець, який здійснює експертизу та здатний на підставі своїх знань та досвіду надавати кваліфіковану консультацію» [124, с. 257, 340–341].

Тобто у загальних рисах експерта визначають як освічену та компетентну особу, яка має відповідну кваліфікацію, практичний або науковий досвід, а також має спеціальні знання та володіє відповідними навичками. Зазначені категорії осіб можуть залучатися до здійснення експертної діяльності як на тимчасових засадах, для вирішення конкретно поставленої проблеми, так і здійснювати відповідну діяльність постійно [51, с. 332]. Також в наукових джерелах вказується, що експерт – це особа яка має спеціальні знання та може бути залучена установленим законодавством порядку для здійснення експертизи [132, с. 91]. Зустрічається також думка про те, що авторитетність висновку експерта є дуже високою і хоча при здійсненні досудового розслідування докази не мають визначеного значення наперед, проте при оцінці доказів суб'єктами, які здійснюють кримінальне провадження, висновку

експерта надається особливе значення, а його результатам іноді довіряють більше ніж іншим джерелам доказів [133, с. 2].

У відповідності до положень частини першої ст. 69 КПК України, експертом являється особа, що володіє технічними, науковими а також іншими спеціальними знаннями та наділена правом у відповідності до Закону України «Про судову експертизу» на здійснення експертизи і якій в межах досудового розслідування доручається проведення дослідження, явищ об'єктів та процесів, які можуть надати інформацію про обставини вчиненого кримінального проступку, а також надати відповідний висновок з тих питань, що виникають під час здійснення кримінального провадження та стосуються сфери знань експерта [82].

Фахівцями зазначається про наявність у експерта певних специфічних ознак, а саме про процесуальний та професійний характер його діяльності. Процесуальний характер діяльності експерта свідчить про те, що експерт виконує дослідження як самостійний суб'єкт відповідного провадження. Професійний характер діяльності експерта полягає в тому, що він здійснює експертизу через те, що певні об'єкти можуть містити необхідну інформацію про обставини справи, щодо якої здійснюється розслідування, а результати такої експертизи мають доказове значення. Крім того, науковці відзначають про те що, вимоги які встановлюються для експертів є досить жорсткими, а невідповідність таким вимогам тягне за собою неможливість визнання суб'єкта особою, що може здійснювати відповідну діяльність [134, с. 272].

Також у наукових джерелах зазначаються ознаки, відповідно до яких можливо виділити експерта серед інших суб'єктів кримінально-процесуальних відносин. По-перше, це здійснення професійних функцій. По-друге, це наявність відповідних спеціальних знань, за допомогою яких експерт надає свій висновок. По-третє, це те що основним змістом експертної діяльності виступає дослідження певних явищ, процесів та матеріальних об'єктів під час здійснення експертизи [135, с. 90].

Певні вимоги до експертів передбачається ст. 10 Закону України «Про судову експертизу», так зазначена норма вказує, що до даної категорії осіб можуть бути віднесені фахівці, які мають відповідно вищу освіту та яка відповідає освітній кваліфікаційному рівню не нижче спеціаліста, а також мають відповідно підготовку та пройшли кваліфікацію за певної спеціальністю у сфері експертної діяльності. Також в якості експертів до проведення експертиз можуть залучатися особи, що не є працівниками державних спеціалізованих установ, у разі якщо вони мають відповідну вищу освіту, зазначений вище освітній рівень, підготовку у спеціалізованих установах Мін'юсту, отримали кваліфікацію судового експерта та атестовані в порядку, що визначається згаданим вище законом [136]. Науковцями зазначені вимоги розглядаються як ознака наявності у експерта відповідний компетенції та вказується, що «експертом може визнаватися лише особа, яка має відповідну компетенцію, володіє спеціальними знаннями та має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи» [131, с. 134].

Підсумовуючи викладене вище, можливо запропонувати, у контексті реалізації адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 185-4 КУпАП, під експертом, як спеціальним суб'єктом даного правопорушення, розуміти фізичну осудну особу, що здійснює професійну експертну діяльність, має відповідні знання щодо здійснення досліджень матеріальних об'єктів, процесів та явищ при здійсненні експертиз, включена до державного реєстру атестованих судових експертів та має право надавати за результатами експертизи відповідний висновок.

У зв'язку з характеристикою такого спеціального суб'єкта адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-4 КУпАП як експерт, можливо пригадати про ще одного учасника кримінально-процесуальної діяльності, якого було б доцільно вказати у дані нормі. Мова йде про необхідність встановлення відповідальності для спеціаліста за вчинення злісного ухилення від явки до органів досудового розслідування чи прокурора,

оскільки у відповідності до КПК України спеціаліст також відноситься до учасників кримінального провадження і має правовий статус подібний до експерта. У відповідності до частини першої ст. 71 КПК України спеціаліста може бути особа, що має спеціальні знання або навички по застосуванню певних технічних засобів та може під час вчинення процесуальних дій, у тому числі під час досудового розслідування, надавати консультації щодо питань, які потребують спеціальних знань або відповідних навичок [82].

Спеціаліст може бути залучений при проведенні тих чи інших процесуальних дій під час здійснення досудового розслідування або судового розгляду справи, для того щоб за допомогою його спеціальних знань можливо було належним чином оцінити інформацію про обставини вчинення кримінального правопорушення, а також дана категорія осіб може бути залучена для надання певної технічної допомоги, а саме: складання схем, планів, здійснення фотографування, відбір зразків речовин чи матеріалів для їх подальшої оцінки тощо.

Так у своєму дослідженні І.В. Гора зазначає, що «допомога спеціаліста досудовому розслідуванню або ж в межах судового розгляду кримінального провадження є безцінною. Саме прогнозування розвитку ситуації в межах правового аналізу разом з висновком обізнаної особи з конкретної прикладної проблематики дають той ефект, який дозволяє ... отримання об'єктивного доказу в межах будь-якого кримінального провадження» [137, с. 162].

У свою чергу, інші науковці вказують на те, що експерт та спеціаліст мають відмінні правові статуси у процесуальній діяльності, проте вони також мають багато спільного. Зазначаються на тому, що експерт та спеціаліст виступають носіями спеціальних знань і фактично відносяться до однієї групи учасників процесуальної діяльності. Обидві ці категорії учасників процесуальної діяльності наділені такими ознаками як самостійність та юридична відокремленість їх процесуального статусу, оскільки зазначені суб'єкти мають відокремлені, характерні виключно для них та визначенні у законодавстві процесуальні функції. Також спільним для даної категорії

учасників процесу є те що їх діяльність врегульовується правими нормами, вони не мають особистої зацікавленості у результатах розгляду справи, а також до них можуть відноситися тільки фізичні особи [138, с. 10-11].

Відмінності між даними категоріями учасників процесуальної діяльності полягають, по-перше, в тому, що експерт повинен відповідати певним нормативним вимогам та відомості про нього включаються до Державного реєстру атестованих судових експертів, у свою чергу, щодо спеціаліста зазначено вимога відсутня. Крім того, останній не здійснює спеціальне досліджень що спрямовані на встановлення певного спеціального факту, який може бути встановлений спеціалістом за допомогою безпосереднього спостереження за об'єктами та явищами. Також певною відмінністю між зазначеними категоріями учасників процесуальної діяльності є різне юридичне значення результатів їх професійної діяльності. Адже висновок експерта виступає в якості засобу доказування, що було отримано за допомогою спеціальних знань, а висновок спеціаліста в якості зазначеного засобу виступати не може. Саме через це експерт наділяється більш широким колом процесуальних обов'язків, попереджається про відповідальність, а також приводиться до присяги під час здійснення відповідного провадження [139, с. 19–20].

Зазначене дає можливість стверджувати про близькість процесуального статусу експерта та спеціаліста під час досудового розслідування, а тому на підставі викладеного слід запропонувати внесення відповідних змін до ст. 185-4 КУпАП щодо включення спеціаліста до переліку тих осіб, які можуть виступати в якості спеціального суб'єкта при вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого вказаною нормою.

Також необхідно приділити певну увагу такому спеціальному суб'єкту відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 185-4 КУпАП, як перекладач. Зазначена особа не забезпечує одержання доказів у справі, проте вона може цьому сприяти оскільки у відповідності до положень частини першої ст. 68 КПК України перекладач залучається до здійснення процесуальних дій

при необхідності перекладу документів, пояснень або показань [82]. Як зазначає М. І. Леоненко у своїй роботі: «без перекладача неможливо створити належні умови комунікації між учасниками провадження у справі, якщо деякі з них не володіють мовою судочинства» [140].

Кримінальне процесуальне законодавство, а саме частина перша ст. 68 КПК України, передбачає, що при необхідності, під час досудового розслідування, уповноважена посадова особа має право залучити відповідного перекладача (сурдоперекладача) для забезпечення перекладу показань, пояснень або документів, що стосуються справи по суті [82].

Діяльність перекладача, так само як і експерта, є професійною, оскільки у відповідності до Національного класифікатора професій дана категорія осіб належить до працівників в галузі лінгвістики, перекладу та філології [141]. Крім того, перекладач повинен мати належний рівень компетентності для відповідного здійснення своїх професійних обов'язків. Дана компетентність пов'язується у нормативно-правових актах та наукових джерелах з тим, що перекладач вільно володіє мовою або мовами, які необхідно використовувати під час досудового розслідування. Науковцями також висловлюється думка про те, що перекладач під час процесуальної діяльності має орієнтуватися в юридичній термінології та мати хоча б базові знання у юридичній сфері для того щоб забезпечити максимально точний та об'єктивний переклад [142]. У разі здійснення перекладачем сурдоперекладу, він повинен вільно володіти тактильною ручною азбукою. Так у своєму дослідженні Т.М. Кузик зазначає, що перекладачами або сурдоперекладачами під час здійснення процесуальної діяльності можуть виступати тільки особи, що відповідним чином отримали сертифікати Мін'юсту та включені до реєстру судових перекладачів, що має підтверджувати їх професійний рівень та можливість допущення до процесуальних дій [143, с. 344].

Слід звернути увагу також на одну з важливих ознак вказаного учасника процесу, яка полягає у відсутності зацікавленості у результатах розгляду і вирішення справи. Одночасно, перекладач має бути наділений певною

сукупністю процесуальних прав та обов'язків, які визначаються у відповідних положеннях законодавства, а також має бути попереджений про настання юридичної відповідальності за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків, що фактично впливає зі змісту положень пункту третього частини третьої ст. 68 КПК України [82].

Останнім елементом складу адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачається ст. 185-4 КУпАП, є його суб'єктивна сторона. Аналіз змісту вказаної статті дає можливість стверджувати, що суб'єктивна сторона даного правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу. Зазначене обумовлено тим, що особа свідомо ухиляється від виконання обов'язків щодо явки до органів досудового розслідування чи прокурора, не маючи об'єктивних підстав невиконання своїх обов'язків. Інші факультативні ознаки суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, такі як мотив та мета його вчинення на кваліфікацію даного проступку не впливають.

Разом з тим, необхідно враховувати, що якщо такого роду ухилення здійснюється у формі відмови свідка від давання показань, а також у формі відмови експерта або перекладача від виконання покладених обов'язків під час розгляду справи в суді або здійснення досудового розслідування, за одночасної відсутності поважних причин, вказані дії необхідно кваліфікувати за ст. 385 КК України.

Санкція ст. 185-4 КУпАП за вчинення правопорушення у вигляді злісного ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, передбачає накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у грошовому еквіваленті такий штраф може коливатися в межах від 51 до 136 грн. Враховуючи проведений аналіз складу даного правопорушення, а також оцінку тієї потенційної шкоди, що заподіюється суспільним відносинам у сфері здійснення правосуддя, пропонується збільшити розміри даного штрафу та привести їх відповідне співвідношення із покаранням яке визначається ст. 385

ККУ за тотожний злочин – відмову свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків [112].

Тому пропонується змінити санкцію досліджуваної норми та передбачити штраф за відповідне правопорушення у розмірі від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Підсумовуючи викладене у даному підрозділі можливо дійти до висновку про те, що існує потреба внесення низки змін до ст. 185-4 «Злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора» КУпАП, а тому її необхідно викласти у наступній редакції:

«Стаття 185-4. Ухилення свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора

Ухилення свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування –

тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

2.3. Специфіка проваджень органів досудового розслідування Національної поліції України у справах про адміністративні правопорушення, що передбаченні статтею 185-11 КУпАП

Якщо розглядати питання реалізації органами досудового розслідування НП адміністративної відповідальності за правопорушення, що передбачені ст.185-11 КУпАП, то необхідно, в першу чергу, звернути увагу на ключові питання кваліфікації відповідних протиправних діянь, а також відмежування адміністративної відповідальності за них від відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень.

Ст. 185-11 КУпАП передбачає адміністративну відповідальність за розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Дослідження питань кваліфікації даного адміністративного правопорушення та можливих особливостей діяльності органів досудового розслідування НП при здійсненні проваджень у справах про зазначене правопорушення необхідно розпочинати з юридичного аналізу його складу. Тому пропонується звернути увагу на об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу зазначеного правопорушення.

Якщо розглядати об'єктивні ознаки адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 185-11 КУпАП, то необхідно в першу чергу звернути увагу на такий елемент складу адміністративного правопорушення як його об'єкт.

З урахуванням концептуальних положень теорії адміністративної відповідальності, відповідно до яких об'єкт адміністративного правопорушення може бути за своїми обсягами загальним, родовим, видовим та безпосереднім [144], необхідно зазначити що правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 185-11 КУпАП, за родовим об'єктом відноситься до адміністративних правопорушень, які посягають на встановлений законодавством порядок управління, оскільки вказана стаття міститься у главі 15 КУпАП.

Виходячи зі змісту статті та тих суспільних відносин які вона охороняє видовим об'єктом може виступати встановлений порядок реалізації повноважень правоохоронними органами при забезпеченні публічної безпеки та правопорядку, оскільки зазначено правопорушення пов'язане із здійсненням досудового розслідування у кримінальних провадженнях.

У свою чергу, безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 185-11 КУпАП, фактично виступають суспільні відносини які спрямовані на забезпечення нормальної діяльності правосуддя, про що також зазначають фахівці у сфері кримінального права аналізуючи тотожний злочин, відповідальність за який

передбачається ст. 381 «Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист» Кримінального кодексу України [145, с. 262].

Аналіз змісту ст. 185-11 КУпАП, яка встановлює відповідальність за розголошення відомості про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, дає можливість стверджувати, що основним безпосереднім об'єктом даного правопорушення буде виступати належне здійснення правосуддя та безпека особи, щодо якої було прийнято рішення про взяття її під захист. Адже розголошення відомостей відносно застосування до особи, а також членів її сім'ї, відповідних заходів безпеки може становити загрозу для її життя, здоров'я або майна, що може негативно позначитись на ефективності попередження, запобігання, виявлення, розкриття, розслідування кримінальних правопорушень, а також обумовлює надмірну витрату ресурсів правоохоронних органів для зміни вже вжитих заходів безпеки.

Визначення об'єкта правопорушення є важливою складовою при здійсненні кваліфікації, оскільки дозволяє відмежовувати адміністративні правопорушення між собою, а також від суміжних кримінальних правопорушень. Так за характеристикою об'єкта адміністративне правопорушення, відповідальність за яке встановлюється 185-11 КУпАП, необхідно відмежовувати від дуже схожого за своєю природою злочину, відповідальність за який встановлено ст. 381 ККУ.

У даному випадку велике значення має заподіяння шкоди додатковому безпосередньому об'єкту. Слід також зауважити що в теорії права розрізняють два види додаткового безпосереднього об'єкту правопорушення, а саме: додатковий обов'язковий об'єкт та додатковий факультативний об'єкт. До першої з названих категорій відносяться суспільні відносини які при вчиненні того чи іншого правопорушення завжди зазнають шкоди, у свою чергу, додатковий факультативний об'єкт характеризується тим, що він може бути наявний у складі певного правопорушення але його наявність не є обов'язковою.

Якщо розглядати адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 185-11 КУпАП, то слід зазначити, що при його вчиненні може заподіюватись шкода такому додатковому обов'язковому об'єкту як здоров'я особи, взятої під захист, оскільки внаслідок розголошення інформації про неї виникає загроза заподіяння шкоди її здоров'ю або життю з боку інших осіб, які причетні до вчинення кримінальних правопорушень зв'язку з розслідуванням яких щодо відповідної особи було вжито заходи безпеки.

Проте встановлення заподіяння шкоди такому додатковому обов'язковому об'єктові як здоров'я особи зобов'язує суб'єкта владних повноважень кваліфікувати відповідні протиправні дії не як адміністративне правопорушення, а як злочин, передбачений ст. 381 ККУ. Адже зазначеною нормою передбачається обов'язковість настання наслідків у вигляді спричинення шкоди здоров'ю особи, взятої під захист. Тому наявність зазначеного додаткового об'єкту виступає одним з ключових критеріїв відмежування правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 185-11 КУпАП, від злочину, передбаченого ст. 381 ККУ, що також підтверджується результатами досліджень фахівців в галузі кримінального права. Наприклад В.О. Кузнецов та В.К. Гіжевський зазначають, що додатковим обов'язковим об'єктом при вчиненні злочину, відповідальність за який встановлюється згаданою статтею ККУ, виступає здоров'я особи, а додатковим факультативним об'єктом будуть виступати її життя та інші блага [146, с. 392].

Фактично мова йде про те, що встановлення факту заподіяння шкоди додатковому об'єкту, в результаті вчинення адміністративного або кримінального правопорушення, виступає підтвердженням більш високого рівня суспільної небезпечності протиправного діяння та має обов'язково враховуватися при кваліфікації та визначення заходів відповідальності по відношенню до порушника.

Підсумовуючи, слід зазначити, що визначення об'єкту адміністративного правопорушення -розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи,

взятої під захист, має суттєве теоретичне, а також практичне значення. Адже цей критерій визначає: ступінь суспільної небезпечності даного правопорушення, коло осіб що можуть стати потерпілими в результаті його вчинення, а також сферу суспільних відносин, що спрямовані на забезпечення належного здійснення правосуддя. Тому, в контексті даного дисертаційного дослідження, пропонується розуміти під об'єктом адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлюється 185-11 КУпАП, суспільні відносини, що визначають порядок діяльності правоохоронних органів, органів досудового розслідування, а також органів правосуддя.

Також аналізуючи характеристику об'єктивних ознак адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлюється ст. 185-11 КУпАП, слід звернути увагу на те, що для його складу характерна така ознака як предмет правопорушення. Адже протиправні дії у вигляді розголошення можуть бути вчинені по відношенню до відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Зазначені відомості відносяться до інформації, яка має обмежений доступ, до них можуть відноситися дані: про осіб, відносно яких було прийнято рішення про взяття під захист, або осіб, що реалізують заходи такого захисту; про місце перебування даних осіб; про види та характер заходів, які застосовуються; про маршрути пересування; про строки, місце та час здійснення відповідних заходів тощо. Вказані відомості забороняється розголошувати, оскільки законодавство України визначає конфіденційність відповідних даних, які стосуються осіб, взятих під захист, що впливає зі змісту ст. 10 Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» [147].

У відповідності до положень ст. 30 закону України «Про інформацію», під конфіденційною інформацією необхідно вважати ті відомості, що перебувають у володінні, розпорядженні або користуванні юридичних чи фізичних осіб та можуть бути поширені за їх бажанням, у відповідності до визначених ними умов. Необхідно також вказати, що конфіденційна інформація є одним з видів інформації з обмеженим доступом, яка у свою чергу охоплює

два різновиди інформації, а саме конфіденційну та таємну, що впливає з положень ст. 28 вищезазначеного закону [148].

У відповідності до положень частини другої ст. 30 закону України «Про інформацію», на підставі рішення уповноваженої особи конфіденційної інформації може бути визнана будь-яка інформація. Разом з тим, частина четверта ст. 28 зазначеного закону передбачає, що інформація не може бути необґрунтована віднесена до такої категорії як інформація з обмеженим доступом [148].

Разом з тим визначення умов обґрунтованого віднесення тієї чи іншої інформації до конфіденційної, а також визначення вичерпного переліку видів конфіденційної інформації, вбачається недоцільним через те, що дана категорія інформації має суттєві відмінності від таємної інформації. Одночасно зазначене немає означати відсутність формальних засад та загальних принципів віднесення інформації до такої категорії як конфіденційна.

Інформація, що має обмежений доступ, як предмет адміністративного правопорушення, являє собою таємні або конфіденційні відомості чи службову інформацію, по відношенню до яких У законодавстві України визначено певний режим доступу та у зв'язку з якими або шляхом впливу на які реалізуються об'єктивна сторона адміністративного правопорушення. Відомості, які відносяться до державної таємниці мають грифи обмеження доступу такі як: «таємно», «цілком таємно» та «особливої важливості». Відомості, які містять службову інформацію позначені грифом обмеження доступу «для службового користування». У свою чергу, обмеження доступу до конфіденційної інформації визначається суб'єктом у володінні, розпорядженні або використанні якого перебуває така інформація.

Відносно таємниці досудового розслідування, а також відомостей щодо особи, взятої під захист, необхідно зазначити що українське законодавство не передбачає надання грифів обмеження доступу тим документам, що містять відповідні відомості. З урахуванням того, що кримінальне провадження здійснюється з дотриманням процесуальних принципів відкритості та

гласності, процесуальні документи, які пов'язані із вчиненням гласних слідчих та розшукових дій не мають навіть грифу обмеження доступу «для службового користування». У кримінальних провадженнях обмеження доступу до певних документів або інформації, з присвоювання відповідного грифу обмеження доступу, передбачається тільки при здійсненні негласних слідчих розшукових дій, у відповідності до нормативно-правових актів, які визначають порядок проведення окремих заходів в межах оперативно-розшукової діяльності. Тобто, як зазначають науковці, обмеження доступу до інформації, яка міститься в кримінальному провадженні існує тільки «de jure», проте «de facto» таке обмеження відсутнє, оскільки матеріали кримінального провадження не є захищеними від сторонніх осіб, що також може стосуватись відомостей про заходи безпеки щодо осіб взятих під захист [149, с. 151].

Необхідно зазначити що в Україні відомості, які пов'язані із застосуванням заходів безпеки щодо особи в межах кримінального провадження, можуть бути відомими великій кількості осіб, що залучаються до їх реалізації та працюють у медичних установах, міграційній службі, державних адміністраціях тощо. Для забезпечення зазначених відомостей від небажаного доступу сторонніх осіб деякі з науковців пропонують присвоювати їм відповідний гриф таємності. Крім того, в тих же наукових джерелах пропонується, з метою забезпечення таємниці інформації про застосування заходів безпеки відносно осіб, взятих під захист, передбачити утворення відокремленого підрозділу або призначення окремої посадової особи, на які б було покладено реалізація заходів пов'язаних із забезпеченням безпеки відносно осіб, взятих під захист [150].

При дослідженні об'єктивних ознак складу адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлено ст. 185-11 КУпАП, також необхідно звернути увагу на таку ознаку як потерпілий. Адже внаслідок розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, може бути заподіяно шкоду правам, свободам та інтересам такої особи або виникає реальна загроза її заподіяння. Слід також зазначити що специфікою

вказаного адміністративного правопорушення є те, що в одних випадках ці особи виступають у якості потерпілих від вчинення вказаного правопорушення, а в інших випадках вони можуть самотійно виступати суб'єктами вчинення даного адміністративного делікту, якщо ними буде допущено розголошення відповідних відомостей по відношенню до інших осіб.

У відповідності до законодавства України, право на забезпечення безпеки з боку держави надається особам, що заявили про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів або в іншій формі сприяли або приймали участь у попередженні, виявленні, припиненні та розкритті таких правопорушень. Також таким правом наділені потерпілі від кримінальних правопорушень та їх представники в кримінальному провадженні, експерти, спеціалісти, свідки, понятті, перекладачі, підозрювані, обвинувачені, їх захисники або законні представники, цивільні позивачі та відповідачі (у разі якщо в справі розглядається питання про відшкодування шкоди, яка була заподіяна внаслідок кримінального правопорушення), а також члени їх сімей чи інші близькі особи, що визначається у ст. 2 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [151].

Крім того, право на забезпечення безпеки у відповідності до положень Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», мають судді, працівники апаратів судів, правоохоронних органів: поліції, органів державного фінансового контролю, служби безпеки, прокуратури, органів охорони державного кордону, державної лісової охорони, рибоохорони тощо, інших державних органів, що реалізують правоохоронні або правозастосовні функції. Також право на вказаний захист мають співробітники розвідувальних органів, військовослужбовці сил спеціальних операцій ЗСУ, працівники Антимонопольного комітету України, співробітники служби судової охорони, уповноважені особи Нацкомісії з цінних паперів та фондового ринку, а також близькі родичів усіх вищезазначених категорій осіб [147].

Перераховані категорії посадових осіб визначаються виходячи з нормативно-правових актів, які врегульовують діяльність зазначених у переліку органів державної влади, а тому визначення їх статусу як осіб що потребують застосування заходів захисту здійснюється на підставі спеціалізованих законів та тих посад, які обіймають зазначені особи.

У межах даного дослідження доцільно конкретизувати таку категорію як працівники суду, оскільки ними виступають не тільки судді, а і працівники апарату судів різного рівня та присяжні. Загалом статус судді визначається Конституцією України а також законом України «Про судоустрій і статус суддів». У відповідності до положень ст. 124 Конституції України суд виступає єдиним органом, що наділений повноваженнями здійснювати правосуддя як особливу функцію держави [152].

Суддями можуть бути громадяни які згідно до законодавства України були призначені президентом України строком на 5 років або вони були обрані Верховною Радою України безстроково та займають штатну посаду судді в одному із суддів України відповідного рівня та спеціалізації. Також, згідно положень ст. 124 Конституції України, народ може безпосередньо приймати участь у здійсненні правосуддя за допомогою інституту народних засідателів та присяжних [152].

Сам же закон України «Про судоустрій і статус суддів» у частині першій ст. 52 вказує що суддею може бути громадянин України, якого у відповідності до вимог Конституції України та вказаного закону було призначено на штатну посаду судді в одному суді України і який здійснює правосуддя на професійній основі [153]. У відповідності до частини першої ст. 63 цього ж закону, присяжним виступає особа, яка на підставі та у випадках, що визначаються процесуальним законодавством, за умови надання своєї згоди, приймає участь у вирішенні справ в складі суду спільно із суддею або долучається до здійснення правосуддя [153].

Також під державний захист можуть потрапляти працівники апарату суддів, приклад, у місцевому загальному суді до його апарату відносяться:

Керівник апарату, заступник голови суду, помічник голови суду, головний бухгалтер, помічники суддів, старший судовий розпорядник та судові розпорядники, секретарі судового засідання, діловоди, друкарки, працівники архіву, експедитори тощо [154, с. 10].

Об'єктивна сторона складу, адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлюється ст.185-11 КУпАП, включає таку обов'язкову ознаку як діяння, тобто дію або бездіяльність, які полягали у розголошенні відомостей про заходи безпеки. Зазначене правопорушення характеризується тим, що з об'єктивної сторони воно є формальним і не передбачає обов'язковості настання шкідливих наслідків. Самі ж наслідки можуть слугувати кваліфікуючою ознакою для відмежування зазначеного адміністративного правопорушення від злочину, передбаченого ст. 381 «Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо осіб, взятих під захист» ККУ. Зазначене обумовлено тим, що у разі настання шкідливих наслідків в результаті розголошення відомостей про заходи безпеки щодо осіб, взятих під захист, у вигляді заподіяння шкоди здоров'ю такої особи, її смерті або інших тяжких наслідків, а також при наявності причинного зв'язку між зазначеним розголошенням та вказаними наслідками, протиправне діяння може бути кваліфіковане за частиною першою або частиною другою ст. 381 ККУ.

Наслідками, які необхідно враховувати при кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, що пов'язані з розголошенням відомостей про заходи безпеки щодо осіб, взятих під захист, виступають такі як: заподіяння шкоди здоров'я вказаної особи, настання її смерті чи спричинення інших тяжких наслідків. Якщо ж особа, по відношенню до якої було застосовано заходи захисту, розголосила відомості про них, існує можливість двох варіантів юридичної оцінки таких дій. По-перше, шкода може бути завдана цій же особі, яка розголосила відповідну інформацію щодо себе самої, в даному випадку вона не може бути притягнута до адміністративної або кримінальної відповідальності, оскільки її одночасно перебування у статусі порушника і потерпілого призводить до виникнення такого явища як

юридичний казус. По-друге, можливо ситуація коли внаслідок розголошення особою щодо якої застосовані заходи захисту шкода заподіюється іншим особам, які також перебувають під таким захистом, за такої умови та особа, що допустила розголошення відповідних відомостей має бути притягнута до адміністративної або кримінальної відповідальності, в залежності від факту настання наслідків діяння та ступеня їх шкідливості.

Під таким діянням як розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи (а саме відомостей про: її справжні анкетні дані, дійсне місце перебування або проживання, місце роботи, а також маршрути пересування) необхідно розуміти дії або бездіяльність, в результаті яких зазначені відомості можуть стати відомими хоча б для однієї особи, що згідно законодавства немає права на ознайомлення з такими відомостями. Обсяги розголошеної інформації, способи та форми її розголошення не впливають на кваліфікацію, фактично така інформація може бути розголошена шляхом демонстрації документів, унаслідок виступу у засобах масової інформації, під час листування, при введенні довірчої розмови тощо. Також не має значення кількість осіб, до відома яких була передана відповідна інформація, тому для кваліфікації адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлюється 185-11 КУпАП, достатньо передачі такої інформації навіть одній особі.

Слід враховувати, що вказане адміністративне правопорушення може бути вчинене як шляхом активних дій Так і шляхом бездіяльності, у тих випадках коли посадова чи службова особа допускають розголошення відповідної інформації внаслідок порушення правил зберігання документів з грифами обмеженого доступу, їх втрати, або допускають ознайомлення з такими документами тих осіб, які не мають відповідного права.

Аналогічну позицію щодо кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 381 ККУ, можливо також зустріти у наукових джерелах. Так М.В. Тимчальчу своєму дисертаційному дослідженні зазначає про те, що «...об'єктивна сторона складу злочину, передбаченого ст. 381 КК України

«Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо осіб, взятих під захист» вчиняється як діями (розмова зі сторонньою особою, копіювання та переписування на різні носі інформації), так і бездіяльністю (залишення документів без нагляду, втрата документації)» [150].

У відповідності до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» забороняється розголошувати відомості про особу, відносно якої реалізується заходи безпеки [155]. така інформація може бути віднесена до державної таємниці у відповідності до пунктів 4.1.4 і 4.1.6 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю [156].

Таким чином, у разі якщо по відношенню до учасника процесуальної діяльності було прийнято рішення про застосування заходів забезпечення його безпеки, наприклад, зміну його анкетних даних, але здійснення процесуальної діяльності передбачає участь у ній інших осіб, необхідно застосовувати відповідні заходи забезпечення безпеки та відбирати письмове зобов'язання від інших учасників слідчих дій для подальшого запобігання розголошенню відомостей вказаної категорії осіб. у випадку розголошення відомостей про заходи безпеки відносно особи, яку було взято під захист, службовою особою, що приймала рішення про застосування таких заходів чи який вказані рішення були відомі у зв'язку із займаною посадою, а також іншою особою, взятої під захист, якщо вказані протиправні дії не заподіяли спричинення шкоди здоров'я особи взяти під захист, інші тяжкі наслідки або смерть, винні у розголошенні особи можуть підлягати адміністративній відповідальності за вчинення правопорушення, що передбачене ст.185-11 КУпАП.

Відносно суб'єкта адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлена ст. 185-11 КУпАП, необхідно зазначити що юридична конструкція даної статті побудована таким чином, що в ній відсутнє будь-яке посилання на спеціального суб'єкта, а тому, виходячи з тексту даної норми, можливо сказати про те що суб'єкт відповідного правопорушення загальний. Проте вбачається за доцільне наполягати на тому що суб'єктом даного адміністративного правопорушення може виступати обмежена категорія осіб, а

тому при кваліфікації відповідних протиправних діянь слід враховувати що суб'єкт правопорушення, передбаченого ст. 185-11 КУпАП, – спеціальний.

В даному випадку спеціальним суб'єктом досліджуваного правопорушення можуть виступати:

- особи, які реалізують свої повноваження у сфері правосуддя;
- особи які реалізують або забезпечують заходи захисту щодо осіб, відносно яких вони були встановлені;
- особи, яким стали відома інформація про кримінальне правопорушення, а також процесуальні дії, що вчиняються під час його розслідування.

Більш того, суб'єкт даного правопорушення повинен, виходячи з його правового статусу, бути обізнаним у специфіці тих відомостей, розголошення яких він допустив. Тому суб'єктом даного правопорушення можуть бути посадові та службові особи, що приймають участь у здійсненні кримінального провадження та мають доступ до відповідних відомостей, або інші особи, яким відповідні відомості стали відомі у зв'язку з їх участю у процесуальній діяльності по розслідуванню кримінального правопорушення.

Для того щоб більш детально визначити категорії осіб, що можуть виступати суб'єктами адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 185-11 КУпАП, слід більш детально розглянути їх характеристику. В першу чергу, до суб'єктів вчинення даного правопорушення можливо віднести тих службових осіб, що уповноважені приймати рішення про застосування заходів безпеки, долучаються до реалізації зазначених заходів, а також тих службових осіб, яким відома інформація про застосування заходів безпеки у зв'язку із займаною посадою або службовим становищем [157, с. 124]. Також суб'єктом даного правопорушення можуть бути учасники кримінально-процесуальної діяльності, які ознайомились з відомостями про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, у зв'язку з їх участю у здійсненні окремих процесуальних дій.

Таким чином службовими особами які можуть бути суб'єктами правопорушення у вигляді розголошення відомостей про заходи безпеки щодо

особи, взятої під захист, можуть виступати: особи, що приймають рішення про застосування таких заходів захисту: слідчі, прокурори, судді тощо; особи, які приймають рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки (керівники правоохоронних органів по відношенню до відповідних працівників та їх близьких родичів, а також керівники судових органів для працівників суду та їх близьких родичів тощо); особи, які ставили відомо про застосування відповідних заходів безпеки через займану посаду або виконувани повноваження [147].

Інші особи, які приймають участь у здійсненні окремих процесуальних дій та яким стала відома інформація про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, можуть виступати суб'єктом адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 185-11 КУпАП, у тому випадку якщо вони були попереджені про відповідальність та надали письмове зобов'язання щодо недопущення розголошення відомостей про відповідні заходи захисту. За відсутності такого попередження та покладання на особу відповідного зобов'язання, у неї не виникає обов'язку зберігати зазначену інформацію в таємниці та нести юридичну відповідальність за її розголошення.

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 185-11 «Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист» КУпАП, полягає в наступному. По-перше, посадова або службова особа, що приймає рішення про застосування заходів безпеки або безпосередньо забезпечує захист відповідної особи, а також особа до якої застосовується вказані заходи безпеки, мають усвідомлювати суспільно шкідливий характер вчиненого правопорушення, тобто те, що розголошення відомостей про застосування заходів безпеки заподіює шкоду охоронюваним суспільним відносинам. По-друге, зазначені особи мають байдуже ставитись до настання суспільно-небезпечних наслідків, наприклад, таких як заподіяння шкоди життю або здоров'я особи, яка взята під захист, заподіяння шкоди її майну або близьким родичам. По-третє, зазначені особи мають легковажно розраховувати на відвернення шкідливих наслідків або

мають бути впевнені що зазначені наслідки не настануть, хоча вони мають можливість та повинні були передбачити їх настання.

Розголошуючи інформацію щодо застосування заходів безпеки до особи, взятої під захист, правопорушник завжди усвідомлює недобросовісність та протиправність свого діяння, а також має можливість передбачити заподіяння майнової або немайнової шкоди тій особі, яку було взято під захист.

У випадку якщо відповідна особа по відношенню до суспільно небезпечного діяння, у вигляді розголошення відомостей про застосування заходів безпеки, відноситься з умисною формою вини, тобто має місце прямий або непрямий умисел, таке діяння необхідно кваліфікувати за ознаками вчинення злочину, відповідальність за який встановлюється ст. 364 «Зловживання владою або службовим становищем» ККУ. В разі умисного розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, для сприяння вчинення злочину по відношенню до такої особи, дії винного у розголошенні можуть містити ознаки співучасті при вчиненні відповідного злочину проти життя, здоров'я або власності тієї особи, щодо якої було застосовано заходи безпеки [158, с. 264].

Таким чином, характеризуючи суб'єктивну сторону адміністративного правопорушення, відповідальні за яке передбачено ст. 185-11 КУпАП, можливо зазначити, що воно характеризується необережною або змішаною формою вини. По відношенню до вчиненого діяння у формі розголошення може мати місце як умисел так і необережність, у разі ж настання будь-яких шкідливих наслідків ставлення винної особи має характеризуватися виключно необережністю. Якщо ж порушник до таких наслідків буде ставитися з умисною формою вини, то вчинене ним діяння необхідно кваліфікувати за відповідними статтями ККУ про які вже зазначалося вище. У разі якщо таке розголошення має місце у зв'язку з одержанням неправомірної вигоди, то вказане правопорушення необхідно кваліфікувати у сукупності з відповідними злочинами, які пов'язані з корупцією.

Санкція ст. 185-11 КУпАП за вчинення правопорушення у вигляді розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, передбачає накладення штрафу до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у грошовому еквіваленті такий штраф може коливатися в межах від 17 до 85 грн. Виходячи з аналізу складу зазначеного правопорушення, а також оцінки потенційної шкоди яка може бути заподіяна для суспільних відносин у сфері належного здійснення правосуддя, пропонується збільшити розміри даного штрафу та привести їх у логічне співвідношення із покаранням яке визначається ст. 381 ККУ. Для цього необхідно змінити санкцію досліджуваної норми та передбачити штраф за розголошення відомостей про заходи безпеки щодо, взятої під захист, у розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Крім того, проведений аналіз складу адміністративного правопорушення, відповідальність встановлюється ст. 185-11 КУпАП, а саме характеристика суб'єкта даного правопорушення, свідчить про необхідність встановлення додаткової відповідальності для посадових та службових осіб за неналежне виконання своїх обов'язків по застосуванню заходів безпеки щодо осіб взятих під захист. Тому пропонується передбачити в КУпАП додатково відповідальність за протиправні діяння, аналогічні ст. 380 «Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист» ККУ. Відповідно вбачається за доцільне доповнити статтю 185-11 КУпАП частиною другою наступного змісту:

«Неприйняття рішення, несвоєчасне прийняття або прийняття недостатньо обґрунтованих рішень, а також невжиття, несвоєчасне вжиття достатніх заходів для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей та їхніх близьких родичів службовою особою органу, на який покладено функції забезпечення безпеки зазначених осіб,

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Висновки до розділу 2

Встановлено, що через неоднозначність, при розгляді судами справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється ч. 4 ст. 184 КУпАП, існує необхідність встановлення чітких юридичних критеріїв, які б надавали можливість однозначно визначати випадки, коли реалізація даної норми буде обґрунтована та не викликатиме сумнівів щодо наявності або відсутності в діянні, вчиненому неповнолітнім, ознак кримінального правопорушення. Таким критерієм слід вважати застосування до неповнолітнього ст. 498 «Підстави для застосування примусових заходів виховного характеру» КПК України. Тому у ч. 4 ст. 184 КУпАП необхідно передбачити, що відповідальність для батьків або осіб, які їх замінюють, настає за: вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення, якщо відносно таких неповнолітніх завершено кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру. Також пропонується надати слідчим та дізнавачам, які розслідували кримінальне провадження щодо вчинення неповнолітніми кримінального правопорушення, можливість розглядати самостійно провадження в справах про адміністративні правопорушення та накладати штрафи за вищевказаною статтею КУпАП без передачі справи до суду.

За результатами дослідження питань реалізації органами досудового розслідування НП адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 185-4 КУпАП, що може полягати у злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до зазначених органів, було визначено, що використання такого критерію як «злісність» у диспозиції ст. 185-4 КУпАП викликає певні проблеми щодо її застосування та тлумачення. Запропоновано відмовитись від її закріплення у диспозиції вказаної статті, оскільки сам факт ухилення учасників кримінального провадження від виконання своїх обов'язків, під час досудового розслідування, вже становить

достатню суспільну шкоду та порушує встановлені суспільні відносини у сфері здійснення кримінально-процесуальної діяльності.

Крім того, обґрунтовано доцільність включення спеціаліста до переліку тих осіб, які можуть виступати в якості спеціального суб'єкта при вчиненні даного адміністративного правопорушення. Зазначене обґрунтовується результатами детального аналізу процесуального статусу у кримінальному провадженні таких суб'єктів як свідок, потерпілий, експерт, спеціаліст та перекладач, а також особливостями їх юридичного закріплення у якості спеціальних суб'єктів при вчиненні адміністративного правопорушення, відповідальність за яке встановлюється у ст. 185-4 КУпАП. Одночасно було обґрунтовано доцільність збільшення розмірів штрафу, яке накладається в якості стягнення за дане правопорушення. За результатами відповідних пропозицій, сформульовано нову редакцію вказаної статті, що міститься у проекті Закону України, з яким можливо ознайомитись в додатках до дисертаційного дослідження (див. Додаток В).

Вивчення проблемних питань реалізації органами досудового розслідування адміністративної відповідальності за правопорушення, що передбачене ст. 185-11 КУпАП, а саме розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, надало можливість стверджувати про доцільність внесення змін до санкції даної норми та передбачити більші розміри штрафу за відповідне протиправне діяння.

За результатами аналізу складу даної норми та складів суміжних кримінальних правопорушень, запропоновано встановити адміністративну відповідальність для посадових та службових осіб за неналежне виконання своїх обов'язків по застосуванню заходів безпеки щодо осіб взятих під захист, що може полягати у неприйнятті чи несвоєчасному прийнятті рішення або прийнятті необґрунтованого рішення, або невжиття та несвоєчасне вжиття відповідних для забезпечення безпеки осіб, під час кримінального провадження.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ПРОВАДЖЕННЯХ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

3.1. Удосконалення організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування Національної поліції як суб'єктів адміністративної юрисдикції

Здійснюючи провадження в справах про адміністративні правопорушення, органи НП, а також їх посадові особи виступають в якості однієї зі сторін адміністративно-деліктних відносин, що наділена сукупністю відповідних державно-владних повноважень.

Загалом юрисдикція органів НП реалізується в усіх стадіях провадження у справах про адміністративні правопорушення, при чому на кожній з цих стадій знаходять свій прояв матеріальні засади діяльності зазначених органів. Слід зазначити, що особлива роль органів НП та їх посадових осіб, під час здійснення проваджень справах про адміністративні правопорушення, визначається тим, що до їх підвідомчості віднесено значну кількість статей КУпАП, які встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення, та за якими поліцейські уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення або за якими вони уповноважені розглядати справи, на відміну від більшості інших суб'єктів владних повноважень, що здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність [159, с. 573]. Також, саме для органів НП характерною є наявність великого переліку посадових осіб, що мають відповідні повноваження по реагуванню на адміністративні правопорушення, їх кваліфікації та оформленню матеріалів у справах про адміністративні правопорушення, до зазначеної групи

суб'єктів також можуть бути віднесені діяльності органів досудового розслідування НП.

Адже проведений аналіз законодавства про адміністративну відповідальність свідчить про те, що серед органів НП України та їх посадових осіб окремі повноваження також належать відповідним органам досудового розслідування їх посадовим особам, що виплаває зі змісту п. 2 ч. 1 ст. 255 КУпАП [37]. Зазначені обставини актуалізують постановку і дослідження питання про перспективи удосконалення матеріальних засад діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення.

Дослідження діючого законодавства України а також низки наукових джерел, що визначає правові засади діяльності НП, дає можливість стверджувати, що поліцейські виступають в якості тих суб'єктів адміністративної юрисдикції, на яких покладається забезпечення публічної безпеки та порядку, попередження та припинення адміністративних та кримінальних правопорушень, а також захист прав, свобод і законних інтересів громадян. Одночасно виникає питання чи слід відносити органи досудового розслідування НП України до суб'єктів адміністративної юрисдикції, з урахуванням особливостей їх діяльності, яка врегульовується кримінально процесуальним законодавством.

Загалом, адміністративна юрисдикція є специфічним поняттям, яке визначається наукових джерелах по-різному. Дослідниками дана категорія розглядається як:

- підвідомчість, компетенція щодо здійснення й безпосередньо реалізація відповідної правозастосовної діяльності тощо [160];
- правозастосовна діяльність відповідної спрямованості [161];
- коло повноважень суду або адміністративних органів із правової оцінки конкретних фактів, зокрема з вирішення спорів і застосування передбачених законом санкцій [162, 163].

У науці адміністративного права саму адміністративну юрисдикцію фахівці визначають з використанням декількох підходів. Згідно широкого підходу адміністративної юрисдикцію розуміють як владно-розпорядчу діяльність відповідних суб'єктів владних повноважень щодо розгляду та вирішення правових спорів, які виникають у сфері права та мають індивідуальний характер. Таким чином адміністративна юрисдикція відіграє роль врегульованої законодавством діяльності суб'єктів владних повноважень або їх посадових осіб по вирішенню адміністративних справ індивідуального характеру та застосування юридичних санкцій, під час реалізації управлінських функцій без залучення судів. Фактично в такому випадку зазначена діяльність має виконавчо-розпорядчий характер по застосуванню визначених державою нормативних приписів відносно індивідуальних питань, врегулювання конфліктних ситуацій юридичного характеру, за умови виникнення спору про право або ж порушення встановлених у законодавстві обмежень [164]. Наведений підхід фактично поширює зміст адміністративної юрисдикційної діяльності до меж розгляду будь-якого юридичного спору або конфлікту у сфері публічного адміністрування, фактично мова йде про межі адміністративно-процесуальної діяльності в усіх сферах публічного адміністрування.

У свою чергу, застосування вузького підходу до розуміння змісту та обсягів такої категорії як адміністративна юрисдикція дозволяє її сприймати більше з позицій правоохоронної діяльності, яка спрямована на запобігання та протидію правопорушення [165, с. 28-35], та винесення відповідних рішень щодо притягнення до відповідальності у встановлених законодавством формах та порядку [166], або як врегульовану законодавством діяльність відповідних суб'єктів владних повноважень щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення та накладення адміністративних стягнень за їх вчинення [167]. Вказана позиція набула також підтримку при визначенні адміністративної юрисдикційної діяльності органів НП, а така діяльність в деяких наукових джерелах також визначається як адміністративна практика.

Відповідно адміністративна юрисдикція являє собою певний комплекс матеріальних та процесуальних правовідносин, які існують у зв'язку з потребою реагування на юридичні конфлікти у сфері функціонування публічної адміністрації та здійснення публічного управління також виконання правоохоронної функції та забезпечення режиму законності у відповідній сфері. Одночасно дослідження наукових розробок з відповідної тематики надає можливість зробити висновок про те, що хоч таке поняття як «адміністративна юрисдикція» може використовуватися як в широкому так і у вузькому розумінні, однак, частіше це поняття зустрічається у контексті його вузького трактування та як правило ототожнюється з діяльністю суб'єктів владних повноважень по застосуванню юридичних санкцій. Точніше кажучи, полягає у розгляді справ про адміністративні правопорушення у передбаченому в законодавстві адміністративно-процесуальному порядку, що здійснюється відповідними суб'єктами владних повноважень та їх посадовими особами, які мають право розглядати справи про адміністративні делікти та приймати рішення про накладення адміністративних стягнень за їх вчинення [90].

Також серед науковців існують різні погляди щодо визначення сутності адміністративно-юрисдикційної діяльності органів НП. Частина дослідників, наприклад, В.А. Глуховець, І.С. Кравченко, Р.В. Миронюк вважають, що адміністративно-юрисдикційна діяльність органів поліції та їх посадових осіб охоплює різні види проваджень: провадження за зверненнями громадян, провадження у справах про адміністративні правопорушення, дисциплінарні провадження тощо [168]. Інші фахівці, зокрема В.О. Кудря, А.В. Лабунь, С.М. Радзівон та ін., ототожнюють адміністративно-юрисдикційну діяльність органів поліції та їх посадових осіб переважно зі здійсненням провадженням у справах про адміністративні правопорушення [169].

Таким чином, адміністративно-юрисдикційну діяльність НП можливо розглядати у вузькому та широкому розумінні. У свою чергу, органи досудового розслідування НП та їх посадові особи можуть бути віднесені до суб'єктів адміністративної юрисдикційної діяльності, оскільки згідно

законодавства вони наділені повноваженнями розглядати справи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП.

Тому адміністративно-юрисдикційна діяльність органів досудового розслідування НП та їх посадових осіб – це визначена нормами матеріального та процесуального адміністративного права, виконавчо-розпорядча діяльність зазначених суб'єктів владних повноважень щодо здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП. Особливостями такої адміністративно-юрисдикційної діяльності є те, що: вона є складовою адміністративного а не кримінального процесу, виникає у зв'язку з вчиненням саме адміністративного правопорушення, врегульовується нормами адміністративного права та полягає у прийнятті рішення щодо доцільності накладення на особу адміністративного стягнення.

Матеріальні засади діяльності органів досудового розслідування НП України та їх посадових осіб у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення визначаються на підставі значної сукупності нормативно-правових актів які врегульовують адміністративно-правовий статус зазначених суб'єктів, їх повноваження та особливості здійснення ними провадження у справах про адміністративні правопорушення. Вони пов'язані з створенням відповідної бази нормативно-правового регулювання їх діяльності як суб'єктів адміністративної юрисдикції. Загалом правове регулювання діяльності органів досудового розслідування НП включає в себе нормативно-правові акти, які умовно можливо розділити на наступні категорії: Конституцію України, міжнародні нормативно-правові акти, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти; відомчі нормативно-правові акти.

До першої категорії відноситься положення Конституції України оскільки вони безпосередньо або опосередковано визначають адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП та гарантують певну систему прав, свобод та інтересів для громадян. Слід зазначити, що досить

велика кількість норм Конституції тим чи іншим чином врегульовують адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП, як приклад, можливо навести положення ст. 30 Конституції України, яка зазначає про недопустимість “проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше, ніж за вмотивованим рішенням суду”, Або положення ст. 62 Конституції України, згідно яких особа не може бути визнаною винною та піддано покаранню, до того часу поки її вину не буде доведено в установленому законодавством порядку [152].

Також необхідно звернути увагу на рішення Конституційного суду України, що приймалися зазначеним органом у зв'язку з необхідністю офіційного тлумачення відповідності законів України до деяких положень Конституції України, згідно яких здійснювалось правове регулювання діяльності органів досудового розслідування НП. Так, протягом всієї своєї діяльності, Конституційний суд України прийняв досить велику кількість рішень у зазначеній сфері, серед яких як приклад можна навести такі:

– Рішення КСУ у справі за конституційним зверненням громадянина Кузьменка Віталія Борисовича щодо офіційного тлумачення положення ч. 3 ст. 364 Кримінального кодексу України від 18 квітня 2012 року № 10-рп/2012 (Справа № 1-13/2012) [170];

– Рішення КСУ у справі за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень ст. 24 Конституції України від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012 (справа № 1-10/2012) [171];

– Рішення КСУ у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення ч. 3 ст. 315 КПК України від 23 листопада 2017 року № 1-р/2017 (справа № 1-28/2017) [172];

– Рішення КСУ у справі за конституційним поданням Уповноваженого ВРУ з прав людини щодо відповідності Конституції України ч. 6 ст. 216 КПК України від 24 квітня 2018 року № 3/р-2018 (справа № 1-22/2018) [173] тощо.

До наступного рівня правового регулювання можливо віднести сукупність міжнародно-правових актів, якими визначається основні питання у сфері здійснення судочинства та які фактично виступають сукупністю міжнародних стандартів щодо забезпечення і дотримання прав, свобод та інтересів людини і громадянина. У контексті процесів інтеграції законодавства України до міжнародної правової системи, дотримання та запровадження у національному законодавстві зазначених міжнародних стандартів є актуальним та необхідним завданням. Адже дотримання світовою спільнотою принципу верховенства міжнародного права обумовлює подальший розвиток національних правових систем з урахуванням існуючих міжнародних стандартів. Передумови зазначених процесів містяться у положеннях Конституції України, яка у ст. 9 передбачає, те що чинні міжнародні угоди, за умови їх схвалення Верховною Радою України, стають частиною національного законодавства.

Аналогічно за свої сутністю норма міститься у положеннях ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України», якою визначається, що після отримання згоди з боку Верховної Ради України на обов'язковість міжнародних договорів, вони можуть застосовуватися у порядку, що передбачений для норм національного законодавства, оскільки вони виступатимуть його частиною [174].

Таким чином міжнародно-правові акти, що стосуються питань здійснення судочинства, є складовою нормативно-правового регулювання діяльності органів досудового розслідування НП. Найбільш загальні та ключові положення правового регулювання у великій чисельності міжнародно-правових документів стосується міжнародних стандартів, що спрямовані на захист основоположних прав, свобод та інтересів людини, при здійсненні судочинства, що були прийняті у різний час але повинні враховуватись та використовуватись органами досудового розслідування НП при здійсненні процесуальної діяльності. До основних міжнародних стандартів у відповідній сфері можна віднести значну кількість нормативно-правових актів, серед яких

можливо окремо акцентувати увагу на наступних: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 [175]; Мінімальні стандартні правила поводження із в'язнями від 30.08.1955 [176]; Резолюція 78 (8) Комітету міністрів Ради Європи про юридичну допомогу та консультації від 02.03.1978 [177]; Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17.12.1979 [178]; Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя від 14.05.1981 [179]; Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживань владою, яка була прийнята на сороковій сесії Генеральної Асамблеї ООН 29.11.1985 [180]; Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила), прийняті на 96-му пленарному засіданні ООН 29.11.1985 [114]; Звід принципів захисту всіх осіб, підданих затриманню або арешту в будь-якій формі, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 09.12.1988 [181]; Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила) від 14.12.1990 [182]; Основні принципи, що стосуються ролі юристів, прийняті 8 Конгресом ООН 07.09.1990 [183]; Основні положення щодо ролі адвокатів, прийняті 8 Конгресом ООН 01.08.1990 [184]; Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 8 листопада 1990 р. [185]; Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. [186] тощо.

Наступним рівнем нормативно-правового регулювання діяльності органів досудового розслідування НП виступають законодавчі та підзаконні акти, які визначають особливості реалізації правового статусу органів слідства та дізнання серед інших учасників процесуальної діяльності та врегульовують найбільш важливі аспекти її здійснення. У контексті здійснення органами досудового розслідування НП процесуальної діяльності при притягненні винних осіб до кримінальної відповідальності найбільш важливим

законодавчим актам, який визначає правовий статус даних суб'єктів є Кримінально-процесуальний кодекс України [82].

Юридичний аналіз даного законодавчого акту засвідчує, що у питаннях правового регулювання діяльності органів досудового розслідування НП існує досить велика кількість неточностей, прогалин та протиріч, що є передумовою великої кількості проблем теоретичного та практичного характеру але вони переважно стосуються здійснення вказаними органами саме кримінально-процесуальної діяльності.

Якщо ж розглядати органи досудового розслідування НП України як суб'єктів адміністративної юрисдикційної діяльності то можливо зазначити, що крім кримінально-процесуального кодексу України їх правовий статус визначається значною кількістю інших законодавчих актів, серед яких можливо згадати Кодекс України про адміністративні правопорушення [37], Кодекс адміністративного судочинства [128], Цивільний кодекс України [111], Митний кодекс України [100] тощо, а також такі закони України як: «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року № 580-VIII [70]; «Про Дисциплінарний Статут Національної поліції України» від 15 березня 2018 року № 4670 [187]; «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 року № 3781-XII [147]; «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року № 3341-XII [188]; «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» від 01 грудня 1994 року № 266/94-ВР [189]; «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-XII [155]; «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855 XI [190]; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування» від 16 листопада 2017 року № 2213-VIII [191] тощо.

Слід зазначити, що вказані вище законодавчі акти визначають правовий статус органів досудового розслідування НП, а також їх посадових осіб, у досить узагальненому вигляді. Тому важливе значення для забезпечення нормативно-правового регулювання адміністративної юрисдикційної діяльності органів досудового розслідування мають укази Президента України, а також постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. Так серед указів президента України можливо пригадати такі як: Указ Президента України від 18 лютого 2002 року № 143/2002 «Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян» [192], Указ Президента України від 08 квітня 2008 року № 311 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28.12.2004 № 1560/2004 «Про Концепцію забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів» [193]; Указ Президента України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» [194], Указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» [195] тощо.

Також до підзаконних нормативно-правових актів, якими регулюється діяльність органів досудового розслідування НП, також необхідно віднести постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, серед яких слід зазначити про наступні: постанова КМУ «Про затвердження Положення про Національну поліцію» від 28 жовтня 2015 року № 877 [196]; постанова КМУ «Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України»: від 19 листопада 2012 року № 1104 [197]; постанова КМУ «Про затвердження Порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу: постанова від 11 січня 2012 року № 15 [198] тощо.

До наступного рівня нормативно-правового регулювання діяльності органів досудового розслідування НП можливо віднести нормативно-правові акти, якими врегульовується організація діяльності вказаних органів, а також

визначається порядок їх взаємодія з іншими суб'єктами владних повноважень. Насамперед, до таких нормативно-правових актів можливо віднести накази МВС та НП України, а також накази інших центральних органів виконавчої влади, або спільні накази МВС та НПУ з вказаними суб'єктами, що врегульовують діяльність органів досудового розслідування НП, це такі як: наказ МВС України «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» від 06 липня 2017 року № 570 [83]; наказ МВС України «Про затвердження Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» від 07 липня 2017 року № 575 [199]; наказ МВС України «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події від 08 лютого 2019 року № 100 [200]; наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» від 06 листопада 2015 року № 1376 [101] тощо.

Слід зазначити, що значна кількість законодавчих та інших нормативно-правових актів, які спрямовані на врегулювання діяльності органів досудового розслідування НП, а також їх посадових осіб, недостатньою мірою узгоджені між собою у контексті реалізації зазначеними органами повноважень при здійсненні провадження у справах про адміністративні правопорушення [201, с. 38]. На даний момент у зазначених нормативно-правових актах відсутні положення які б закріплювали основи організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування при здійсненні провадження у справах про адміністративні правопорушення. Існує необхідність закріплення у деяких із зазначених нормативно-правових актах положень, які визначали б органи досудового розслідування в якості суб'єктів адміністративної юрисдикційної діяльності, у зв'язку з тим, що вони повинні здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП.

У зв'язку з викладеним, вбачається за доцільне внести зміни до наказу МВС України «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» від 06.07.2017 № 570, щодо удосконалення правового статусу органів досудового розслідування НП України як суб'єктів адміністративної юрисдикційної діяльності. Зокрема, необхідно у пункт 1 розділу III «Основні функції слідчих підрозділів» Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України доповнити підпунктом 9 наступного змісту «забезпечення передачі матеріалів, які містять інформацію про вчинення адміністративних правопорушень для розгляду уповноваженими суб'єктами, за умови відсутності ознак кримінального правопорушення, а також оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлена частиною 4 ст. 184, а також статтями 185-4 та 185-11 КУпАП».

Для органів досудового розслідування НП та їх посадових осіб, як суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності основними нормативно правовими актами будуть Конституція України, норми міжнародного права, які визначають основні права і свободи людини та учасників адміністративно-процесуальних відносин, закони України, що стосуються визначення адміністративно-правового статусу вищевказаних суб'єктів [202, с. 75]. Окремо слід зазначити про КУПАП, підзаконні акти які визначають особливості адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП, а також порядок здійснення ними проваджень у справах про адміністративні правопорушення.

Органи досудового розслідування НП України та їх посадові особи при здійсненні проваджень у справах про адміністративні правопорушення, виступають суб'єктами їх кваліфікації. Тому перед ними гостро постає питання здійснення кваліфікації та відмежування адміністративних і кримінальних правопорушень, яке має місце тоді, коли у вчиненому протиправному діянні наявні окремі ознаки складів зазначених посягань.

У науці адміністративного та кримінального права ключовим критерієм розмежування адміністративних і кримінальних правопорушень визначається

рівень суспільної небезпеки [203, с. 271]. Ступінь суспільної небезпеки у правозастосуванні визначається враховуючи межі заподіяної шкоди, її характер, об'єкт посягання, обставини вчинення діяння тощо. Тоді коли зазначені критерії розмежування збігаються, можливо стверджувати про певне дублювання кримінально-правових та адміністративно-правових норм. Також, в кримінальному та адміністративному законодавстві спостерігається певна трансформація адміністративно-правових норм в кримінально-правові шляхом конкретизації окремих ознак відповідних деліктів.

Також потрібно зазначити, що кримінальне і адміністративне законодавство в Україні протягом останнього часу динамічно змінюється та перманентно перебуває у стані реформування. Навіть можливо зустріти у законотворчості взаємовиключні процеси щодо криміналізації та декриміналізації деяких видів правопорушень (зокрема, прийняття 22 листопада 2018 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», відповідно до якого керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції було визнано кримінальним проступком [204]), а також закріплення у законодавстві нових складів кримінальних та адміністративних правопорушень, що є дуже схожими за сукупністю ознак їх складів (як приклад можливо навести зміни до законодавства щодо відповідальності за вчинення домашнього насильства [205] та булінгу [206]).

Місце та роль органів НП у системі суб'єктів кваліфікації адміністративних правопорушень полягає також в тому, що саме їх посадові особи здійснюють попередню кваліфікацію адміністративних правопорушень, за скоєння яких може бути накладено найсуворіші адміністративні стягнення, а у кримінальному законодавстві встановлено відповідальність за аналогічні кримінальні правопорушення [207, с. 802]. Такими правопорушеннями

виступають ті, що посягають на охорону здоров'я, власність, безпеку дорожнього руху, громадський порядок, порядок управління та ін.

При визначенні потреби у захисті тієї чи іншої соціальної цінності за допомогою передбачення юридичної відповідальності для тих осіб, що посягають на зазначену цінність, законодавець повинен визначити вид юридичної відповідальності. Згідно міжгалузевої диференціації, юридичну відповідальність, як правило, поділяють на: кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, дисциплінарну тощо, одночасно відмежування деяких видів юридичної відповідальності іноді визначається у законодавстві недостатньо чітко та послідовно.

Вказана проблема є передумовою не тільки виникнення зауважень у фахівців щодо якості правового регулювання, одночасно це також погіршує міжгалузеві зв'язки в законодавстві, ускладнює діяльність по застосуванню норма права суб'єктами владних повноважень та зменшує превентивний потенціал окремих правових заборон. Особливо відчутною зазначена проблема стає при розмежуванні кримінальної та адміністративної відповідальності, що передбачаються за вчинення найнебезпечніших для суспільства протиправних діянь, а тому ці види відповідальності являють собою найсуворішу міру впливу на правопорушника з боку держави.

Розмежування суміжних складів кримінальних і адміністративних правопорушень є важливою складовою процесуальної діяльності по юридичній кваліфікації протиправного посягання [208]. Наявність помилок, при здійсненні кваліфікації схожих за своїм характером протиправних діянь, у правозастосуванні може призвести до недотримання загальноправового принципу законності, а також надлишкового застосування заходів кримінальної відповідальності або необґрунтованого обмеження прав і свобод людини і громадянина [209, с. 304]. Значна кількість схожих між собою складів кримінальних та адміністративних правопорушень посягають на суспільні відносини у таких сферах як: здійснення господарської діяльності;

забезпечення громадського порядку і громадської безпеки; забезпечення безпеки дорожнього руху; забезпечення встановленого порядку управління тощо.

На відміну від кваліфікації злочинів, юридичне закріплення яких міститься лише в одному законі - Кримінальному кодексі України, кваліфікація адміністративних деліктів ускладнюється тим, що відповідальність за них встановлюється не тільки Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законодавчими актами. Зокрема, відповідальність за порушення митних правил встановлюється низкою статей Митного кодексу України, які згідно до ст. 458 зазначеного кодексу відносяться до адміністративних [100].

У відповідності до положень ст. 222 КУпАП уповноважені посадові особи органів НП, що мають спеціальні звання, згідно до покладених на них повноважень, мають право розглядати окремі категорії справ про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення за їх вчинення від імені органів НП [37].

Аналіз норм КУпАП надає можливість віднести до компетенцій працівників органів досудового розслідування НП складання протоколів про адміністративні правопорушення за наступними складами адміністративних деліктів:

- вчинення неповнолітнім діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена ККУ, якщо він не досяг кримінальної відповідальності (ч. 4 ст. 184 КУпАП);

- злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування (ст. 185-4 КУпАП);

- розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 185-11 КУпАП) [37].

Окрім вказаних норм, у разі закриття кримінального провадження з одночасним виявленням ознак інших адміністративних деліктів, а також при

наявності відповідних підстав, органи досудового розслідування мають повноваження щодо винесення постанови про закриття кримінального провадження та направлення матеріалів суб'єкту, уповноваженому здійснювати провадження у справах про відповідні адміністративні правопорушення.

Вказане повноваження по факту являється обов'язком слідчого або дізнавача, а тому вказані посадові особи мають здійснювати такі процесуальні дії та приймати рішення за наявності відповідних підстав. Також вони несуть відповідальність за своєчасність та законність вчинення вищезазначених процесуальних дій.

При відмежуванні адміністративних правопорушень від кримінальних органи досудового розслідування НП України, а також їх посадові особи, в якості суб'єктів кваліфікації повинні враховувати ступінь суспільної небезпеки діяння. Дану ознаку можливо визначити у якості матеріального критерію, що знаходить свій прояв у процесі розмежування суміжних складів адміністративних та кримінальних правопорушень.

Суспільна небезпечність протиправного діяння може бути наділена найрізноманітнішими ознаками, серед яких: неодноразовість; систематичність; спосіб вчинення діяння; особливості особистості потерпілого тощо. Таким чином окремі адміністративні та кримінальні правопорушення можливо розмежувати за загрозою заподіяння шкоди; за характером та розмірами шкоди, яку було завдано правопорушенням; за способом вчинення адміністративного або кримінального правопорушення або ступенем порушення прав і законних інтересів інших осіб.

Формальний критерій відмежування суміжних складів кримінальних і адміністративних правопорушень базується на взаємозв'язку тяжкості діяння, а також суворості передбачених за його вчинення покарань, що визначаються у нормах відповідних статей КУпАП та ККУ. Адже за вчинення кримінальних правопорушень покарання суворіші, ніж покарання за суміжні з ними адміністративні делікти, оскільки кримінальні правопорушення мають більший

ступінь суспільної небезпечності. Враховуючи зазначене можливо дійти до висновку, що суспільна небезпечність протиправного діяння є головним критерієм розмежування складів кримінальних і адміністративних правопорушень.

На відміну від попередніх, процесуальний критерій визначає процесуальну форму притягнення винних осіб до кримінальної або до адміністративної відповідальності. За процесуальним критерієм відмежування здійснюється за такими ознаками як: різні процедури, які пов'язані з притягненням винних осіб до відповідальності (слід зазначити, що процедури притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб характеризуються ознаками оперативності та швидкості, разом з тим, кримінальне переслідування є більш складним та затяжним за своєю сутністю процесом); різний порядок здійснення провадження у кримінальних та адміністративних справах; різна роль судових органів при здійсненні проваджень по адміністративним та кримінальним правопорушенням (адже у більшості справ про адміністративні правопорушення рішення по притягненню до відповідальності приймаються різними уповноваженими посадовими особами без залучення судових органів).

Органи НП України, у порівнянні з іншими органами адміністративної юрисдикції, є суб'єктом, який має владні повноваження в адміністративно-деліктних відносинах, що визначає наявність у них відповідних повноважень щодо кваліфікації значної кількості складів адміністративних правопорушень.

Органи досудового розслідування НП України та їх посадові особи, як суб'єкти кваліфікації деяких адміністративних правопорушень, здійснюють розмежування суміжних складів і кримінальних і адміністративних правопорушень у відповідності до таких критеріїв як: матеріальний та процесуальний критерії, а також критерій караності діяння.

Представлене наукове дослідження, що базується на аналізі стану застосування національного адміністративно-деліктного законодавства, дало змогу встановити чинники, що впливають на якість кваліфікації

адміністративних деліктів. У пропорційному відношенні найменші труднощі, що пов'язані з кваліфікацією адміністративних правопорушень виникають у поліцейських по тим правопорушенням, щодо яких вони наділені повноваженнями по розгляду справ про адміністративні правопорушення та винесення відповідних рішень по реалізації адміністративної відповідальності.

Детальний аналіз змісту ст. 255 КУпАП надає можливість зробити висновок, що до повноважень посадових осіб органів досудового розслідування НП відносяться такі як складання протоколів про вчинення адміністративних правопорушень, відповідальність за які встановлюється ч. 4 ст. 184, ст. 185-4 та ст. 185-11 КУпАП [37, 210]. Відповідно, це дає можливість дійти висновку, що посадові особи органів досудового розслідування НП можуть виступати ініціатором виникнення адміністративно-деліктних правовідносин та є суб'єктом адміністративної юрисдикції на стадії порушення і розслідування справи про адміністративне правопорушення.

Аналіз структури проваджень у справах про адміністративні та кримінальні правопорушення, дає можливість стверджувати те, що процесуальна діяльність, яка пов'язана з притягненням винних осіб до адміністративної відповідальності, має більш спрощену структуру в порівнянні з процесуальною діяльністю у кримінальному провадженні. Зазначене пов'язане з тим, що дані правопорушення характеризуються різним ступенем суспільної шкідливості а також різними нормативними вимогами щодо їх документування та процесуального оформлення.

Також притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення відповідних деліктів відбувається на підставі окремих адміністративно-процесуальних норм, що в переважній більшості містяться в КУпАП та конкретизуються у підзаконних нормативно-правових актах, які визначають повноваження окремих суб'єктів публічної адміністрації у цій сфері.

Одночасно значна кількість дослідників погоджується з тим, що порядок притягнення осіб до відповідальності за вчинення адміністративних

правопорушень, як правило не пов'язано зі здійсненням кримінально-процесуальної діяльності, що спрямована на розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, а також встановлення за окремими фактами ознак вчинення кримінального правопорушення. Підтвердженням зазначеної тези є відсутність у наукових дослідженнях спроб аналізу та вивчення поняття чи механізму реалізації правового статусу органів досудового розслідування НП України ні в справах про адміністративні правопорушення, ні в кримінальних провадженнях.

З огляду на це, необхідно враховувати положення ст. 9 КУпАП, яка визначає що за вчинення адміністративних правопорушень настає відповідальність, яка передбачена зазначеним кодексом, тільки в тому випадку якщо вказані правопорушення не тягнуть за собою настання кримінальної відповідальності, згідно законодавства [37]. Фактично мова йде про те, що вказана норма передбачає можливість настання адміністративної відповідальності для особи, яка відповідне правопорушення, у тому випадку, коли її діяння не може бути кваліфікована як кримінальне правопорушення. Разом з тим, зазначене вказує на похідний характер адміністративної відповідальності у порівнянні з кримінальною. Тобто настання адміністративної відповідальності може мати місце у тому випадку, якщо внаслідок проведення досудового розслідування слідчим або дізнавачем, у відповідності до положень кримінального процесуального законодавства, було встановлено відсутність складу кримінального правопорушення але одночасно було визначено наявність у діянні особи складу адміністративного правопорушення, елементи якого, а також достовірність та об'єктивність відповідних фактів визначаються вже при здійсненні провадження у справі про відповідний адміністративний делікт.

Вказане положення адміністративного законодавства фактично зазначає про те, що притягнення винної особи до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення може мати місце тільки в тому випадку, коли за даним фактом було проведено перевірку, у відповідності до положень

кримінально-процесуального законодавства, щодо встановлення ознак кримінального правопорушення у відповідній події та за результатами повного, всебічного та неупередженого розслідування було констатовано відсутність у відповідному діянні складу кримінального правопорушення.

Також аналіз вищезгаданої норми дає можливість зазначити, що реалізація адміністративної відповідальності можлива тільки на підставі здійснення сукупності певних заходів, зокрема слідчих(розшукових) дій, за підсумками проведення яких було зроблено висновок про те, що в діянні особи, яка притягається до відповідальності, відсутній склад злочину або кримінального правопорушення, наприклад, може бути констатовано відсутність складу кримінального правопорушення на підставі того, що особа яка вчинила протиправне діяння, не досягла віку з якого може наставати кримінальна відповідальність.

Цікаві позиції щодо особливостей реалізації правового статусу органів досудового розслідування в справах про адміністративні правопорушення, передбаченні ч. 4 ст. 184 КУпАП можемо знайти у рішеннях суду. Так до прикладу, Олевський районний суд Житомирської області розглянувши справу про адміністративне правопорушення за ч. 4 ст. 184 КУпАП встановив, що відповідно до протоколу про адміністративне правопорушення серії АПР18 № 467471 від 22.11.2019 року дії правопорушника кваліфіковано за ч. 4 ст. 184 КУпАП, однак з матеріалів справи вбачається, що відсутні докази вчинення кримінального правопорушення його неповнолітньою дитиною. За таких обставин, суд прийшов до висновку, що відповідна особа не може бути притягнута до адміністративної відповідальності, передбаченої ч.4 ст. 184 КУпАП та в її діях відсутній склад адміністративного правопорушення, передбаченого ч.4 ст.184 КУпАП України [211].

Ця позиція суду підкреслює що слідчий у випадку встановлення під час досудового розслідування, що розслідувана подія має кваліфікуватися як адміністративне, а не як кримінальне правопорушення, а також, зокрема, за наявності обставин, що свідчать про відсутність в діях особи складу

кримінального правопорушення, має попередньо встановити та довести кожний елемент складу кримінального правопорушення та за відсутності одного з них прийняти рішення про закриття кримінального провадження та притягнення особи до адміністративної відповідальності, у межах його компетенції.

Проте виходячи з аналізу норм КПК, можна констатувати, що в ході досудового розслідування виявлення фактів вчинення адміністративних правопорушень особою не зобов'язує уповноважену посадову особу, яка приймає рішення про закриття кримінального провадження, вживати дій щодо забезпечення притягнення цієї особи до адміністративної відповідальності.

Тим часом, ст. 214 КПК України визначає, що слідчий чи дізнавач зобов'язаний невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту отримання заяви або виявлення інформації про можливе кримінальне правопорушення, зареєструвати ці дані у Єдиному реєстрі досудових розслідувань, розпочати розслідування і протягом наступних 24 годин надати заявнику витяг з реєстру. Жодні дослідження досудового характеру до внесення таких відомостей до реєстру не дозволяються.

Так, встановлення юридичного факту, що підтверджує відсутність у діянні складу кримінального правопорушення, можливе тільки після детального розслідування у визначеному законодавством порядку. Лише після цього можна із впевненістю стверджувати про відсутність кримінального складу в діянні.

Однак, як убачається з аналізу чинного КПК України, останній не передбачає порядку документування та притягнення особи до адміністративної відповідальності, коли у діях такої особи не встановлено складу кримінального правопорушення, разом з тим у такому діянні є ознаки складу адміністративного правопорушення.

Для порівняння, у частині другій ст. 99 КПК України від 28 грудня 1960 року містилася норма такого змісту: «Якщо в результаті перевірки заяви чи повідомлення, що надійшли, не встановлено підстав для порушення

кримінальної справи, але матеріали перевірки містять дані про наявність у діянні особи адміністративного або дисциплінарного проступку чи іншого порушення громадського порядку, прокурор, слідчий, орган дізнання, суддя вправі, відмовивши в порушенні кримінальної справи, надіслати заяву або повідомлення на розгляд громадській організації, службі у справах дітей, трудовому колективу або власнику підприємства, установи, організації чи уповноваженому ним органу для вжиття відповідних заходів впливу або передати матеріали для застосування в установленому порядку заходів адміністративного стягнення» [82].

Відповідно до вмісту другої частини ст. 99 Кримінального процесуального кодексу України від 28 грудня 1960 року, було чітко визначено обов'язок для слідчих та прокурорів здійснити необхідні дії для притягнення особи до адміністративної відповідальності, якщо в діяльності такої особи виявлено відсутність елементів кримінального злочину, але присутній склад адміністративного правопорушення [82]. Це положення узгоджувалося із зазначенням, що міститься у другій частині ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Згідно з частиною 2 ст. 6 Конституції України, органи законодавчої, виконавчої влади (до складу останньої входять і органи досудового розслідування НП України) та судова влада виконують свої функції відповідно до меж та вимог, визначених Конституцією, та відповідно до українського законодавства. Також, друга частина ст. 19 Конституції України вимагає, щоб державні органи та органи місцевого самоврядування, а також їхні посадові особи діяли строго на підставі, у межах повноважень і способом, які передбачені Конституцією і законами України. Хоча КПК не містить прямих вказівок про обов'язки посадових осіб, які проводять досудове розслідування, щодо повідомлення відповідних органів чи про можливе застосування адміністративних стягнень у випадках, коли кримінальне провадження закривається через відсутність події чи складу кримінального правопорушення,

такі посадові особи все ж мають відповідними повноваженнями за ст. 255 КУпАП.

Отже, під час вирішення питання про притягнення особи до адміністративної відповідальності, наприклад за ч. 4 ст. 184 КУпАП, необхідно спочатку провести перевірку у порядку кримінального процесуального законодавства. Та у разі виявлення ознак адміністративних правопорушень, за наявності відповідних підстав до закриття кримінального провадження, слідчий має винести постанову про закриття кримінального провадження та внести відповідні відомості про закінчення досудового розслідування до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Після цього слідчий може проводити провадження відповідно до норм КУпАП, що пов'язано із встановленням у діях особи складу правопорушення за відповідними статтями КУпАП (до прикладу за ч. 4 ст. 184 КУпАП).

Однак, як свідчить правозастосовна практика, більшість таких рішень приймається без проходження етапу досудового розслідування та закриття кримінального провадження, а містить в собі лише складання та направлення слідчим протоколу про адміністративне правопорушення до суду. Це не відповідає нормам чинного законодавства України та призводить до порушень законності під час провадження у справах про адміністративні правопорушення та притягнення особи до адміністративної відповідальності.

З урахуванням викладеного у даному підрозділі, можливо зазначити, що реалізація правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України в справах про адміністративні правопорушення полягає в тому, що вони мають право: збирати відомості, які можуть свідчити про адміністративні правопорушення; вимагати від установ, організацій, та громадян інформацію, необхідну для проведення розслідування; після встановлення фактів, що можуть вказувати на адміністративне правопорушення, уповноважені складати протоколи та ініціювати провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Особливістю реалізації правового статусу органами досудового розслідування Національної поліції України в справах про адміністративні правопорушення є як первинне виявлення адміністративних правопорушень, передбачених статтями 185-4, 185-11 КУпАП, так і вторинне – під час проведення безпосереднього досудового розслідування за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого нормами КК України та виявлення відсутності складу такого правопорушення, але при встановленні ознак адміністративного правопорушення.

Первинне виявлення адміністративних порушень має місце у випадку, коли при здійсненні кримінально-процесуальної діяльності слідчий або дізнавач виявляють ознаки адміністративних правопорушень, передбачених статтями 185-4, 185-11 КУпАП, які являються окремими деліктами, що вчинені не у зв'язку з подією того кримінального правопорушення, яке розслідується. Тому, у відповідності до чинного законодавства, слідчі мають права та обов'язки щодо вжиття заходів, спрямованих на документування обставин скоєння вказаних адміністративних правопорушень та передачі матеріалів на розгляд суду.

Особливості вторинного виявлення адміністративних правопорушень в контексті досудових розслідувань полягає у виявленні правопорушень в ході збору доказів та встановлення обставин конкретного кримінального провадження. У таких випадках слідчі можуть стикатися з ситуаціями, коли в ході розслідування кримінального правопорушення виявляється, що діяння не містить складу злочину, але має ознаки іншого адміністративного порушення (наприклад, при закритті провадження за ст. 309 ККУ та перекваліфікації протиправних дій за ст. 44 КУпАП, або закритті провадження за ст. 296 ККУ та перекваліфікації протиправних дій за ст. 173 КУпАП тощо). Тому це може стосуватися, суміжних складів кримінальних та адміністративних правопорушень, а також ч.4 ст. 184 КУпАП. У таких випадках органи досудового розслідування вправі вжити заходів для забезпечення адміністративної відповідальності осіб, зокрема через складання

адміністративних протоколів, накладення адміністративних стягнень або передачу справ до суду для подальшого розгляду.

Ми вважаємо доречним та актуальним для підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення (розуміння слідчими їх компетентності у справах, мінімізації помилок при складенні протоколів про адміністративні правопорушення, впорядкування діяльності з розгляду відповідних адміністративних справ, своєчасного, відповідно до строків направлення протоколів до суду) реалізовувати проведення циклів спеціальних занять (тренінгів) з особовим складом органів досудового розслідування НП України. Такі заняття (тренінги) повинні мати системний характер, а їх тематику слід визначати з урахуванням основних напрямів та проблемних аспектів такої діяльності. Окремою складовою цієї тематики має стати тема, присвячена правовим, організаційним та методичним питанням розслідування справ про адміністративні правопорушення, а саме компетенції слідчих щодо здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, кваліфіковані за частиною четвертою ст. 184, ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, у випадку виявлення ознак яких, вони у відповідності до ст. 255 КУпАП є суб'єктом провадження у цих справах, а також інших суміжних правопорушень, котрі можуть виникати під час досудового розслідування як первинно, так і вторинно.

3.2. Шляхи удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування Національної поліції в справах про адміністративні правопорушення

Розглядаючи питання удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування НП, при провадженні в справах про адміністративні правопорушення, слід зазначити що взагалі до повноважень

органів НП віднесено досить велике коло питань, які пов'язані з протидією адміністративним правопорушенням.

Аналіз існуючих нормативних документів а також наукових джерел дає можливості стверджувати про те що на сьогоднішній момент існує три основні види адміністративно-юрисдикційної компетенції органів НП щодо здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення. До зазначених видів компетенції відносяться наступні:

- адміністративно-юрисдикційна компетенція, що пов'язана зі складанням протоколів про адміністративні правопорушення та долучення до них відповідних матеріалів зазначена діяльність переважно пов'язана з реалізацією положень ст. 255 КУпАП;
- адміністративно-юрисдикційна компетенція, яка пов'язана з можливістю розгляду справ про адміністративні правопорушення уповноваженими посадовими особами органів НП, встановлення об'єктивних обставин вчинення даних правопорушень, а також винесенням постанов у даних справах, що здійснюється на підставі положень ст. 222 КУпАП;
- адміністративна юрисдикційна компетенція, яка пов'язана із забезпеченням органами НП виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, в межах забезпечення заходів які передбачаються розділом КУпАП.

Якщо поступово розглядати питання зазначених адміністративно-юрисдикційних компетенцій щодо здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення, то можливо зауважити що у попередніх розділах даної роботи нами вже частково розглядалися питання щодо повноважень органів НП по складанню протоколів про адміністративні правопорушення в межах положень ст. 255 КУпАП. Також у роботі вже згадувався перелік статей за якими уповноважені посадові особи органів НП мають право складати протоколи і до якого фактично відноситься більше різних складів адміністративних правопорушень, значною частиною яких є правопорушення у сфері благоустрою, торгівлі, забезпечення безпеки

дорожнього руху, охорони громадського порядку, управління та виборчого процесу.

Для належного забезпечення проваджень у справах про адміністративне правопорушення посадові особи органів дізнання НП мають розуміти сам механізм реагування на адміністративні правопорушення, а також особливості окремих аспектів процесуальної діяльності в таких провадженнях. Належна реалізація адміністративної відповідальності посадовими особами органів дізнання або слідства вимагає від таких осіб:

- розуміння складів окремих адміністративних правопорушень, документування яких відноситься до повноважень НП;

- усвідомлення обсягу та порядку реалізації власних повноважень, при реагуванні на адміністративні правопорушення та їх документування;

- знання загальних вимог щодо здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення, які визначаються КУпАП а також іншими законодавчими актами;

- наявність навичок щодо здійснення кваліфікації окремих видів адміністративних правопорушень та їх відмежування від аналогічних кримінальних правопорушень (проступків або злочинів);

- уміння складати процесуальні документи, що є обов'язковими при оформленні адміністративних матеріалів у справах про адміністративні правопорушення;

- знання щодо правових підстав та порядку застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, а також уміння оформлювати відповідні процесуальні документи які мають складатися при проведенні зазначених заходів;

- уміння забезпечувати розгляд справи про адміністративне правопорушення, а також виносити і оформлювати відповідні рішення в таких справах у вигляді постанов.

Слід зазначити, що також відповідно до п. 8 ст. 23 ЗУ "Про Національну поліцію", поліцейські, відповідно до покладених на них законодавством

завдань, а також у випадках, які передбачається законодавством, можуть здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення, а саме складати протоколи про такі правопорушення чи приймати рішення про накладення адміністративних стягнень та забезпечувати їх виконання.

Одночасно цікавим аспектом є те, що українське законодавство не розмежовує компетенції поліцейських щодо оформлення протоколів про вчинення адміністративних правопорушень та винесення відповідних постанов у справах про адміністративні правопорушення, в залежності від тієї посади що обіймається поліцейським або в залежності від того спеціального звання, яке було йому присвоєно. Фактично, з точки зору закону, будь-який поліцейський який має спеціальне звання, починаючи від рядового поліції який обіймає посаду поліцейського в територіальному підрозділі, закінчуючи вищим керівним складом поліції, можуть гіпотетично складати протоколи про адміністративні правопорушення, розглядати справи по такі правопорушенням, а також виносити постанови в таких справах, у відповідності до положень статей 222, а також 255 КУпАП.

Єдиною нормативною вимогою в даному випадку буде закріплення відповідних повноважень за конкретно визначеною посадою яку обіймає поліцейський. Тобто можна вести мову про те, що закріплення відповідних повноважень за слідчими або дізнавачами, як працівниками органів. досудового розслідування НП, не потребує внесення змін до законів України, для цього необхідно лише передбачити відповідні зміни в підзаконних нормативно-правових актах а також закріпити відповідні повноваження за посадами у відповідних підрозділах.

У попередніх розділах роботи вже зазначалось, що для удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування НП в справах про адміністративні правопорушення, необхідно вжити низки заходів організаційно-правового характеру, що можуть полягати в наступному.

По-перше, слід розглянути питання щодо внесення змін до пункту 8 частини 1 ст. 255 КУпАП, виклавши його наступним чином: «8) слідчий, дізнавач (частина четверта ст. 184, ст. 185-4, 185-11);».

По-друге, доцільно розглянути питання щодо закріплення у посадових повноваженнях слідчих та дізнавачів органів досудового розслідування НП прав самостійно складати протоколи та оформлювати матеріали про адміністративні правопорушення, на підставі закриття кримінальних проваджень через відсутність складу кримінального правопорушення. Зазначене обумовлене тим, що слідчі та дізнавачі органів досудового розслідування НП відносяться до поліцейських, що мають спеціальні звання, а тому на підставі абз. 1 п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП вони можуть бути наділені повноваженнями складати про адміністративні правопорушення, які відносяться до компетенції поліцейських.

По-третє, необхідно розглянути питання про те, що при встановленні ознак адміністративного правопорушення, документування якого не відноситься до повноважень слідчих або дізнавачів органів НП України, вказані посадові особи мають право виносити постанову у відповідності до ст. 110 КПК України щодо виділення відповідних матеріалів досудового розслідування, з метою здійснення окремої перевірки наявних відомостей, які свідчать про факт вчинення адміністративного правопорушення або наявність його ознак, та надсилати вказані матеріали на адресу відповідних уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення за такими фактами. Також в даній ситуації можливе направлення на адресу вище зазначених уповноважених суб'єктів публічної адміністрації копій матеріалів досудового розслідування, що містять у собі відповідні відомості, якщо оформлення матеріалів про відповідне адміністративне правопорушення не відноситься до повноважень органів досудового розслідування НП України.

Фактично реалізація зазначених організаційно-правових засад передбачає залучення органів досудового розслідування НП до здійснення проваджень у

справах про адміністративні правопорушення, що являє собою нормативно врегульовану діяльність відповідних уповноважених суб'єктів адміністративної юрисдикції по реалізації адміністративної відповідальності за вчинений адміністративний делікт, а також попередження відповідних адміністративних правопорушень [79, с. 507].

В даному випадку органи досудового розслідування НП будуть сприяти реалізації основного завдання провадження в справах про адміністративні правопорушення, яке у відповідності до ст. 245 КУпАП визначається як: своєчасне, повне, всебічне, а також об'єктивне встановлення обставин кожної індивідуальної справи, її розгляд та вирішення у повній відповідності до закону, та забезпечення виконання постанови у справі, з одночасним виявленням причин та умов, які сприяли вчиненню того чи іншого адміністративного делікту, їх запобігання та виховання громадян у дусі додержання законів, а також зміцнення самого режиму законності в державі [37, 212].

У попередніх розділах роботи вже зазначалось, що аналіз положень законодавства України про адміністративну відповідальність надає можливість виділити два основних види проваджень в справах про адміністративні проступки. До них відносяться так звані “звичайні” та “спрощені” провадження. Перша категорія проваджень характеризується тим, що вона зустрічається у більшості справ про адміністративні правопорушення та досить чітко регулюється чинним законодавством України. Даний вид проваджень передбачає наявність таких процесуальних дій як: складання протоколу, долучення додаткових матеріалів до протоколу, застосування заходів забезпечення провадження, розгляд справи, прийняття по даній справі відповідного рішення, його оскарження та подальше виконання.

У свою чергу, спрощене провадження застосовується у випадках, які врегульовуються ст. 258 КУпАП. У відповідності до положень частин другої та четвертої даної статті, можливо визначити наступне правило: у спрощених провадженнях не складається протокол про адміністративне правопорушення

за умови якщо розгляд відповідної категорії справ віднесено до повноважень посадових осіб органів НП.

Відповідно, якщо поліцейському надано повноваження щодо розгляду того чи іншого виду адміністративного правопорушення на підставі ст. 222 КУпАП, в такому випадку він має можливість на місці вчинення правопорушення розглянути справу та відразу винести постанову про адміністративне правопорушення, без вчинення такої процесуальної дії як складання протоколу про дане правопорушення.

Удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування НП в справах про адміністративні правопорушення може полягати в тому, що в даному контексті доцільно розглянути питання щодо можливості розгляду адміністративних правопорушень, відповідальність за які передбачено частиною 4 ст. 184 а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП у спрощеному порядку. Для реалізації зазначених пропозицій доцільно змінити підвідомчість відповідних справ, оскільки на підставі аналізу ст. 221 КУпАП розгляд зазначених адміністративних правопорушень відноситься до компетенції місцевих судів загальної юрисдикції. Таке визначення підвідомчості даної категорії справ викликає певні зауваження оскільки санкціями вказаних статей передбачаються стягнення лише у вигляді штрафу.

Так за частиною 4 ст. 184 КУпАП, у разі вчинення неповнолітнім діяння, яке містить ознаки кримінального правопорушення або злочину, за які відповідальність передбачається у кримінальному законодавстві України, може бути накладено штраф на батьків або осіб які їх замінюють у розмірі від 100 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що в свою чергу складає суму від 1700 до 5100 грн. При вчиненні такого адміністративного правопорушення як злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта або перекладача від явки за викликом до органів досудового розслідування, під час здійснення відповідного досудового розслідування, відповідальність за що встановлено ст. 185-4 КУпАП, передбачається накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу розміри якого встановлені від трьох до восьми

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що в грошовому еквіваленті складає від 51 до 136 грн. У свою чергу, за вчинення такого протиправного діяння як розголошення відомостей про заходи забезпечення безпеки щодо особи взятої під захист, у ст. 185-11 КУпАП передбачається накладення штрафу до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян що складає суму до 85 грн.

Одночасно законодавством не передбачається накладення будь-яких інших видів адміністративних стягнень, застосування яких відноситься до виключної компетенції місцевих судів загальної юрисдикції, таких як: громадські роботи, виправні роботи, позбавлення спеціального права, оплатне вилучення майна, арешт тощо. Проте до компетенції посадових осіб органів НП віднесені повноваження щодо накладення таких адміністративних стягнень як: попередження та штраф, причому по низці адміністративних правопорушень, у відповідності до санкцій деяких статей, поліцейські мають повноваження накладати штрафи які суттєво перевищують за своїми розмірами ті санкції, які визначаються частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП.

Таким чином удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування НП в справах про адміністративні правопорушення могло б полягати в тому, що слідчі та дізнавачі, у разі внесення відповідних змін до КУпАП, могли б отримати можливість притягувати винних осіб у разі вчинення вищезазначених правопорушень у спрощеному порядку.

Для забезпечення зазначеного заходу необхідно розглянути доцільність доповнення ст. 222 КУпАП, яка визначає повноваження органів НП щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення положеннями про те, що до підвідомчості поліції належить розгляд справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП.

При запровадженні можливості здійснювати спрощення провадження органами досудового розслідування НП справ про адміністративні правопорушення, слід враховувати те, що зазначений вид провадження не

передбачає необхідність складання поліцейськими протоколів про адміністративні правопорушення, що визначається ст. 258 КУпАП, адже саме зазначена ознака відрізняє даний вид проваджень від звичайного провадження.

Одночасно застосування органам НП положення ст. 258 КУпАП має певну специфіку, оскільки по окремим видам правопорушень визначається необхідність розгляду справи та винесення постанови без складання протоколів за вчинення адміністративних правопорушень. Такий протокол про адміністративне правопорушення ні в якому разі не може бути складений у таких випадках, коли мало місце вчинення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, що за підвідомчістю відноситься до компетенції органів НП, вчинення правопорушення, яке було зафіксовано в автоматичному режимі, а так само у разі вчинення правопорушень правил паркування, зупинки або стоянки транспортних засобів, які було зафіксовано у режимі фотозйомки або режимі відеозапису [213, с. 384].

При вчиненні будь-яких інших правопорушень, на підставі частини п'ятої ст. 258 КУпАП уповноважено посадова особа органу НП зобов'язана скласти протокол у випадку, коли особа оспорує сам факт вчинення нею адміністративного правопорушення (зокрема заперечує свою вину або наявність самої події правопорушення як такого) або ж особа, яка притягається до адміністративної відповідальності не погоджується з тим стягненням, яке на неї накладається (наприклад вона не згодна із сумою штрафу який накладає на неї поліцейський). За даних умов поліцейський зобов'язаний розпочати адміністративне провадження зі складання протоколу про відповідне правопорушення до якого можуть бути долучені додаткові матеріали, а саме: пояснення особи, пояснення свідків, інші документи чи докази, і вже тільки після збирання цих необхідних матеріалів для розгляду протоколу про адміністративне правопорушення поліцейський має можливість розглянути справу по суті та винести по ній постанову в порядку ст. 284 КУпАП.

Зазначені норми створюють певний дисбаланс при здійсненні проваджень у справах про адміністративні правопорушення, оскільки вони є

такими що суперечать одна одній з точки логічного обґрунтування їх положень. Дану проблему можна проілюструвати на прикладі здійснення проваджень по окремим видам адміністративних правопорушень, що здійснюється посадовими особами НП. Наприклад, при вчиненні адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачаються частиною першою ст. 178 КУпАП, а саме розпивання алкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява в п'яному вигляді у громадських місцях, поліцейський може здійснювати провадження у спрощеному порядку, тобто розглянути справу та винести постанову по даній справі. Проте, якщо під час розгляду справи по даному адміністративному правопорушенню особа яка притягається до адміністративної відповідальності висловить свою незгоду з самим фактом вчинення нею даного адміністративного правопорушення або буде оспорювати адміністративне стягнення, яке на неї накладається поліцейським, останній зобов'язаний на підставі частини п'ятої ст. 258 КУпАП скласти відповідний протокол про вчинення адміністративного правопорушення і тільки після цього здійснити розгляд справи з винесенням відповідної постанови. При цьому зазначене адміністративне правопорушення не характеризується значним рівнем суспільної шкідливості у зв'язку з тим що за його вчинення кодексом України про адміністративні правопорушення передбачено стягнення у вигляді попередження або штрафу до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що в грошовому еквіваленті складає 85 грн.

Одночасно, в разі вчинення більш суспільно шкідливих правопорушень, штрафи за які кратно перевищують розміри вищезазначеного стягнення, поліцейський не повинен складати протокол про адміністративне правопорушення, а має здійснити відразу розгляд справи з винесенням відповідної постанови. Як приклад можна навести частину першу ст. 126 КУпАП, яка встановлює адміністративну відповідальність за керування транспортним засобом особою, яка не має при собі або не пред'явила документ, що посвідчує право на керування даним транспортним засобом, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу або у неї відсутній поліс

загальнообов'язкового страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів. За даним адміністративним правопорушенням передбачається адміністративне стягнення у вигляді штрафу розмір якого складає 25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що в грошовому еквіваленті являє собою 425 грн. Так само не складається протокол при притягненні винної особи до відповідальності за правопорушення передбачене частиною четвертою ст. 122 КУпАП, у разі перевищення нею встановлених законодавством обмежень швидкості руху для транспортних засобів більш, якщо таке перевищення було зафіксовано більше ніж на п'ятдесят кілометрів на годину. За таким адміністративним правопорушенням вже передбачається адміністративне стягнення у вигляді штрафу розмір якого складає 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в грошовому еквіваленті – 1700 грн.

Зазначена неспіврозмірність правових норм, що викликана застосуванням положень ст. 258 КУпАП може бути усунута шляхом встановлення єдиного підходу до процесуального оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення уповноваженими посадовими особами органів НП. Вбачається за доцільне зазначене питання урегулювати таким чином, щоб виключити необхідність складання протоколів про адміністративні правопорушення, розгляд яких відноситься до повноважень посадових осіб органів НП. Для цього пропонується викласти частину другу ст. 258 КУпАП наступним чином: «Протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції НП на підставі ст. 222 цього Кодексу». Крім того, необхідно внести відповідні зміни до частини п'ятої ст. 258 КУпАП, виклавши її наступним чином: «Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 цього Кодексу, крім випадків визначених частиною другою цієї статті або

притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-3 цього Кодексу, правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксовані за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, та правопорушень, передбачених ст. 132-2 цього Кодексу, або порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису). Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення».

Надання повної характеристики особливостей здійснення проваджень органами досудового розслідування НП у справах про адміністративні правопорушення можливе через характеристику їх стадій. Як вже раніше зазначалося, порядок та особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення уповноваженими посадовими особами органів НП визначається на підставі КУпАП а також інших нормативно-правових актів. Саме ж провадження у справах по притягненню осіб до адміністративної відповідальності можливо охарактеризувати як певну систему пов'язаних між собою елементів, які доцільно визначити як послідовність дій, що адміністративно-правовою наукою розглядається як стадії впровадження у справі про адміністративне правопорушення. З точки зору теорії адміністративного права виділяють чотири основних стадії таких проваджень, до них, як правило, відносяться наступні.

1. Адміністративне розслідування, що на думку багатьох науковців включає в себе такі складові елементи як: порушення самої справи за фактом вчинення правопорушення встановлення, фактичних обставин даної справи, процесуальне оформлення стадії розслідування з фіксацією значимої інформаційна також передачу оформлених матеріалів для подальшого розгляду за підвідомчістю.

Слід зауважити, що в умовах реалізації зазначеної стадії оформлені матеріали про адміністративні правопорушення можуть не надсилатися за

повідомчістю, якщо протокол було складено на підставі вимог частин другої, четвертої та п'ятої ст. 258 КУпАП, тобто тоді коли дана справа про адміністративне правопорушення підвідома тому ж самому уповноваженому суб'єкту, який складав протокол про адміністративне правопорушення. У такому разі відповідний адміністративний матеріал не надсилається за повідомчістю а уповноважена посадова особа відразу після складання протоколу про адміністративне правопорушення та оформлення відповідних матеріалів переходить до розгляду справи.

При здійсненні проваджень органами досудового розслідування НП у справах про адміністративні правопорушення за частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, У відповідності до чинного законодавства посадовими особами органів досудового розслідування НП здійснюється процесуальна діяльність щодо порушення справи та встановлення фактичних обставин, що пов'язане з оформленням протоколу про адміністративне правопорушення, долученням матеріалів закритого кримінального провадження до даного протоколу та направлення цих матеріалів на розгляд суду.

Підставою для порушення адміністративної справи, а також здійснення адміністративного розслідування, є вчинення особою діяння, яке може бути кваліфіковане як адміністративне правопорушення. Факт вчинення відповідного адміністративного правопорушення може бути встановлено як безпосередньо тією посадовою особою, яка уповноважена здійснювати розслідування справ про адміністративні правопорушення, так і на підставі отримання певних документів, до яких можливо віднести заяви про вчинення адміністративних правопорушень, що можуть надходити від потерпілих свідків чи інших громадян, офіційні повідомлення від державних органів або підприємств, установ, організацій будь-якої форми власності, а також їх посадових чи службових осіб тощо.

Важливим аспектом при порушенні справи про адміністративне правопорушення, а також здійснення адміністративного розслідування є

отримання доказів справі про адміністративні правопорушення, поняття яких розкривається у ст. 251 КУпАП. Зазначеною нормою визначається які фактичні дані можуть бути віднесені до тих, що дають можливість встановити наявність чи відсутність самого адміністративного правопорушення, обставини його вчинення, а також винуватість особи у вчиненні такого правопорушення. З урахуванням того, що положення частини другої ст. 251 КУпАП покладають обов'язок щодо збирання доказів безпосередньо на тих осіб які уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення, у контексті здійснення проваджень в справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, слід зазначити, що посадові особи органів досудового розслідування НП повинні долучати до протоколів про адміністративні правопорушення, в якості доказів, копії матеріалів відповідних кримінальних проваджень, зі змісту яких можливо отримати будь-яку інформацію, що свідчить про факти вчинення зазначених адміністративних правопорушень.

При здійсненні адміністративного розслідування, як правило поліцейськими вчиняється це певна сукупність процесуальних дій, які пов'язані із встановленням часу та місця вчинення адміністративного правопорушення, ідентифікацією особи правопорушника, встановлення свідків правопорушення та особи потерпілого, з можливим отриманням від них пояснень щодо факту вчиненого правопорушення, також можуть здійснюватися заходи забезпечення провадження, які можуть включати в себе адміністративне затримання особи, її огляд та вилучення речей документів тощо.

Крім того, уповноважена посадова особа НП може також збирати докази та потрібну інформацію для забезпечення подальшого розгляду справи по суті та винесення відповідної постанови. Ключовим документом, що оформлюється під час реалізації даної стадії є протокол про адміністративне правопорушення, який необхідно скласти у відповідності до вимог статей 254 та 256 КУпАП, що має містити ключові відомості, які було встановлено під час розслідування адміністративного правопорушення.

Разом з тим, особливості здійснення провадження органами досудового розслідування НП в справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, полягають в тому, що дані провадження пов'язані з розслідуванням кримінальних проваджень. Тому певна частка важливих відомостей про осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, а також про обставини їх вчинення можуть міститися в матеріалах відповідних кримінальних проваджень. Тому доцільно внести відповідні зміни до п. 15 розділу II Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах, яку було затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 6 листопада 2015 року № 1376 [101]. Зазначений пункт наказу доцільно доповнити змінами наступного змісту:

«До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються копії матеріалів кримінального провадження, які містять відомості про вчинення адміністративного правопорушення, у разі якщо за даним фактом було винесено постанову про закриття кримінального провадження у передбаченому законодавством порядку.

До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються копії матеріалів кримінального провадження, які містять інформацію про вчинення правопорушень, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, у разі складання такого протоколу уповноваженою посадовою особою органу досудового розслідування Національної поліції».

Суттєве значення для реалізації стадії адміністративного розслідування посадовими особами органів досудового розслідування НП є забезпечення законності що передбачає встановлення низки обставин, які мають значення для розгляду справи про адміністративне правопорушення. Таким чином, при складанні протоколів про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП,

уповноважені посадові особи повинні встановлювати наявність або відсутність наступних обставин:

- по-перше, це обставини що виключають здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, які визначаються у ст. 247 КУпАП;

- по-друге, це обставини, які передбачають можливість звільнення особи від адміністративної відповідальності на підставі положень статей 21 та 22 КУпАП ;

- по-третє, це обставини які пом'якшують та обтяжують відповідальність за вчинене адміністративне правопорушення, перелік яких міститься у ст.ст. 34 та 35 КУпАП.

При оформленні матеріалів про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, уповноважені посадові особи органів досудового розслідування НП повинні, в першу чергу, звертати увагу на наявність або відсутність обставин, які виключають провадження в справах про адміністративні правопорушення. Оскільки, за умови їх наявності, провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а те яке було розпочате – підлягає закриттю. Тому уповноважені посадові особи органів досудового розслідування НП мають встановлювати такі обставини як:

А) Наявність або відсутність події, а також складу адміністративного правопорушення, що полягає у здійсненні кваліфікації та визначення наявності таких елементів адміністративного правопорушення як об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона, з обов'язковим врахуванням того що зазначені ознаки повинні відповідати нормативно визначеним ознакам, що містяться у відповідній статті КУпАП, яка встановлює відповідальність за вчинення конкретного адміністративного правопорушення.

Б) Факт досягнення особою на момент вчинення правопорушення віку, з якого може наступати адміністративна відповідальність, у контексті положень

частини 4 ст. 184, статей 185-4 та 185-11 КУпАП це мають бути особи які на момент вчинення правопорушення досягли 16-річного віку.

В) Відсутність ознак того, що особа яка притягається до адміністративної відповідальності вчинила протиправну дію або бездіяльність перебуваючи в стані неосудності, тобто коли така особа не мала можливості належним чином усвідомлювати свої дії, а також керувати цими діями внаслідок перебігу хронічної дешевої хвороби, слабоумства, перманентного або тимчасового розладу душевної діяльності, чи іншого хворобливого стану.

Г) Відсутність ознак того, що особа вчинила діяння з ознаками адміністративного правопорушення діючи в стані крайньої необхідності або необхідної оборони, Ключові ознаки такого стану як крайня необхідність містяться у ст. 18 КУпАП та передбачають, що протиправні дії були вчинені для усунення небезпеки, якщо вона за тих обставин, які склалися, не могла бути усунена іншим способом, а заподіяна шкода суспільним відносинам є меншою ніж відвернута. У свою чергу стан необхідної оборони, який визначається у ст. 19 КУпАП, передбачає можливість вчинення дії з ознаками адміністративного правопорушення, за умови якщо вони були вчинені для захисту особи від протиправних посягань, при цьому необхідна оборона повинна відповідати характерові та суспільні шкідливості відповідного посягання.

Д) Видання акту амністії, якщо в ньому міститься норми, що звільняють осіб від адміністративної відповідальності. Щоправда, слід зазначити, що протягом останніх років акти амністії, які видаються містять переважно положення щодо амністії осіб, які були притягнуті до кримінальної відповідальності, і у них відсутні положення щодо застосування амністії по відношенню до осіб які вчинили адміністративні правопорушення. Наприклад, останній проект Закону України, який було розроблено у даній сфері та прийнято за основу 17 лютого 2022 року, що має назву «Про амністію з нагоди 30-ї річниці незалежності України» [214] не містить жодних положень щодо амністії осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Е) Скасування або внесення змін до нормативно-правового акту який встановлює адміністративну відповідальність, оскільки відповідно до положень Конституції України [152], в разі внесення змін до законодавства, що пом'якшують або скасовують відповідальність, такі зміни мають зворотну силу, а тому можуть бути застосовані по відношенню до тих правопорушень які було вчинено до набуття чинності з законодавчими змінами.

Зазначена обставина є досить актуальною, оскільки останніми роками до КУпАП часто вносяться зміни, які стосуються тих статей, якими встановлюється адміністративна відповідальність за ті чи інші правопорушення. У тому числі, такі зміни можуть передбачати скасування або зменшення ступеня адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень.

Яскравим прикладом може бути внесення змін до ст. 44-3 КУпАП у 2020 році [215]. Вказаною статтею було встановлено адміністративну відповідальність за порушення правил щодо карантину людей, санітарно протиепідемічних правил, санітарно-гігієнічних правил, а також інших нормативних актів, які спрямовані на протидію поширенню інфекційних хвороб. Тривалий час зазначена стаття складалася лише із однієї частини, порушення якої тягло за собою накладення штрафу від 1000 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що в грошовому еквіваленті складало суму від 17 до 34 тисяч грн. Але у листопаді 2020 року зазначена стаття була доповнена частиною другою, що встановлювала відповідальність за перебування осіб в громадських місцях без вдягнутих засобів індивідуального захисту (масок, респіраторів тощо). За дане правопорушення було передбачено накладення штрафу від 10 до 15 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (від 170 до 225 грн).

У зв'язку з внесеними змінами у судовій практиці з можливо зустріти рішення коли судді припиняли провадження за ст.44-3 КУпАП та повертали відповідні адміністративні матеріали на доопрацювання до уповноважених органів або їх посадових осіб для перекваліфікації та складання

адміністративних матеріалів за частиною другою ст. 44-3 КУпАП. Так, наприклад, суддя Южного міського суду Одеської області, розглянувши матеріали справи № 519/1166/20, які надійшли від Южненського ВП Лиманського ВП ГУНП в Одеській області про притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 44-3 КУпАП, встановила, що дана особа 03 листопада 2020 року знаходилась у громадському місці без маски, чим порушила п.10 п.п.1 постанови КМУ № 641 від 22.07.2020 «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» [216]. Але з урахуванням того, що Законом України № 530-IX від 17 березня 2020 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» було доповнено ст. 44-3 КУпАП частиною 2 [217], санкція якої передбачає більш м'яке покарання за відповідні протиправні дії, матеріали про дане адміністративне правопорушення було повернуто до органу НП для проведення кваліфікації у відповідності до прийнятих до законодавства змін [218].

Є) Закінчення на час розгляду по суті справи про адміністративне правопорушення строків накладення адміністративного стягнення, які визначаються у ст. 38 КУпАП. У відповідності до вимог зазначеної статті стягнення за вчинення адміністративного правопорушення має бути накладено не пізніше як через два місяці з дня його вчинення, а у разі вчинення триваючого правопорушення не пізніше як через два місяці з моменту його виявлення, крім тих випадків коли справи про адміністративні правопорушення у відповідності до вимог законодавства підвідомчі місцевим судам загальної юрисдикції.

Якщо розглядати справи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, то з урахуванням того, що їх розгляд відноситься до компетенції місцевих судів загальної юрисдикції, строк накладення стягнень за вчинення адміністративних правопорушень, які передбачаються даними

нормами, складає три місяці з дня вчинення такого правопорушення, а у разі вчинення особи триваючого правопорушення – три місяці з моменту його виявлення.

У разі закріплення за посадовими особами органів дізнання НП України повноважень щодо розгляду адміністративних правопорушень, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, як вже пропонувалось у даній роботі, строки накладення стягнення за вчинення вказаних правопорушень буде складати два місяці з моменту вчинення, або ж з моменту їх виявлення.

Дотримання зазначених строків є дуже важливим критерієм при здійсненні провадження справ порушення, які у своїй діяльності повинні дотримуватися усі суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності, у тому числі й органи досудового розслідування НП.

Зазначене можливо проілюструвати прикладами судової практики, так 14 серпня 2020 року суддя Бахмацького районного суду Чернігівської області, при розгляді справи № 728/1301/20 щодо притягнення винної особи до адміністративної відповідальності за ст. 173 КУпАП, встановив, що у відповідності до винесеної слідчим постанови про закриття кримінального провадження від 25.03.2020 за №12019270070000836, його було закрито через відсутність в діях винної особи ознак складу кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачається частиною першою ст. 194 КК України. З урахуванням загального строку який пройшов з моменту закриття відповідного кримінального провадження до моменту розгляду справи та у відповідності до положень пункту сьомого ст. 247 КУпАП, суддею було зазначено, що провадження у справі про дане адміністративне правопорушення має підлягати закриттю через закінчення на момент розгляду даної справи строків, які визначаються у ст. 38 КУпАП, а тому ним було прийнято рішення закрити провадження за ст. 173 КУпАП, з посиланням на закінчення строків розгляду справи які закріплені у частині сьомій ст. 38 КУпАП [219].

8. Відсутність по тому самому факту відносно особи, що притягається до відповідальності, відповідної постанови уповноваженого органу або посадової особи про накладення адміністративного стягнення, або відсутність постанови про закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, що набула законної сили, чи відсутність повідомлення про підозру особі, у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення, яке пов'язане з даним фактом.

Слід зазначити що практичній діяльності органів НП іноді зустрічаються факти недотримання зазначеного критерія. Як приклад можна навести рішення судді Новоград-Волинського міськрайонного суду Житомирської області по справі № 285/3439/22 від 09 серпня 2022 року. У відповідності до матеріалів справи 15 червня 2015 року близько 10:00 особа вчинила викрадення чужого майна, за фактом чого було зареєстровано кримінальне провадження №12015060090000784 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15; ч. 2 ст. 185 КК України. У липні місяці 2022 року до суду було передано постанову слідчого щодо передачі матеріалів даного провадження, для визначення питання щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності. Одночасно до матеріалів даного кримінального провадження не було долучено постанови про його закриття, у зв'язку з чим суддя був позбавлений можливості встановити сам факт закриття кримінального провадження та відсутності повідомлення про підозру особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, а також не мав можливості визначити перехідних строків притягнення цієї особи до адміністративної відповідальності, про які зазначалося вище в даній роботі. З урахуванням зазначених обставин суддею Новоград-Волинського міськрайонного суду Житомирської області було направлено матеріали справи № 285/3439/22 для усунення виявлених недоліків до Новоград-Волинського РВП ГУНП України в Житомирській області [220].

Ж) Настання такого юридичного факту як смерть особи, яка притягувалась до адміністративної відповідальності та щодо якої було розпочато провадження в справі про адміністративні правопорушення.

2. Розгляд справи, що з точки зору адміністративно-правової науки має включати в себе такі складові елементи як: підготовка справи про адміністративне правопорушення до розгляду та заслуховування, сам розгляд справи, винесення постанови у справі за результатами її розгляду, а також оголошення постанови особі щодо якої її було винесено та вручення копії відповідної постанови. В умовах спрощеного провадження про які йшла мова вище, зазначена на стадія є фактично першою оскільки відразу після встановлення фактичних обставин уповноважена посадова особа переходить до підготовки справи до розгляду та її заслуховування без здійснення відповідного процесуального оформлення результатів розслідування за фактом вчинення адміністративного правопорушення.

Запропоновані у представленому дисертаційному дослідженні зміни до статей 222 та 258 КУпАП можуть створити передумови для того щоб посадові особи органів досудового розслідування НП здійснювали провадження в справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, у порядку спрощеного провадження, а тому в даній категорії справ основною стадією був би їх розгляд.

Розгляд справ про адміністративне правопорушення здійснюється на засадах рівності перед законом і органом (посадовою особою), який розглядає справу, всіх громадян незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови та інших обставин.

Також одним з ключових принципів розгляду справ про адміністративні правопорушення є те що вони мають розглядатися відкрито, крім окремих категорій справ, до яких відносяться правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, що були зафіксовані в автоматичному режимі або режимі фото- та відео-фіксації, а також коли відкритий розгляд справ може суперечити вимогам захисту та охорони державної таємниці. Вбачається, що зазначений принцип є дуже важливим при реалізації адміністративної відповідальності,

проте аналіз положень адміністративного та кримінально-процесуального законодавства дає можливість стверджувати про необхідність розширення переліку тих адміністративних правопорушень, які можуть розглядатися у закритому режимі.

В першу чергу, це стосується розгляду справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачено ст.185-11 КУпАП. Адже зазначена норма встановлює адміністративну відповідальність за розголошення правопорушником будь-яких відомостей, що стосуються реалізації заходів безпеки щодо особи, яку в порядку кримінально-процесуального законодавства було взято під захист. Відкритий розгляд такої справи потенційно може призвести до того, що відповідні відомості, які охороняються законодавством, можуть бути додатково розголошені, а це, у свою чергу, заподіє шкоду охоронюваним зазначеною нормою суспільні відносинам.

Крім того, вбачається за доцільне статтю 249 КУпАП також доповнити положеннями про те що окремі категорії адміністративних правопорушень не розглядаються відкрито. Це повинно стосуватися тих адміністративних правопорушень об'єктивно сторона яких пов'язана з розголошенням тих чи інших відомостей, внаслідок чого заподіюється шкода суспільним відносинам, що охороняється адміністративно-деліктним законодавством.

Зазначене може стосуватися таких адміністративних правопорушень як:

- умисне розголошення професійної таємниці, що було здійснено на ринках капіталу, а також організованих товарних ринках без згоди власника, відповідальність за що встановлена частиною третьою ст. 163-11 КУпАП;

- розголошення комерційної таємниці або будь-якої іншої конфіденційної інформації, при вчиненні дій пов'язаних з недобросовісною конкуренцією, за що відповідальність встановлена частиною третьою ст. 164-4 КУпАП;

- незаконне розголошення або використання в інший спосіб правопорушником інформації у своїх інтересах або інтересах інших осіб, що стали їй відома через виконання службових або інших повноважень або

стосуються ідентифікації особи викривача корупції чи його близьких осіб, відповідальність за що встановлюється ст. 172-8 КУпАП;

- розголошення службової інформації, яка була зібрана в процесі оперативно-розшукової або контррозвідувальної діяльності, відповідальність за що встановлюється ст. 212-5 КУпАП.

Також у ст. 249 КУпАП зазначається, що справа не може розглядатися відкрито у випадках, якщо такий розгляд суперечить інтересам охорони державної таємниці, зазначене не співвідноситься з положеннями ст. 222 КПК України у відповідності до якої відомості що стосуються досудового розслідування можуть бути розголошені виключно з письмового дозволу слідчого чи прокурора та лише в тих обсягах, які визначаються зазначеними посадовими особами [82]. Тому існує необхідність доповнення вказаної статті КУпАП положенням про те, що справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім тих випадків, коли це суперечить інтересам охорони таємниці досудового розслідування.

На підставі зазначеного пропонується частину першу ст. 249 КУпАП викласти наступним чином: «Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксованих за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 132-2 цього Кодексу та, про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), та випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці або таємниці досудового розслідування».

Порядок здійснення такої стадії провадження у справі про адміністративне правопорушення як розгляд справи врегульовано положеннями розділу 22 КУпАП. Зазначена стадія включає чотири основних процесуальних етапи, а саме: підготовку справи до її розгляду, а також

заслуховування; розгляд справи про адміністративне правопорушення по суті; винесення постанови за результатами такого розгляду; оголошення зазначеної постановою та вручення її копії. Слід зауважити, що чинне законодавство України однозначно не визначає компетенцію поліцейських по розгляду справ про адміністративні правопорушення та винесення відповідних постанов, у залежності від тієї посади, яку обіймає поліцейський або його спеціального звання. Тобто можливо сказати про те, що у відповідності до положень ст. 222 КУпАП будь-який поліцейський, у якого закріплено посадові повноваження щодо розгляду справ, має можливість повноцінно реалізовувати зазначену стадію. Таким чином, для того щоб реалізувати запропоновані в даному дисертаційному дослідженні зміни до законодавства України щодо надання можливості посадовим особам органів досудового розслідування НП розглядати справи про адміністративні правопорушення, не потрібно вносити змін до КУпАП відносно закріплення даних повноважень саме за цією категорією зазначених осіб. Для цього достатньо відповідні норми передбачити у підзаконних нормативно-правових актах, які врегульовують діяльність органів досудового розслідування НП.

Далі пропонується розглянути можливий алгоритм розгляду справи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, у разі віднесення розгляду справи по таким правопорушенням до повноважень органів досудового розслідування НП .

В такому випадку розгляд зазначених справ можливо було б здійснювати у порядку так званого спрощеного провадження, яке вже досить детально розглядалося в представленому дисертаційному дослідженні. Адже посадові особи органів досудового розслідування НП отримали б можливість виносити постанови по справам про адміністративні правопорушення у відповідності до положень ст. 258 КУпАП.

Реалізація порядку розгляду справи посадовою особою органу досудового розслідування НП могла б починатися з того, що дана посадова

особа перед початком розгляду справи має представитись особі, яка притягається на до адміністративної відповідальності, на підставі положень частини третьої ст. 18 Закону України “Про національну поліцію”, а саме зазначити своє прізвище, спеціальне звання, посаду та, у разі надходження відповідної вимоги, пред'явити службове посвідчення [70].

У разі здійснення відео- та аудіо-фіксації дій, що пов'язані з розглядом справ про адміністративне правопорушення, уповноважена посадова особа органу досудового розслідування НП повинна попередити особу, щодо якої розглядається справа, про їх проведення, у відповідності до пункту дев'ятого частини першої та частини другої ст. 31 закону України “Про національну поліцію” [70].

Після цього необхідно повідомити особу, яка притягається до адміністративної відповідальності про правові підстави та причини початку розгляду справи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, з посиланням на зазначені норми а також норми інших нормативно-правових актів, які порушила особа.

Уповноважена посадова особи органу досудового розслідування НП має право вимагати від особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, надати документи, які посвідчують особу для її встановлення, щоб переконатись щодо якої саме особи буде розглядатися справа про адміністративне правопорушення та хто буде приймати участь у розгляді справи, що має здійснюватися з урахуванням положень ст. 32 та 35 Закону України «Про Національну поліцію», а також відповідає положенням ст. 278 КУпАП, яка врегульовує порядок підготовки до розгляду справи.

Також посадовій особі органу досудового розслідування НП необхідно вирішити питання про те чи наявні ознаки адміністративного правопорушення, яке, у відповідності до встановленої підвідомчості по розгляду справ, включено до ст. 222 КУпАП, а також чи відсутні обставини що виключають можливість здійснення провадження в справі про адміністративні правопорушення, які

зазначаються у ст. 247 КУпАП та досить детально були розглянуті вище в даному розділі дисертаційного дослідження.

Також посадовій особі органу досудового розслідування НП необхідно враховувати, що існують особливості притягнення до відповідальності окремих категорій суб'єктів, наприклад, таких як неповнолітні (оскільки їх притягнення до адміністративної відповідальності здійснюється виключно місцевими судами загальної юрисдикції, на підставі ст. 221 КУпАП та у порядку, який визначається ст.ст. 13 та 24-1 КУпАП), а також осіб на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, що визначається ст. 15 КУпАП.

Для проведення розгляду справи необхідно також здійснити призначення часу та місця розгляду справи про адміністративне правопорушення, про що слід повідомити усіх осіб, які будуть приймати участь у справі, в першу чергу це стосується особи яка притягається до адміністративної відповідальності. У відповідності до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 07 листопада 2015 року № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі», передбачається можливість надсилання повідомлення про запрошення до підрозділу поліції на розгляд справи, бланк якого включено окремим додатком до зазначеного наказу. Одночасно, у відповідності до наказу Міністерства внутрішніх справ від 06 листопада 2015 року № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції», оформлення такого документу як запрошення до підрозділу поліції для розгляду справи не передбачається.

У зв'язку з цим вбачається за доцільно передбачити у пункті 8 розділу 2 зазначеного наказу положення про те, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, може бути повідомлена про місце і час розгляду справи безпосередньо поліцейським, який має повноваження розглянути дану справу по суті, якщо дана особа не була таким чином повідомлена про місце і час розгляду справи, їй за місцем проживання

(перебування), роботи надсилається повідомлення про запрошення до підрозділу поліції на розгляд справи. Зазначене повідомлення також може надсилатися у разі необхідності складання протоколу про адміністративне правопорушення у підрозділі поліції, якщо такий протокол не було складено на місці вчинення адміністративного правопорушення. Крім того, вказаний пункт 8 розділу 2 наказу МВС від 06 листопада 2015 року № 1376 слід доповнити абзацами наступного змісту:

“Факт вручення повідомлення про запрошення до підрозділу поліції підтверджується підписом особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у його другому примірнику або проставленням у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати запрошення чи відмітки про неможливість вручення даного запрошення вказаній особі з інших причин.

У разі якщо особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, не з'явилась у час та дату, що зазначені запрошені до підрозділу патрульної поліції, справа про адміністративне правопорушення може бути розглянута, а протокол про адміністративне правопорушення може бути складений за її відсутності”.

Відповідні абзаци необхідно також включити До пункту восьмого розділу третього Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС від 07 листопада 2015 року № 1395.

Крім того існує необхідність доповнення ст. 254 КУпАП частиною четвертою: “Протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, може бути складений за відсутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у разі якщо її було належним чином повідомлено про час та місце складання такого протоколу”.

Слід враховувати що при підготовці до розгляду справи про адміністративні правопорушення в умовах спрощеного провадження, посадові особи органів НП, У відповідності до положень ст. 278 КУпАП, повинні

вирішувати питання про те чи було отримано необхідні додаткові матеріали, що можуть бути необхідні для вирішення справи по суті (це можуть бути документи або їх копії, дозволи або ліцензії тощо). В умовах здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення по ч. 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, такими документами можуть бути копії матеріалів кримінального провадження.

Слід також враховувати вимогу законодавства щодо необхідності вирішення такого питання як: задоволення клопотань або заяв особи, що притягається до адміністративної відповідальності, потерпілої особи, у разі її наявності, законних представників та захисників зазначених осіб, які надійшли на розгляд до початку розгляду справи. Такими заявами або клопотаннями можуть бути: заява про необхідність забезпечення участі захисника у справі, клопотання про перенесення часу або місця розгляду справи тощо.

Також відповідному суб'єкту владних повноважень необхідно визначитись питанням: чи буде розглядатися справа про адміністративне правопорушення відкрито, чи у закритому режимі, більш детально зазначене питання вже розглядалося в даному розділу роботи.

Також важливим аспектом розгляду справи про адміністративне правопорушення є те, що вона повинна розглядатися в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Разом з тим, ст. 268 КУпАП визначає лише незначну кількість адміністративних правопорушень, при вчиненні яких присутністю особи на розгляді справи є обов'язковою. В інших же випадках, справа може розглядатися і за відсутності особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, за умови наявності даних про її своєчасне сповіщення про час та місце розгляду справи, а також якщо від такої особи не надійшло клопотання по перенесення такого розгляду. Зазначене також стосується розгляду справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, оскільки вони не віднесені до тієї категорії правопорушень при розгляді яких присутність порушника є обов'язковим.

Аналіз законодавства України про адміністративну відповідальність дозволяє йти висновку про те, що розгляд справи порушення відбувається у певній послідовності і має починатися з того, що уповноважена особа, яка розглядає справу оголошує хто її розглядає, тобто фактично представляється іншим учасникам справи. Також має оголошуватися інформація про те: яка справа підлягає розгляду, щодо якої особи розглядається справа, хто приймає участь у справі в якості інших учасників справи.

Важливою складовою також є ознайомлення учасників розгляду справи про адміністративне правопорушення з їх правами та обов'язками, ключовою в даному випадку є необхідність ознайомлення учасників з положеннями статей 55, 56, 59, 63 Конституції України, а також з положеннями відповідних норм КУпАП, які визначають процесуальний статус учасників розгляду справи.

Також необхідно оголосити протокол про адміністративне правопорушення, у разі якщо такий протокол було складено. У контексті запропонованих в даній дисертації змін до законодавства України, передбачається що в разі їх реалізації протокол за адміністративними правопорушеннями, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, в майбутньому не буде складатись. Крім того, уповноважена посадова особа має заслухати осіб, що приймають участь у розгляді Справи про адміністративне правопорушення (особа, яка притягається до відповідальності, потерпілий, їх захисники, представники або законні представники, свідки, експерти, спеціалісти тощо).

В подальшому необхідно дослідити усі наявні докази в справі про адміністративне правопорушення, а також розглянути і вирішити по суті заяви чи клопотання в разі їх надходження під час розгляду справи. За результатами чого, необхідно визначити відсутність або наявність низки обставин, що передбачається положеннями ст. 280 КУпАП.

Завершальним етапом розгляду справи про адміністративне правопорушення є винесення рішення по даній справі, що у відповідності до ст. 284 КУпАП може проявлятися в трьох варіантах, оскільки може бути

винесено: постанову про накладення адміністративного стягнення; постанову про застосування заходів впливу, що застосовуються до неповнолітніх; постанову про закриття справи (якщо оголошується усне зауваження, встановлено обставини, що виключають провадження у справі тощо).

3. Перегляд постанови, як стадія провадження у наукових джерелах визначається як факультативна або не обов'язкова стадія провадження. Зазначене обумовлене тим, що перегляд постанови може здійснюватися тільки на підставі її оскарження, а тому, за відсутності скарги від зацікавленої особи, дана стадія не може бути реалізована.

Саме оскарження, у відповідності до положень ст. 288 КУпАП, може здійснюватися шляхом подачі адміністративної скарги до вищестоячого суб'єкта, а також шляхом подачі адміністративного позову до районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду, як адміністративного, що врегульовується Кодексом адміністративного судочинства України [128] та підлягає розгляду з урахуванням особливостей, які встановлені КУпАП.

Окрім оскарження зазначена стадія включає в себе такі елементи як перевірка законності винесення постанови, винесення рішення за результатами такої перевірки а також його реалізація.

У справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, провадження по яким здійснюється органами досудового розслідування НП, зазначена стадія може бути реалізована на підставі апеляційного оскарження правопорушником постанови, яка була винесена місцевим судом загальної юрисдикції. Згадані склади адміністративних правопорушень не передбачають наявності такої ознаки складу правопорушення як потерпілий, тому постанова в справі про адміністративні правопорушення може бути оскаржена тільки особою, що притягається до адміністративної відповідальності.

Специфіка впровадження по даним адміністративним правопорушенням не передбачає можливості застосування заходів примусового характеру, які пов'язані з обмеженням особистої свободи людини і громадянин, тобто не

передбачається можливість застосування такого заходу забезпечення провадження як адміністративне затримання.

Відсутність можливості застосування зазначеного заходу може негативно вплинути на ефективність реалізації відповідальності за адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачається ч. 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП. Тому в контексті даного дослідження пропонується доповнити статтю 262 КУпАП положеннями про те, що уповноважені посадові особи органів НП мають право здійснювати адміністративне затримання у разі вчинення таких адміністративних правопорушень як: невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей; злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора; розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.

Тому слід у частині другій ст. 262 пункт перший викласти наступним чином: «1) органами внутрішніх справ (Національною поліцією) - при вчиненні дрібного хуліганства, вчиненні домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису, порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського, невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей, злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист...».

4. Виконання постанови у справах про адміністративні правопорушення являє собою завершальну стадію, що фактично включає в себе: звернення постанови у справі про адміністративне правопорушення до виконання та її безпосереднє виконання. Якщо розглядати діяльність органів досудового

розслідування НП в справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, то слід зазначити наступне.

Уповноважені посадові особи НП мають право виносити постанови по накладенню виключно двох видів стягнень, а саме: попередження та штрафу. У відповідності до положень КУпАП постанова, якою накладається адміністративний стягнення у вигляді попередження має бути виконана судовою особою або органом, що виніс таку постанову шляхом її оголошення безпосередньо порушникові, а в разі його відсутності передбачається вручення йому копії в порядку та строки, які визначені у ст. 285 КУпАП. При розгляді справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, накладення попередження не передбачається, виходячи зі змісту санкцій вказаних статей.

Висновки до розділу 3

За результатами проведеного дослідження у даному розділі, можливо дійти висновку, що органи досудового розслідування НП та їх посадові особи можуть бути віднесені до суб'єктів адміністративної юрисдикційної діяльності, оскільки згідно законодавства вони наділені повноваженнями здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення. Сама ж адміністративно-юрисдикційна діяльність вказаних суб'єктів – це визначена нормами матеріального та процесуального адміністративного права, виконавчо-розпорядча діяльність щодо здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється ч. 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП.

З метою удосконалення правового статусу органів досудового розслідування НП у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, запропоновано внесення змін до наказу МВС України «Про

організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» від 06.07.2017 № 570, щодо деталізації основних функцій слідчих підрозділів.

Також зазначається, що особливістю реалізації правового статусу органами досудового розслідування Національної поліції України в справах про адміністративні правопорушення є первинне виявлення адміністративних правопорушень, передбачених статтями 185-4, 185-11 КУпАП, та вторинне – під час проведення безпосереднього досудового розслідування за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого нормами КК України та виявлення відсутності складу такого правопорушення, але з одночасним встановленням ознак адміністративного правопорушення.

Обґрунтовано доцільність внесення низки змін до норм КУпАП, а саме:

- частини першої ст. 222 КУпАП, щодо наділення органів НП правом розглядати справи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється ч. 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП;

- частини першої ст. 249 КУпАП, щодо можливості закритого розгляду справ про адміністративні правопорушення, у разі якщо їх відкритий розгляд суперечить інтересам охорони таємниці досудового розслідування;

- пункту 8 частини першої ст. 255 КУпАП, шляхом закріплення за дізнавачами повноважень щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП;

- частини п'ятої ст. 258 КУпАП, щодо встановлення спрощеного порядку, без складання протоколу про адміністративне правопорушення, провадження у справах про адміністративні правопорушення, які підвідомчі органам НП на підставі ст. 222 КУпАП, у тому числі по адміністративним правопорушенням, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП;

- частини другої ст. 262 КУпАП, щодо надання органам НП повноважень, здійснювати адміністративне затримання при злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового

розслідування чи прокурора, а також при розголошенні особою, що притягається до адміністративної відповідальності, відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.

Крім того, визначено необхідність доповнення ст. 254 КУпАП частиною четвертою наступного змісту: «Протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, може бути складений за відсутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у разі якщо її було належним чином повідомлено про час та місце складання такого протоколу».

Запропоновано внести зміни до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах, затвердженої наказом МВС від 6 листопада 2015 року № 1376, щодо залучення до справи про адміністративне правопорушення копій матеріалів кримінального провадження, які можуть містити відомості про вчинення адміністративного правопорушення, у разі якщо за даним фактом було винесено постанову про закриття кримінального провадження, а також щодо порядку повідомлення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, про місце і час розгляду справи або складання протоколу про адміністративне правопорушення, якщо такий протокол не було складено на місці вчинення адміністративного правопорушення. Аналогічні зміни пропонується внести також до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС від 07 листопада 2015 року №1395. Повний текст відповідних змін у вигляді проектів нормативно-правових актів а також супровідні матеріали до вказаних проектів містяться у додатках до дисертаційного дослідження (див. Додаток В)

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів теоретичного й емпіричного дослідження правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення надало змогу дійти наступних висновків.

1. Вивчення стану наукових досліджень проблем діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення, дозволило встановити потужний теоретичний та методологічний базис відносно питань загальної діяльності зазначених органів у контексті її регулювання з боку кримінального процесуального законодавства. Одночасно відповідний аналіз засвідчив про відсутність системних та ґрунтовних наукових розробок щодо вивчення правового статусу органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення. У сучасних наукових дослідженнях правового статусу органів досудового розслідування переважно розглядаються питання правової основи їх діяльності, статусу слідчих та дізнавачів НП України, а також окремі особливості реалізації зазначеного правового статусу тощо.

Встановлено, що упродовж останніх років вказане питання не знайшли свого повного відображення в комплексних наукових дослідженнях, тобто спеціально не досліджувалося, хоча це має не тільки теоретико-прикладний характер, а й практичне значення, що і є перспективним напрямом розвитку науки адміністративного права та спричинило актуальність даної праці.

2. Пропонується адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП України розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, принципів, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають можливість цим суб'єктам здійснювати захист особи, суспільства та держави від кримінальних та адміністративних правопорушень, здійснення швидкого, повного та неупередженого провадження у справах про адміністративні

правопорушення (віднесених до підвідомчості органів досудового розслідування НП), виявлення причин і умов, які сприяють учиненню цих правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

3. Визначено, що провадження в справах про адміністративні правопорушення як сфера об'єктивізації діяльності органів досудового розслідування НП України слід розглядати як основу на нормах адміністративно-процесуального права сукупність послідовно вчинених процесуальних дій, відповідно до стадій та їх особливостей, посадовими особами цих органів щодо здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, у зв'язку із виявленими під час досудового розслідування відповідними підставами, задля забезпечення винесення законних і об'єктивних рішень та притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

4. Встановлено, що через неоднозначність, при розгляді судами справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється ч. 4 ст. 184 КУпАП, існує необхідність встановлення чітких юридичних критеріїв, які б надавали можливість однозначно визначати випадки, коли реалізація даної норми буде обґрунтовано та не викликатиме сумнівів щодо наявності або відсутності в діянні, вчиненому неповнолітнім, ознак кримінального правопорушення, оскільки статистичні дані вказують на велику кількість закритих або направлених на доопрацювання проваджень за вказане правопорушення (див. Додаток Д). Таким критерієм можливо вважати застосування до неповнолітнього заходів виховного характеру, на підставі ст. 498 КПК України. Тому у ч. 4 ст. 184 КУпАП необхідно передбачити, що відповідальність для батьків або осіб, які їх замінюють, настає за: вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення, якщо відносно таких неповнолітніх завершено кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру. Пропонується надати слідчим та дізнавачам, які розслідували кримінальне провадження щодо вчинення неповнолітніми кримінального правопорушення, можливість

самостійно здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення та накладати стягнення за вказаною статтею КУпАП.

5. Запропоновано відмовитись від закріплення у диспозиції ст. 185-4 КУпАП такого критерію як «злісність», оскільки це викликає неоднозначність тлумачення та правозастосування даної норми під час реалізації органами досудового розслідування НП адміністративної відповідальності за правопорушення, що може полягати у злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до зазначених органів. Адже ухилення учасників кримінального провадження від виконання обов'язків, під час досудового розслідування, становить достатню суспільну шкоду та порушує встановлені суспільні відносини у сфері здійснення кримінально-процесуальної діяльності.

Також обґрунтовано необхідність включення спеціаліста до переліку тих осіб, які можуть виступати в якості спеціального суб'єкта при вчиненні правопорушення, передбаченого ст. 185-4 КУпАП, що обґрунтовується результатами детального аналізу процесуального статусу у кримінальному провадженні таких суб'єктів як свідок, потерпілий, експерт, спеціаліст та перекладач. Вказано на доцільності збільшення розмірів штрафу, що накладається за дане правопорушення та в підсумку вказаних пропозицій, сформульовано нову редакцію вищезазначеної статті.

6. Проведений аналіз складу правопорушення, передбаченого ст. 185-11 КУпАП, та складів суміжних кримінальних правопорушень надав можливість запропонувати встановлення адміністративної відповідальності для посадових та службових осіб за неприйняття чи несвоєчасне прийняття рішення або прийняття необґрунтованого рішення, або невжиття та несвоєчасне вжиття відповідних для забезпечення безпеки осіб, при здійсненні кримінального провадження, зазначену пропозицію також підтримує більшість з опитаних респондентів (88 %), під час здійснення даного дослідження (див. Додаток Г).

7. Визначено, що органи досудового розслідування НП України та їх посадові особи можуть бути віднесені до суб'єктів адміністративної юрисдикційної діяльності, оскільки згідно законодавства вони наділені

повноваженнями здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення. Сама ж адміністративно-юрисдикційна діяльність названих суб'єктів – це визначена нормами матеріального та процесуального адміністративного права, виконавчо-розпорядча діяльність щодо здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184 КУпАП, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП. Для удосконалення правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, запропоновано внесення змін до наказу МВС України «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» від 06.07.2017 № 570, щодо деталізації основних функцій слідчих підрозділів.

Виділено окремі особливості реалізації правового статусу органами досудового розслідування Національної поліції України в справах про адміністративні правопорушення, до яких відносяться такі ознаки як: первинне та вторинне виявлення адміністративних правопорушень вказаними органами.

8. Обґрунтовано доцільність внесення низки змін до норм КУпАП, що забезпечить удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення:

- частини першої ст. 222 КУпАП, щодо наділення органів НП України правом розглядати справи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП;

- частини першої ст. 249 КУпАП, щодо можливості закритого розгляду справ про адміністративні правопорушення, у разі якщо їх відкритий розгляд суперечить інтересам охорони таємниці досудового розслідування;

- пункту 8 частини першої ст. 255 КУпАП, шляхом закріплення за дізнавачами повноважень щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП;

- частини п'ятої ст. 258 КУпАП, щодо встановлення спрощеного порядку, без складання протоколу про адміністративне правопорушення, провадження у справах про адміністративні правопорушення, які підвідомчі органам НП України на підставі ст. 222 КУпАП, у тому числі по адміністративним правопорушенням, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП;

- частини другої ст. 262 КУпАП, щодо надання органам НП України повноважень, здійснювати адміністративне затримання при злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, а також при розголошенні особою, що притягається до адміністративної відповідальності, відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.

Визначено доцільність доповнення ст. 254 КУпАП частиною четвертою, якою слід передбачити, що протокол про адміністративне правопорушення може бути складений за відсутності особи, яка притягається до відповідальності, у разі якщо її було повідомлено про час та місце його складання.

Запропоновано внести зміни до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах, затвердженої наказом МВС від 6 листопада 2015 року № 1376, а також Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС від 07 листопада 2015 року №1395 щодо залучення до справи про адміністративне правопорушення копій матеріалів кримінального провадження, а також щодо порядку повідомлення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, про місце і час розгляду справи або складання протоколу про адміністративне правопорушення.

Повний текст відповідних змін у вигляді проектів нормативно-правових актів, а також супровідні матеріали до вказаних проектів містяться у додатках до дисертаційного дослідження (див. Додаток В).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаркуша А.Г., Кобзар О.Ф., Кричун Ю.А., Черняк Н.П. Організація роботи підрозділів досудового розслідування : навч. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 108 с.
2. Андрійко О.Ф. До питання еволюції адміністративного права та предмета адміністративно-правового регулювання. *Сучасна адміністративно-правова доктрина захисту прав людини* : тези доп. та наук. повідомл. учасн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17-18 квіт. 2015 року). Харків : Право, 2015. 352 с.
3. Дрозд В.Г. , Пономаренко А.В. Організаційно-правові засади діяльності слідчих підрозділів національної поліції України: монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика». 2020. 352 с.
4. Бугайчук К.Л. Правові основи діяльності Національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 2(23). Том 3. 2018. С. 125-130. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v2-3_2018/25.pdf
5. Безпалова О.І. Правове забезпечення управління органами поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №9 (259). С.111-115.
6. Голубов А.Є. Правова основа провадження в справах про злочини неповнолітніх: зміст та структура. *Право і Безпека*. 2010. № 2. С. 137–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_2_31
7. Лапкін А.В. Основи прокурорської діяльності в Україні : навч. посіб. у схемах. Вид. 3-тє, змін. та допов. Харків : Право, 2015. 148 с.
8. Поляк С.П. Правові основи діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України з протидії втягненню неповнолітніх у злочинну діяльність. *Форум права*. 2017. № 2. С. 87–94.
9. Оборотов Ю.М., Крестовська Н.М., Крижанівський А.Ф. Теорія держави і права: Державний іспит. ХАРКІВ : Одиссей, 2007. 256 с.
10. Каденко О. О. Правовий статус Національної асоціації адвокатів України : дис...доктора філос. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. 283 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20667>

11. Нікуліна А.Г. Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 241 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/59116/1/diss_Nikulina.pdf

12. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки та порядку : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 218 с.

13. Падалка О.А. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2016. 207 с., с. 176

14. Падалка О.А. Заходи забезпечення реалізації адміністративно-правового статусу Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 3. С. 133-138. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2017/3/28.pdf>

15. Ластович Д.М. Поняття адміністративно-правового статусу поліції як суб'єкта надання поліцейських послуг. *Наше право*. 2015. № 6. С. 71-75.

16. Кочеров М.В. Поняття адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення реформ. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2019. Вип. 3. С. 294-296.,

17. Безега В.В. Характеристика адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 121-127. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.20>

18. Танько А.В. Адміністративно-правовий статус органів Національної поліції України як суб'єкта реалізації державної політики у сфері забезпечення прав і свобод людини. *Право і безпека*. 2020. № 1(76). С. 32-38. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9295/Administratyvno%20pravovyi%20status%20orhaniv%20Natsionalnoi_Tanko_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

19. Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.. справ, 2017. 248 с.

20. Гусар О. Адміністративно-правовий статус персоналу державного управління. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2(4). С. 116–123.

21. Дручек О.М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2018. 254 с.

22. Калатур М.В. Адміністративно-правові засади організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 244 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/14334/1/dysertatsiia_Kalatur.pdf

23. Ковальова О.В. Теоретико-правові засади інформаційного забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.09. Кропивницький, 2023. 475 с., URL: <https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/06/dysertacziya-kovalovoyi-o.v.doc>

24. Симонович Д.В. Проблеми структури та системності у кримінальному процесі: Стадії та окремі провадження. Харків, 2016. 441 с.

25. Павловський В.В. Загальні положення досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2016. 246 с.

26. Каткова А.Г. Правові та організаційні аспекти управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Національний ун-т внутрішніх справ. Харків, 2003. 18 с.

27. Татаров О.Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС): монографія. Донецьк: ТОВ «ВПП «ПРОМІНЬ», 2012. 640 с.

28. Кіпер О.О. Процесуальна самостійність слідчого як гарантія всебічного, повного й неупередженого розслідування у кримінальному провадженні. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Нац. юрид. акад. України, Одеса, 2017. 228 с.

29. Дмитрик Р.В. Адміністративно-правовий статус поліцейського в Україні. Дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Національна академія внутрішніх справ. Київ. 2021. 204 с.

30. Лисецький О.О. Слідчий як суб'єкт кримінального провадження : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2018. 287 с.

31. Романов М.Ю. Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України : дис. д-р. філос.. : 12.00.07. Суми, 2017. 241 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/21696/1/dysert_romanov_m.pdf

32. Дубинський А.Я. Передумови і напрямки удосконалення кримінально-процесуальної форми. *Правова система України: теорія і практика*. 1993. № 3. С. 386–388.

33. Солдатенко О.А. Досудове слідство в Україні: становлення та перспективи розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2006. 237 с.

34. Охріменко І.М., Лузанова Г.О. Організаційно-психологічні особливості професійної компетентності слідчого як суб'єкта призначення судово-психологічних експертиз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2014. Вип. 28. Т. 3. С. 86–90.

35. Бабанін С.В., Голобородько Д.В., Захарко А.В., Миронюк Р.В., Соколова О.Ю., Черняк Н.П. Повноваження та обов'язки слідчого під час застосування інституту адміністративної відповідальності у ході досудового розслідування кримінальних проваджень, у тому числі у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення: методичні рекомендації: Дніпро: ДДУВС, 2018. 34 с.

36. Myroniuk R.V., Myroniuk S.A. Peculiarities of application by police measures of administrative responsibility for committing offenses and procedures of appeals on their application. *Police activity in Ukraine and European countries:*

modern standards and unification options: Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. P.214-239.

37. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон УРСР від 07 грудня 1984 року № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

38. Адміністративне право України : підручник. Київ: «Істина», 2008. 457 с.

39. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України : навч. посіб. Харків : МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2021. 468 с.

40. Гарат М.Р. Відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері містобудівної діяльності. Дис. д-р. філос. Київ, 2023. 265 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MzA3OTY=/9aa16f8a3f4a53b265cbf2ec52a0537a.pdf>

41. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія. Київ : Юрінком-інтер, 2004. 528 с.

42. Гнатюк С.С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури : монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 156 с.

43. Калаянов Д.П. Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел Украины : учеб. пособие. Одесса : АО БАХВА, 2000. 128 с.

44. Голосніченко І.П., Стахурський М.Ф. Адміністративний процес : навч. посіб. Київ : ГАН, 2003. 256 с

45. Кальна А.В. Адміністративно-правова протидія органами Національної поліції правопорушенням у сфері виборчого процесу. Дис. д-р. філос. : 12.00.07. Київ, 2023. 265 с. URL:<http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/download/3397/3412>

46. Буряченко О.А. Стан дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України в справах про

адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 267-270. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/61>

47. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. Адміністративне право України. Повний курс : підручник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

48. Бородін І.Л. Адміністративне право України : підручник. Київ: Алерта, 2019. 548 с.

49. Курс адміністративного права України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 904 с

50. Гумін О.М. Пряхін Є.В. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 5. С. 32–37.

51. Юридичні терміни. Тлумачний словник. Київ: Либідь, 2003. 320 с.

52. Гудима Н. В. Проблема статусу центральних органів виконавчої влади у реформуванні державного управління. *Європейські перспективи*. 2010. № 4. С. 80–84.

53. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у двох томах : Том 1. Загальна частина. Київ : Юридична думка, 2004. 584 с.

54. Ківалов С.В., Біла Р.Л. Адміністративне право України: навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, перероб і доп. Одеса: Юридична література. 2020. 312 с.

55. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ.: Атіка, 2009. 640 с

56. Шестаков С. В. Адміністративно-правовий статус працівника міліції : дис.. ... канд. юр. наук : 12.00.07. Харків, 2004. 205 с.

57. Сергієнко О.В. Правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2009. Вип. 18. С. 175–176.

58. Мацелик Т.О. Суб'єкти адміністративного права: монографія. Ірпінь: Видавництво Національного університету державної податкової служби України, 2013. 342 с.

59. Адміністративне право України. Навч. посібник. У 2-х томах. Том 1. Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. 320 с.

60. Шульга М.В.. Поняття та особливості адміністративно-правового статусу курсантів та слухачів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. *Право і Суспільство*. 2020. С. 112-119. URL: DOI<https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.3-2.18>

61. Кройтор О.М.. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень: дис. ... докт. філ. : Львів, 2023. 208с. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/nauka/dorobok_zdobuvachiv/kroytora_d.pdf

62. Башкатова В.В. Національне агентство з питань запобігання корупції: адміністративно-правовий статус. *Право. Людина. Довкілля*. 2019. Vol. 10, № 3. С. 103-109.

63. Комзюк В.Т. Митні органи України: адміністративно-правовий статус : монографія. Харків: Ніка Нова, 2013. 340 с.

64. Балика Г.О. Адміністративно-правовий статус Пенсійного фонду України : дис... кандид. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2015. 221 с.

65. Бригінець О.О. Адміністративно-правовий статус Державної податкової служби України: автореф. дис... кандид. юрид. наук : спец. 12.00.07. Ірпінь, 2011. 18 с.

66. Пушкарьова Н.Ф. Поняття та види спеціального адміністративно-правового статусу: адміністративно-правовий статус. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. Випуск 68. 2021С. 195-199.

67. Катрич Д.К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. Випуск 36. Том 2. С. 31-35.

68. Кириченко Ю.М. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 7. С. 41-47.

69. Васюк С.В. Адміністративно-правовий статус підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України : дис. ... докт. філ. : Львів, 2022. 216с. URL:<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4762/1/%d0%94%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f%20%d0%92%d0%b0%d1%81%d1%8e%d0%ba.pdf>

70. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

71. Любова Н.О. Діяльність поліції щодо повернення довіри населення та налагодження зв'язків з громадськістю. *Актуальні проблеми охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки в сучасних умовах* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 20 листоп. 2015 р.). Дніпропетровськ : Дніпр. держ. ун-т вн. справ, 2015. С. 162–165.

72. Горінецький Й.І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти : дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. Нац. акад. внутр. справ України. Київ., 2005. 203 с.

73. Косиця О. Поліцейська діяльність як наукова категорія. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. С. 133-137.

74. Данчул О.С. Профілактика адміністративних правопорушень державною службою охорони при МВС України : дис... кандидата юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2015. 181 с.

75. Бойко І.В. Основні види поліцейської діяльності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 3. Том 1. С. 117-124. URL: http://www.nvpppp.in.ua/vip/2018/3/tom_1/25.pdf

76. Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ : постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 року № 730. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/730-2015-%D0%BF#Text>

77. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.

78. Гармаш В.В. Адміністративно-правовий статус кінологічних підрозділів Національної поліції України : сутність і зміст. *Право і безпека*. 2020. № 4 (79). С. 26-31.

79. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування в справах про адміністративні провадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=158>

80. Музичук О.М., Нікуліна А.Г. Компетенція органів досудового розслідування національної поліції України. *Форум права*. 2017. № 5. С. 259-264.

81. Буряченко О.А. Діяльність органів досудового розслідування Національної поліції України при застосуванні строків адміністративного стягнення. *The 4th International scientific and practical conference "Scientific progress: innovations, achievements and prospects"* (January 9-11, 2023) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2023. P. 547-551.

82. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 20 листопада 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

83. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ МВС України від 06 липня 2017 року № 570. *Офіційний вісник України*. 2017. № 72. Ст. 2212.

84 Бандурка С.С. Правоохоронна функція держави як функція захисту приватного підприємства. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* : тези доп. круглого столу (м. Харків, 27 жовт. 2017 р.). Харків: МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. Справ, 2017. С. 22-27.

85. Єднак В.М. Мета та принципи як елементи адміністративно-правового статусу органів прокуратури як правоохоронного органу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. № 33-2. С. 175-178.

86. Пилипів В.В. Адміністративно-правовий статус учасників антитерористичної операції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. ДВНЗ «Ужгородський Національний університет». Ужгород, 2018. 200 с.

87. Schambeck, H. The Development of Austrian Administrative Law. *International Review of Administrative Sciences*. 1962. Vol. 28. Issue 2. URL: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/002085236202800210?journalCode=%20rasbfiles/publication/files/final_report_eu_study_administrative_approaches_to_crime_en.pdf

88. Євдокимов Д.А. Адміністративно-правові засади здійснення розслідування у справах про адміністративні правопорушення органами Національної поліції : дис. ... д-ра філ. Київ, 2021. 225 с., URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19387/1/dyser_yevdokymov.pdf

89. Іванов І.Є. Адміністративно-правові засади провадження в справах про проступки: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 221 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2019/Ivanov.pdf

90. Лелеченко Н.В. Загальна характеристика адміністративної юрисдикції як специфічної форми діяльності органів публічної влади. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=294>

91. Пилипенко А. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів виконавчої влади: питання теорії. *Право України*. 2004. № 2. С. 26–31.

92. Анохіна Л.С. Адміністративна юрисдикція: поняття, сутність, зміст. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия “Юридические науки”*. Том 19 (58), №1.2006. С.172-175.

93. Pünder, H. German administrative procedure in a comparative perspective: Observations on the path to a transnational ius commune proceduralis in administrative law. *Journals Permissions*. 2013. Vol. 11. № 4. P. 940-961.

94. Адміністративне процесуальне право: навч. посіб. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017.320с

95. Questionnaire on the Independence of administrative Justice: Greece. URL: <https://www.aeaj.org/page/Questionnaire-on-the-Independenceof-administrativeJustice-Greece>

96. Фазикош О.В. Поняття та сутність провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія ПРАВО*. Випуск 18. 2012. С. 183-185. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/13007>

97. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 216 с.

98. Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.

99. Вовк П.В. До питання про визначення поняття стадії судового адміністративного процесу. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 45. С. 187-192.

100. Митний Кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

101. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06 листопада 2015 року № 1376. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

102. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Адміністративна практика» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2023 року № 180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0727-23#Text>

103. Sá, F., Rocha, A. & Cota, M.P. From the quality of traditional services to the quality of local e-Government online services. *A literature review. Government Information Quarterly*. 33(1), 149-160. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2015.07.004>

104. Про звернення громадян. Закон України від 02 листопада 1996 року. № 393/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%B2%D1%80>

105. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 року № 2947-III року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

106. Гарат М.Р. Об'єкт адміністративних правопорушень у сфері містобудівної діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 217-219. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2021/49.pdf

107. Волченко М.В. Об'єктивна сторона адміністративних правопорушень в галузі тваринного світу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 5. С. 80-85. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2022/12.pdf

108. Кожура Л.О. Юридичний аналіз суб'єкту та суб'єктивної сторони складу адміністративних правопорушень, що порушують право на охорону здоров'я, осіб з інвалідністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. Том. 2. С. 29-31. URL: http://www.lsej.org.ua/2-2_2020/9.pdf

109. Хомишин І. Суб'єктивні ознаки адміністративних правопорушень у сфері обігу інформації. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 4. С. 226-230. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/11/43.pdf>

110. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

111. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

112. Кримінальний кодекс України : Закон України від 01 вересня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

113. Конвенція про права дитини. Ратифікована Постановою Верховної Ради України від 27 лютого 1991 року № 789-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

114. Мінімальні стандартні правила ООН щодо відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх ("Пекінські правила") від 29 листопада 1985 року. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/MU85321?an=2&ed=1985_11_29

115. Онлайн-платформа для юриста LEX. URL: <https://lex.activelex.com/#/search?sl=UK&q=%D1%87.4%20%D1%81%D1%82.184%20%D0%9A%D0%A3%D0%BF%D0%90%D0%9F>

116. Постанова Нововоронцовського районного суду Херсонської області від 06 січня 2021 року № 954/40/21. URL: [https://lex.activelex.com/#/document/16800714/283?unitId=art\(280\)&cm=DOCUMENT](https://lex.activelex.com/#/document/16800714/283?unitId=art(280)&cm=DOCUMENT)

117. Постанова Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 16 липня 2021 року № 183/4172/21. URL: [https://lex.activelex.com/#/document/16800715/387?unitId=art\(184\)&cm=DOCUMENT](https://lex.activelex.com/#/document/16800715/387?unitId=art(184)&cm=DOCUMENT)

118. Постанова Новомосковського районного суду Херсонської області від 06 січня 2021 року № 954/40/21. URL: [https://lex.activelex.com/#/document/16800715/387?unitId=art\(184\)&cm=DOCUMENT](https://lex.activelex.com/#/document/16800715/387?unitId=art(184)&cm=DOCUMENT)

119. Постанова П'ятихатського районного суду Дніпропетровської області від 15 липня 2021 року № 190/207/21. URL: [https://lex.activelex.com/#/document/16800715/387?unitId=art\(192\)&cm=DOCUMENT](https://lex.activelex.com/#/document/16800715/387?unitId=art(192)&cm=DOCUMENT)

120. Постанова Верховного Суду України від 19 серпня 2021 року. Справа № 175/3922/19. Провадження № 51-352 км 21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99088596>

121. Мартисюк К.Б. Комарницька М.П. Суспільно небезпечні наслідки злочинного ухилення від сплати коштів на утримання та проблеми встановлення його злісності. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави* : збірник тез ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, 30 травня 2020 року. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. С. 180-181.

122. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 480 с.

123. Розгон О.Г. Злісна непокора як підстава настання адміністративної відповідальності: сутність та особливості. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 183-185. URL: http://lsej.org.ua/5_2021/45.pdf

124. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 слів. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII, 1728 с.

125. Постанова Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 13 лютого 2019 року. Справа № 200/1689/19. Провадження № 3/200/1142/19. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79809659>

126. Постанова Долинського районного суду Кіровоградської області від 27 липня 2023 року. Справа № 388/1304/23. Провадження № 3/388/1039/2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112498961>

127. Постанова Долинського районного суду Кіровоградської області від 18 квітня 2024 року. Справа №388/429/24. Провадження № 3/388/466/2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118446190>

128. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

129. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

130. Лашук Є.В. Музика А.А. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2011. 192 с.

131. Мельніченко М.І. Кримінально-правова охорона порядку одержання доказів у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 258 с.

132. Юридична енциклопедія: в 6 т. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998- 2004. Т. 2: Д–Й. 1999. 744 с.

133. Експертизи в судовій практиці. Київський НДІ судових експертиз, Академія адвокатури України. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 405 с.

134. Шепітько М.В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. 246 с.

135. Рубцов В.В. Кримінально-правова оцінка порушень, допущених у ході експертної діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. 198 с.

136. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038- XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

137. Гора І.В. Залучення спеціаліста й експерта адвокатом за кримінальним процесуальним кодексом України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. Число 1 (26). С. 156-162.

138. Глушкова Д.Г. Участь спеціаліста в цивільному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2009. 21 с.

139. Немеш П. Процесуально-правовий статус спеціаліста як передумова права на відвід у цивільному процесі. *Адвокат*. 2010. № 7 (142). С. 19-10.

140. Леоненко М.І. Правове положення перекладача як суб'єкта забезпечення принципу національної мови кримінального судочинства. *Вісник Запорізького державного університету*. 2003. № 1. URL: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2729.pdf>

141. Класифікатор професій ДК 003:2010. Національний класифікатор України, затв. наказом Держспоживстандарту України від 28 лип. 2010 р. № 327. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/va327609-10

142. Покрещук О. Фурса С. Процесуальне становище перекладача в нотаріальному та інших юридично значущих процесах: проблемі питання. *Право України*. 2000. № 10. С. 87-90.

143. Кузик Т.М. Поняття та вимоги до особи перекладача у кримінальному процесі України. *Університетські наукові записки*. 2013. № 1 (45). С. 341-346.

144. Хрідочкін А.В. Об'єктивні ознаки складу адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С.210-216. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/3_2018/part_1/39.pdf

145. Попович О.В., Томаш Л.В., Латковський П.П., Бабій А.Ю. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник. Чернівці, 2022. 319 с.

146. Кузнєцов В.О., Гіжевський В.К. Кримінальне право України (повний курс у схемах та таблицях): навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 459 с.

147. Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. 1994. № 11. Ст. 50. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.

148. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

149. Скок П.В. Доступ до інформації з обмеженим доступом. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 2. С. 151-153.

150. Тимчаль М.В. Кримінально-правова охорона в Україні осіб, взятих під захист: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2017. 222 с.

151. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3782-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 51. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

152. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254r/96-вр.

153. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1402-19>.

154. Бурбика М.М., Уткіна М.С. Судові та правоохоронні органи (у схемах і таблицях): навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2016. 123 с.

155. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>

156. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю: Наказ Служби безпеки України від 23 грудня 2020 року № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text>

157. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. 608 с.

158. Андрушко П.П., Гончаренко В.Г., Фесенко Є.В. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. Т. 1. 964 с.

159. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції як суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Актуальні питання у сучасній науці: журнал*. 2024. № 4(22) 2024. С. 572-580. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4\(22\)-572-581](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4(22)-572-581)

160. Безпалова О.І. Поняття, зміст та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Police activity in Ukraine and European countries: modern standards and unification options : collective monograph*. Riga : Baltija Publishing, 2021. Р. 1-31. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-185-5-1>

161. Іщенко Л.В. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 196–198. URL: <http://pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/65>

162. Лошицький М.В., Короєд С.О. Адміністративно-юрисдикційна діяльність як засіб вирішення адміністративно-правових конфліктів. *Вісник університету «Україна»*. 2011. № 14. С.62–65.

163. Сідей Я.Я. Розмежування адміністративної юрисдикції з іншими видами юрисдикції у сфері судової компетенції. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 196-200.

164. Вовк П.В. Поняття адміністративної юрисдикції в парадигмі правової держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 517-519. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/137.pdf

165. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 736с.

166. Костроміна О. Адміністративна юстиція в системі сучасної правової держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4. С. 28-31. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/nv4/NV_4-2023-28-31.pdf

167. Безпалова О.І. Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*. Харків, Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук. 2019. С. 79-82. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20191210/article/download/bezpalova/pdf/237

168. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2016. 264 с.

169. Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції : навчальний посібник. Київ : Освіта України, 2017. 246 с.

170. Справа за конституційним зверненням громадянина Кузьменка Віталія Борисовича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 364 Кримінального кодексу України (справа щодо застосування кваліфікуючої ознаки «працівник правоохоронного органу» до працівника державної виконавчої служби (Справа № 1-13/2012): рішення Конституційного суду України від 18 квітня 2012 року № 10-рп/2012. *Офіційний вісник України*. 2012. № 33. Ст. 1234.

171. Справа за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа №1-10/2012 про рівність сторін судового процесу): рішення Конституційного суду України від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. Ст. 1202.

172. Справа за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини третьої статті 315 Кримінального процесуального кодексу України (Справа № 1-28/2017): рішення Конституційного суду України від 23 листопада 2017 року № 1-р/2017. *Офіційний вісник України*. 2017. № 98. Ст. 3001.

173. Справа за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України

(конституційності) частини шостої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України» (Справа № 1-22/2018 (762/17)): рішення Конституційного суду України від 24 квітня 2018 року № 3/р-2018. *Офіційний вісник України*. 2018. № 41. Ст. 1459.

174. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. *Офіційний вісник України*. 2004. № 35. Ст. 2317

175. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: підписана 4 листопада 1950 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

176. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями: прийняті 30 серпня 1955 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_212

177. Резолюція (78) 8 Комітету міністрів про юридичну допомогу та консультації: прийнята 02 березня 1978 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_132

178. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: затв. резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

179. Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя: прийнята 14 травня 1981 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_133

180. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживань владою: прийнята 29 листопада 1985 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_114

181. Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню або ув'язненню в будь-якій формі: затв. резолюцією 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1988 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_206.

182. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций в отношении мер, не связанных с тюремным заключением (Токийские

правила): утв. резолюцією 45/110 Генеральної Асамблеї ООН от 14 декабря 1990 года. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_907

183. Основні принципи, що стосуються ролі юристів: прийняті резолюцією VIII Конгресу ООН по попередженню злочинності та поводженню з правопорушниками від 07 вересня 1990 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu90316?an=2&ed=1990_08_27

184. Основні положення щодо ролі адвокатів: прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам від 01 серпня 1990 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text

185. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом: підпис. 8 листопада 1990 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029.

186. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: підпис. 15 листопада 2000 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789

187. Про Дисциплінарний Статут Національної поліції України: Закон України від 15 березня 2018 року № 4670. *Офіційний вісник України*. 2018. № 54. Ст. 1882.

188. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 35. Ст. 358.

189. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від 1 груд. 1994 р. № 266/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 1. Ст. 1.

190. Про державну таємницю: Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3855-ХІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.

191. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування:

Закон України від 16 листопада 2017 року № 2213-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. Ст. 444.

192. Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян: указ Президента України від 18 лютого 2002 року № 143/2002. *Офіційний вісник України*. 2002. № 8. Ст. 331.

193. Про рішення Ради національної безпеки і оборони Указ Президента України від 28.12.2004 № 1560/2004 «Про Концепцію забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів»: Указ Президента України від 08 квітня 2008 року № 311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560/2004#Text>

194. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 р. «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів»: Указ Президента України від 08 квітня 2008 року № 311. *Офіційний вісник України*. 2008. № 27. Ст. 838.

195. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 69. Ст. 2257.

196. Про затвердження Положення про Національну поліцію: постан. Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року. № 877. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 207 (06 листопада).

197. Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України: постан. Кабінету Міністрів від 19 листопада 2012 року № 1104. *Офіційний вісник України*. 2012. № 91. Ст. 3697.

198. Про затвердження Порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу: постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2012 року № 15. *Офіційний вісник України*. 2012. № 4. Ст. 151.

199. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та

розслідуванні: наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 575. *Офіційний вісник України*. 2017. № 67. Ст. 2019.

200. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС України від 08 лютого 2019 року № 100. *Офіційний вісник України*. 2019. № 26. Ст. 939.

201. Буряченко О.А. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України. *Наука і техніка сьогодні: журнал*. 2024. № 3(31). С. 36-44. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3\(31\)-36-44](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3(31)-36-44)

202. Буряченко О.А. Напрями удосконалення законодавства щодо участі органів досудового розслідування Національної поліції України в адміністративно-деліктному провадженні. *Адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України, НП України та інших суб'єктів публічної адміністрації*: матеріали XV науково-практичного семінару (м. Київ, 17 вересня 2020 р.). Київ, 2020. С. 74-77.

203. Волощук А.М. Розмежування кримінальних правопорушень та адміністративних проступків у контексті положень реформи адміністративного та кримінального законодавства України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: юридична*. Львів, 2012. Вип. 4. С. 264-273.

204. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>

205. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису : Закон України від 15 травня 2003 року № 759-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-15#Text>

206. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#n8>

207. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції України та їх посадові особи як суб'єкти кваліфікації адміністративних правопорушень. *Наукові перспективи: журнал*. 2024. № 3(45). С. 800-809. DOI [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3\(45\)-800-809](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3(45)-800-809)

208. Sparpens, A.C.M., PetersD., VanDaele (2015). Administrative approaches to crime. Administrative measures based on regulatory legislation to prevent and tackle (serious and organized) crime. *Legal possibilities and practical applications in 10 EU Member States*. URL: https://administrativeapproach.eu/sites/default/files/publication/files/final_report_eu_study_administrative_approaches_to_crime_en.pdf

209. Буряченко О.А. Значення кваліфікації адміністративних правопорушень для адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Національної поліції. *Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 18 листопада 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 302–305.

210. Буряченко О.А. Складання протоколу про адміністративне правопорушення як одна з компетентностей органу досудового розслідування Національної поліції. *Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 10 січня 2023 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2023. С. 78-79.

211. Постанова Олевського районний суд Житомирської області від 20 січня 2020 року по справі № 287/1956/19. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87680057>

212. Білоус-Осінь Т.І., Маслоva Я.І., Васильківська В.В. Адміністративна відповідальність в судовому порядку : навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Одеса : Фенікс, 2023. 44 с.

213. Буряченко О.А. Правове регулювання процесуальної діяльності

органів досудового розслідування національної поліції в справах про адміністративні правопорушення. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку* : матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції (Київ, 28 квітня 2023 року). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 382-384.

214. Проект Закону про амністію з нагоди 30-ї річниці незалежності України від 16 березня 2021 року № 5249-1. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=5249-1&conv=9>

215. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від листопада 2020 року № 1000-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000-20#n6>

216. Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 року № 641. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2020-%D0%BF#Text>

217. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17 березня 2020 року № 530-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>

218. Постанова Южного міського суду Одеської області від 12 січня 2021 року. Справа № 519/1166/20. Проведення № 3/519/33/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94084764>

219. Постанова Бахмацького районного суду Чернігівської області від 14 серпня 2020 року. Справа 728/1301/20. Проведення № 3/728/447/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90975184>

220. Постанова Новоград-Волинського міськрайонного суду Житомирської області від 09 серпня 2022 року. Справа № 285/3439/22. Проведення № 3/0285/2751/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105654819>

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Буряченко О.А. Стан дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України в справах про адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 267-270. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/61>

2. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування в справах про адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 506-509. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/115>

3. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції як суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Актуальні питання у сучасній науці: журнал*. 2024. № 4(22) 2024. С. 572-580. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4\(22\)-572-581](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4(22)-572-581)

4. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції України та їх посадові особи як суб'єкти кваліфікації адміністративних правопорушень. *Наукові перспективи: журнал*. 2024. № 3(45). С. 800-809. DOI [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3\(45\)-800-809](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3(45)-800-809)

5. Буряченко О.А. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України. *Наука і техніка сьогодні: журнал*. 2024. № 3(31). С. 36-44. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3\(31\)-36-44](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3(31)-36-44)

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Буряченко О.А. Напрями удосконалення законодавства щодо участі органів досудового розслідування Національної поліції України в

адміністративно-деліктному провадженні. *Адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України, НП України та інших суб'єктів публічної адміністрації*: матеріали XV науково-практичного семінару (м. Київ, 17 вересня 2020 р.). Київ, 2020. С. 74-77.

2. Буряченко О.А. Значення кваліфікації адміністративних правопорушень для адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Національної поліції. *Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 18 листопада 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 302–305.

3. Буряченко О.А. Складання протоколу про адміністративне правопорушення як одна з компетентностей органу досудового розслідування Національної поліції. *Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 10 січня 2023 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2023. С. 78-79.

4. Буряченко О.А. Діяльність органів досудового розслідування Національної поліції України при застосуванні строків адміністративного стягнення. *The 4th International scientific and practical conference “Scientific progress: innovations, achievements and prospects”* (January 9-11, 2023) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2023. P. 547-551.

5. Буряченко О.А. Правове регулювання процесуальної діяльності органів досудового розслідування національної поліції в справах про адміністративні правопорушення. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку* : матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції (Київ, 28 квітня 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 382-384.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор Національної
академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
полковник поліції

Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ

2024

АКТ

24.04. 2024

м. Київ

№ 53-НД

Впровадження результатів дисертації
Буряченко Олесі Анатоліївни на тему:
«Правовий статус органів досудового
розслідування Національної поліції
України у провадженнях в справах про
адміністративні правопорушення» в
наукову діяльність НАВС

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- начальника відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника, підполковника поліції Віктора Корольчука;
- т.в.о. начальника відділу докторантури та ад'юнктури Андрія Містюка;
- завідувача кафедри публічного управління та адміністрування доктора юридичних наук, професора, підполковника поліції Ігоря Пастуха;
- завідувача загальної бібліотеки Людмили Гайдар.

Комісія розглянула й узагальнила матеріали дисертації, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», наукові праці ад'юнкта кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ Буряченко Олесі Анатоліївни за темою: «Правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення» та на основі проведеного аналізу зробила висновок, що надана робота містить низку обґрунтованих теоретичних положень і пропозицій спрямованих на удосконалення діяльності органів досудового розслідування Національної поліції при здійсненні проваджень у справах про адміністративні правопорушення, що дає підстави запровадити їх для використання в науковій діяльності Національної академії внутрішніх справ.

Проаналізовано основні результати дослідження Буряченко О.А., зокрема наукові праці, в яких опубліковані теоретичні положення дисертації:

1. Буряченко О.А. Напрями удосконалення законодавства щодо участі органів досудового розслідування Національної поліції України в адміністративно-деліктному провадженні. Адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України, НП України та інших суб'єктів публічної адміністрації: Матеріали XV науково-практичного семінару (Київ, 2020) / ред. колегія : І.Д. Пастух (голова), В.М. Дорогих, О.К. Волох. Київ, 2020. С. 74-77.

2. Буряченко О. А. Значення кваліфікації адміністративних правопорушень для адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Національної поліції. Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 листоп. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 302–305

3. Буряченко О. А. Правове регулювання процесуальної діяльності органів досудового розслідування національної поліції в справах про адміністративні правопорушення. Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 28 квіт. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. – 384 С. 382–384.

4. Буряченко О. А. Складання протоколу про адміністративне правопорушення як одна з компетентностей органу досудового розслідування Національної поліції. Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 10 січня 2023 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2023. С. 78-79.

5. Буряченко О.А. Стан дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України в справах про адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 267-270. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/61>

6. Буряченко О. А. Діяльність органів досудового розслідування Національної поліції України при застосуванні строків адміністративного стягнення. The 4th International scientific and practical conference “Scientific progress: innovations, achievements and prospects” (January 9-11, 2023) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2023. P. 547-551.

7. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування в справах про адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 506-509.

8. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції як суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Актуальні питання у сучасній науці: журнал*. 2024. № 4(22) 2024. С. 572-580.

9. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції України та їх посадові особи як суб'єкти кваліфікації адміністративних правопорушень. *Наукові перспективи: журнал*. 2024. № 3(45). С. 800-809.

10. Буряченко О.А. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України. *Наука і техніка сьогодні: журнал*. 2024. № 3(31). С. 36-44.

На основі проведеного аналізу комісія зробила висновок про те, що вищезазначені матеріали дисертаційного дослідження Буряченко О.А. застосовуються під час підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, обґрунтування пропозицій до чинних проєктів нормативно-правових актів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову.

Члени комісії:

 Віктор КОРОЛЬЧУК
 Андрій МІСТЮК
Ігор ПАСТУХ
 Людмила ГАЙДАР

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Національної академії
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

2024

АКТ

24.04. 2024

м. Київ

№ 52-017

Впровадження результатів дисертації
Буряченко Олесі Анатоліївни на тему:
«Правовий статус органів досудового
розслідування Національної поліції
України у провадженнях в справах про
адміністративні правопорушення» в
освітній процес НАВС

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- т.в.о. начальника навчально-методичного відділу, лейтенанта поліції Вікторії Бойчук;
- начальника відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника, підполковника поліції Віктора Корольчука;
- завідувача кафедри публічного управління та адміністрування доктора юридичних наук, професора, підполковника поліції Ігоря Пастуха;
- т.в.о. начальника відділу докторантури та ад'юнктури Андрія Містюка;
- завідувача загальної бібліотеки Людмили Гайдар.

Комісія розглянула й узагальнила матеріали дисертації, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», та наукові праці ад'юнкта кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ Буряченко Олесі Анатоліївни за темою: «Правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення».

Проаналізовано основні результати дослідження Буряченко О.А., зокрема наукові праці, в яких опубліковані теоретичні положення дисертації:

1. Буряченко О.А. Напрями удосконалення законодавства щодо участі органів досудового розслідування Національної поліції України в адміністративно-деліктному провадженні. Адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України, НП України та інших суб'єктів публічної адміністрації: Матеріали XV науково-практичного семінару (Київ, 2020) / ред. колегія : І.Д. Пастух (голова), В.М. Дорогих, О.К. Волох. Київ, 2020. С. 74-77.

2. Буряченко О. А. Значення кваліфікації адміністративних правопорушень для адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Національної поліції. Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 листоп. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 302–305

3. Буряченко О. А. Правове регулювання процесуальної діяльності органів досудового розслідування національної поліції в справах про адміністративні правопорушення. Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 28 квіт. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. – 384 С. 382–384.

4. Буряченко О. А. Складання протоколу про адміністративне правопорушення як одна з компетентностей органу досудового розслідування Національної поліції. Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 10 січня 2023 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2023. С. 78-79.

5. Буряченко О.А. Стан дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України в справах про адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 267-270. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/61>

6. Буряченко О. А. Діяльність органів досудового розслідування Національної поліції України при застосуванні строків адміністративного стягнення. The 4th International scientific and practical conference “Scientific progress: innovations, achievements and prospects” (January 9-11, 2023) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2023. P. 547-551.

7. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування в справах про адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 506-509.

8. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції як суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Актуальні питання у сучасній науці: журнал*. 2024. № 4(22) 2024. С. 572-580.

9. Буряченко О.А. Органи досудового розслідування Національної поліції України та їх посадові особи як суб'єкти кваліфікації адміністративних правопорушень. *Наукові перспективи: журнал*. 2024. № 3(45). С. 800-809.

10. Буряченко О.А. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України. *Наука і техніка сьогодні: журнал*. 2024. № 3(31). С. 36-44.

На основі проведеного аналізу комісія зробила висновок, що праці Буряченко О.А. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, що дає підстави запровадити їх для використання в освітньому процесі Національної академії внутрішніх справ, зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративна відповідальність», «Адміністративний процес», «Відповідальність в публічному адмініструванні», «Проведення у справах про адміністративні правопорушення» під час підготовки навчально-методичних та дидактичних матеріалів, а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Члени комісії:

 Вікторія БОЙЧУК
 Віктор КОРОЛЬЧУК
 Андрій МІСТЮК
 Ігор ПАСТУХ
 Людмила ГАЙДАР

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника
Головного управління Національної
поліції у Вінницькій області
начальник слідчого управління
полковник поліції

Олександр СОЛДАТОВ

23.04 2024 року

АКТ

**впровадження у практичну діяльність
Головного управління Національної поліції у Вінницькій області
матеріалів дисертаційного дослідження Буряченко Олесі Анатоліївни
на тему: «Правовий статус органів досудового розслідування Національної
поліції України у провадженнях в справах про адміністративні
правопорушення» за спеціальністю право (081)**

Комісія в складі: голова комісії – заступник начальника слідчого управління Головного управління Національної поліції у Вінницькій області полковник поліції Гоца Тетяна Степанівна, члени комісії: заступник начальника відділу розслідування злочинів, скоєних проти життя та здоров'я особи слідчого управління Головного управління Національної поліції у Вінницькій області капітан поліції Мартинюк Катерина Вікторівна, заступник начальника відділу розслідування особливо тяжких злочинів слідчого управління Головного управління Національної поліції у Вінницькій області майор поліції Пасека Андрій Васильович; склала даний акт про те, що результати дисертаційного дослідження Буряченко Олесі Анатоліївни на тему: «Правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення» у вигляді пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення. У роботі проаналізовано практичну

діяльність органів Національної поліції України щодо здійснення проваджень в справах про адміністративні правопорушення, а також визначено особливості правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у такого роду провадженнях та запропоновано низку заходів щодо усунення недоліків правового регулювання у відповідній сфері.

Проаналізовано систему нормативно правових актів, що врегульовують питання визначення правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, на підставі чого запропоновано внесення змін до законодавства щодо визначення порядку здійснення окремих видів проваджень у справах про адміністративні правопорушення.

На підставі вивчення обґрунтувань запропонованих автором пропозицій засвідчуємо, що отримані за результатами проведеного дисертаційного дослідження висновки та пропозиції, мають необхідний теоретичний рівень та практичну значимість, а тому можуть бути використані в практичній діяльності Головного управління Національної поліції у Вінницькій області.

Голова комісії:

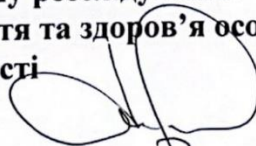
**Заступник начальника СУ
ГУНП у Вінницькій області
полковник поліції**

Тетяна ГОЦА

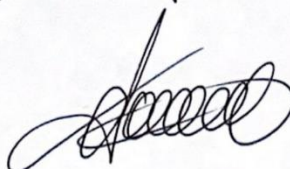
Члени комісії:

**Заступник начальника відділу розслідування
злочинів, скоєних проти життя та здоров'я особи
СУ ГУНП у Вінницькій області
капітан поліції**

Катерина МАРТИНЮК

**Заступник начальника відділу розслідування
особливо тяжких злочинів СУ
ГУНП у Вінницькій області
майор поліції**

Андрій ПАСЕКА

ЗАКОН УКРАЇНИ**«Про внесення зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення засад діяльності органів досудового розслідування у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення»**

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення наступного змісту:

1) частину 4 статті 184 викласти у наступній редакції:

«Вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо відносно таких неповнолітніх завершено кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру...»;

2) статтю 185-4 викласти у наступній редакції:

«Стаття 185⁻⁴. Ухилення свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора

Ухилення свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування –

тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.»;

3) статтю 185-11 викласти у наступній редакції:

«Стаття 185⁻¹¹. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист

Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неприйняття рішення, несвоєчасне прийняття або прийняття недостатньо обґрунтованих рішень, а також невжиття, несвоєчасне вжиття достатніх заходів для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей та їхніх близьких родичів службовою особою органу, на який покладено функції забезпечення безпеки зазначених осіб,

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»;

4) частину 1 статті 222 після слів «статті 183,» доповнити цифрами: «184, 185-4, 185-11,»;

5) частину 1 статті 249 після слів «коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці» доповнити словами: «або таємниці досудового розслідування»;

6) статтю 254 доповнити частиною четвертою наступного змісту: «Протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, може бути складений за відсутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у разі якщо її було належним чином повідомлено про час та місце складання такого протоколу.»;

7) пункт восьмий частини першої статті 255 після слова: «слідчий,» доповнити словом «дознавач»;

8) частини другу та п'яту статті 258 викласти у наступній редакції: «Протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції на підставі статті 222 цього Кодексу, а також адміністративних правопорушень, передбачених частиною другою статті 122⁻², частинами другою, третьою статті 132⁻¹, статтею 132⁻² цього Кодексу, та адміністративних правопорушень у сфері

забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, а також порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису).

...

Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 цього Кодексу, крім випадків визначених частиною другою цієї статті або притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 цього Кодексу, правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксовані за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, та правопорушень, передбачених статтею 132-2 цього Кодексу, або порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису). Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення».»;

2) пункт перший частини другої статті 262 після слів «а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського,» **доповнити словами** «невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей, злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист,».

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності через місяць з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня опублікування цього Закону:

привести власні нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Голова

Верховної Ради України

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення засад діяльності органів досудового розслідування у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення»

1. Мета

Проєкт акта розроблено з метою удосконалення засад діяльності органів досудового розслідування у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, а також створення правових рамок, необхідних для підвищення ефективності функціонування таких органів.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

В умовах інтеграції України до європейського співтовариства, останнім часом відбувається реформування правоохоронної системи для подальшого удосконалення та модернізації її структури та впровадження діяльності, з одночасним урахуванням кращих міжнародних стандартів. Після прийняття у 2015 році закону України «Про Національну поліцію», значні організаційні зміни відбулися в органах та підрозділах поліції, які продовжуються по теперішній час, проте адміністративно-правовий статус деяких органів або підрозділів поліції досі не визначаються належним чином з боку законодавства. Зазначена проблема також характерна для адміністративно-правового регулювання статусу органів досудового розслідування Національної поліції України. Проблемою є відсутність належного нормативно-правового регулювання діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, хоча відповідні повноваження закріплені за зазначеними органами на підставі положень Кодексу України про адміністративні правопорушення.

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом Закону передбачено внесення змін до норм КУпАП, що забезпечить удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України в справах про адміністративні правопорушення, а саме до:

- частини першої ст. 222 КУпАП, щодо наділення органів НП України правом розглядати справи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП;

- частини першої ст. 249 КУпАП, щодо можливості закритого розгляду справ про адміністративні правопорушення, у разі якщо їх відкритий розгляд суперечить інтересам охорони таємниці досудового розслідування;

- пункту 8 частини першої ст. 255 КУпАП, шляхом закріплення за дізнавачами повноважень щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП;

- ст. 254 КУпАП, щодо її доповнення частиною четвертою, якою слід передбачити, що протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, може бути складений за відсутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у разі якщо її було повідомлено про час та місце складання такого протоколу;

- частини п'ятої ст. 258 КУпАП, щодо встановлення спрощеного порядку, без складання протоколу про адміністративне правопорушення, провадження у справах про адміністративні правопорушення, які підвідомчі органам НП України на підставі ст. 222 КУпАП, у тому числі по адміністративним правопорушенням, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП;

- частини другої ст. 262 КУпАП, щодо надання органам НП України повноважень, здійснювати адміністративне затримання при злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, а також при розголошенні особою, що притягається до адміністративної відповідальності, відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.

4. Правові аспекти

У відповідній сфері правового регулювання діють Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закони України: «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» тощо.

Реалізація положень проєкту Закону не потребує прийняття нових законів, інших нормативних актів або перегляду чинних.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту акта не потребуватиме додаткових витрат із Державного чи місцевих бюджетів України.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проєкт Закону не потребує громадського обговорення та проведення публічних консультацій, не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови як державної.

Проєкт Закону не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності.

7. Оцінка відповідності

У проєкті акта наявні положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції; стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод; впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, які не суперечать праву Європейського Союзу та положенням джерел міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

У проєкті акта відсутні положення, що містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; створюють підстави для дискримінації.

8. Прогноз результатів

Прийняття проєкту Закону сприятиме зміцненню правопорядку та підвищить ефективність реагування з боку держави на вчинення адміністративних правопорушень. Також його прийняття дозволить більш детально визначити правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, а також порядок його реалізації у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбаченні у частині 4 ст. 184 КУпАП, ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП.

Реалізація акта не матиме впливу на ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; громадське здоров'я, покращення чи погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами, інші суспільні відносини.

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ
до проєкту Закону України «Про внесення зміни до Кодексу України про
адміністративні правопорушення щодо удосконалення засад діяльності
органів досудового розслідування у провадженнях в справах про
адміністративні правопорушення»

Зміст положення акта законодавства	Зміст положення акта законодавства
<p>Стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей</p> <p>Вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність...</p>	<p>Стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей</p> <p>Вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки кримінального правопорушення, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо відносно таких неповнолітніх завершено кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру...</p>
<p>Стаття 185⁴. Злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора</p> <p>Злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування -</p> <p>тягне за собою накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>	<p>Стаття 185⁴. Ухилення свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора</p> <p>Ухилення свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування –</p> <p>тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>
<p>Стаття 185¹¹. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист</p> <p>Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, -</p> <p>тягне за собою накладення штрафу до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>	<p>Стаття 185¹¹. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист</p> <p>Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, -</p> <p>тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>

<p>відсутня</p>	<p>Неприйняття рішення, несвоєчасне прийняття або прийняття недостатньо обґрунтованих рішень, а також нежиття, несвоєчасне вжиття достатніх заходів для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей та їхніх близьких родичів службовою особою органу, на який покладено функції забезпечення безпеки зазначених осіб, тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>
<p>Стаття 222. Органи Національної поліції Органи Національної поліції розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил паркування транспортних засобів, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил випуску у плавання малих, спортивних суден і водних мотоциклів, правил судноплавства на морських і внутрішніх водних шляхах, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів (статті 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частина перша статті 44, стаття 89, частина друга статті 106-1, частини перша, друга, третя, четверта і шоста статті 109, стаття 110, частина четверта статті 116-2, стаття 117, частини перша і друга статті 119, частини перша, друга, третя, п'ята, шоста, восьма, десята і одинадцята статті 121, статті 121-1, 121-2, частини перша і друга статті 121-3, частини перша, друга, третя, четверта, шоста і сьома статті 122, частина перша статті 123, статті 124-1, 125, частини перша, друга і четверта статті 126, частини перша, друга і третя статті 127, стаття 127-3, частини перша, друга і третя статті 127, стаття 127-3,</p>	<p>Стаття 222. Органи Національної поліції Органи Національної поліції розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил паркування транспортних засобів, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил випуску у плавання малих, спортивних суден і водних мотоциклів, правил судноплавства на морських і внутрішніх водних шляхах, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів (статті 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частина перша статті 44, стаття 89, частина друга статті 106-1, частини перша, друга, третя, четверта і шоста статті 109, стаття 110, частина четверта статті 116-2, стаття 117, частини перша і друга статті 119, частини перша, друга, третя, п'ята, шоста, восьма, десята і одинадцята статті 121, статті 121-1, 121-2, частини перша і друга статті 121-3, частини перша, друга, третя, четверта, шоста і сьома статті 122, частина перша статті 123, статті 124-1, 125, частини перша, друга і четверта статті 126, частини перша, друга і третя статті 127, стаття 127-3, частини перша і друга статті 127-4, статті 128-129, частина</p>

<p>частини перша і друга статті 127-4, статті 128-129, частина перша статті 132-1, частини перша і п'ята статті 133, частини третя, шоста, восьма, дев'ята, десята і одинадцята статті 133-1, стаття 135, стаття 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), стаття 137, частини перша, друга і третя статті 140, статті 148, 151, частини шоста, сьома і восьма статті 152-1, статті 161, 164-4, стаття 175-1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статті 176, 177, частини перша і друга статті 178, статті 180, 181-1, частина перша статті 182, статті 183, 192, 194, 195).</p>	<p>перша статті 132-1, частини перша і п'ята статті 133, частини третя, шоста, восьма, дев'ята, десята і одинадцята статті 133-1, стаття 135, стаття 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), стаття 137, частини перша, друга і третя статті 140, статті 148, 151, частини шоста, сьома і восьма статті 152-1, статті 161, 164-4, стаття 175-1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статті 176, 177, частини перша і друга статті 178, статті 180, 181-1, частина перша статті 182, статті 183, 184, 185-4, 185-11, 192, 194, 195).</p>
<p>Стаття 249. Відкритий розгляд справи про адміністративне правопорушення Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксованих за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 132² цього Кодексу та, про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), та випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.</p>	<p>Стаття 249. Відкритий розгляд справи про адміністративне правопорушення Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксованих за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 132² цього Кодексу та, про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), та випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці або таємниці досудового розслідування.</p>
<p>Стаття 254. Складення протоколу про адміністративне правопорушення ... Протокол не складається у випадках, передбачених статтею 258 цього Кодексу. відсутня</p>	<p>Стаття 254. Складення протоколу про адміністративне правопорушення ... Протокол не складається у випадках, передбачених статтею 258 цього Кодексу. Протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, може бути складений за відсутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у разі якщо її було</p>

	належним чином повідомлено про час та місце складання такого протоколу.
<p>Стаття 255. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення</p> <p>У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218 - 221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати:</p> <p>8) слідчий (частина четверта статті 184, статті 185⁻⁴, 185⁻¹¹);</p>	<p>Стаття 255. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення</p> <p>У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218 - 221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати:</p> <p>8) слідчий, дізнавач (частина четверта статті 184, статті 185⁻⁴, 185⁻¹¹);</p>
<p>Стаття 258. Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається</p> <p>...</p> <p>Протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції, адміністративних правопорушень, передбачених частиною другою статті 122⁻², частинами другою, третьою статті 132⁻¹, статтею 132⁻² цього Кодексу, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, а також порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису).</p> <p>...</p> <p>Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа осперить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 цього Кодексу, крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185⁻³ цього Кодексу, правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у</p>	<p>Стаття 258. Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається</p> <p>...</p> <p>Протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції на підставі статті 222 цього Кодексу, а також адміністративних правопорушень, передбачених частиною другою статті 122⁻², частинами другою, третьою статті 132⁻¹, статтею 132⁻² цього Кодексу, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, а також порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису).</p> <p>...</p> <p>Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа осперить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 цього Кодексу, крім випадків визначених частиною другою цієї статті або притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 цього Кодексу, правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у</p>

<p>тому числі зафіксованих в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксовані за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, та правопорушень, передбачених статтею 132² цього Кодексу, або порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису). Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення.</p>	<p>тому числі зафіксованих в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксовані за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, та правопорушень, передбачених статтею 132-2 цього Кодексу, або порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису). Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення».</p>
<p>Стаття 262. Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання</p> <p>...</p> <p>Адміністративне затримання провадиться:</p> <p>1) органами внутрішніх справ (Національною поліцією) - при вчиненні дрібного хуліганства, вчиненні домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису, порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського...</p>	<p>Стаття 262. Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання</p> <p>...</p> <p>Адміністративне затримання провадиться:</p> <p>1) органами внутрішніх справ (Національною поліцією) - при вчиненні дрібного хуліганства, вчиненні домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису, порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського, невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей, злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист...».</p>

Результати анкетування поліцейських стосовно правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення

З метою вивчення особливостей правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення було проведено анкетування 235 поліцейських (слідчих, дізнавачів та поліцейських, професійна діяльність яких пов'язана з реалізацією адміністративної відповідальності: патрульні, дільничні офіцери поліції, працівники ювенальної превенції тощо).

Метою анкетування стало: з'ясувати думку респондентів щодо проблем реалізації правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, на підставі чого підтвердити чи спростувати результати проведеного дисертаційного дослідження, а також використати отримані відомості для формулювання висновків і розроблення пропозицій (рекомендацій) з удосконалення положень адміністративного законодавства.

Форма анкетування: письмова, шляхом заповнення/давання відповідей респондентами.

Час для відповіді на одну анкету респондентом: 15–20 хв.

Структура анкети: 10 питань із пропонованими відповідями, які різняться за спрямуванням і змістом.

Зміст пропонованих питань ґрунтується на отриманих за результатами дисертаційного дослідження персональних результатах, дискусійних положеннях, що мають бути спростовані чи підтверджені респондентами, позиціях, рейтинг яких має бути визначено чи уточнено, тощо.

№ з/п	Досліджуване питання	Можливі варіанти відповідей	Результат	
			К-ть осіб	%
1.	В яких підрозділах поліції Ви працюєте?	слідчі підрозділи	132	56
		підрозділи дізнання	84	36
		підрозділи превенції	10	4
		патрульна поліція	9	4
2.	Стаж службової діяльності?	до 3 років	64	27
		від 3 до 5 років	138	59
		від 5 до 10 років	20	9
		понад 10 років	13	5
3.	Які чинники негативно впливають на реалізацію правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення?	відсутність відповідних повноважень у органів досудового розслідування Національної поліції України	21	9
		відсутність належної взаємодії та обміну інформацією між органами досудового розслідування та іншими органами та підрозділами в складі Національної поліції України	40	17
		недосконалість відповідного адміністративно-правового регулювання	174	74
	Які чинники ускладнюють виявлення та запобігання адміністративним правопорушенням з боку органів досудового розслідування Національної поліції України?	недосконалість та суперечливість чинного законодавства	216	92
		відсутність сучасних науково обґрунтованих методик виявлення та запобігання адміністративним правопорушенням з боку органів досудового розслідування Національної поліції України	8	3
		неналежна підготовка або кваліфікація посадових осіб органів досудового розслідування Національної поліції України	11	5

5.	Чи існує потреба внесення змін до нормативно-правових актів?	так	216	92
		ні	13	6
		важко відповісти	6	2
6.	Чи достатній розмір покарань за правопорушення, відповідальність за які передбачається частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП?	так	180	77
		ні	35	15
		важко відповісти	20	8
7.	Як ви можете оцінити ефективність здійснення протидії правопорушенням, передбаченим частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП?	висока	35	15
		середня	130	55
		низька	70	30
8.	Чи проходили Ви тренінги, курси підвищення кваліфікації щодо протидії правопорушенням, передбаченим частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП?	так	5	
		ні	210	
		важко відповісти	20	
9.	Як Ви оцінюєте власні професійні якості щодо ефективності протидії правопорушенням, передбаченим частиною 4 ст. 184, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП?	достатні для проведення кваліфікованої роботи	14	3
		добрі, але необхідне підвищення кваліфікації	201	89
		вимагають обов'язкового підвищення кваліфікації	20	8
10.	Чи підтримуєте Ви встановлення адміністративної відповідальності для посадових осіб за неприйняття чи несвоєчасне прийняття рішення, або невжиття та несвоєчасне вжиття заходів для забезпечення безпеки осіб, під час кримінального провадження	так	207	88
		ні	26	11
		важко відповісти	2	1

СТАТИСТИЧНІ ДАНІ
щодо здійснення проваджень в справах про адміністративні
правопорушення, які відносяться до підвідомчості органів досудового
розслідування Національної поліції України

ДЕРЖАВНА СУДОВА АДМІНІСТРАЦІЯ УКРАЇНИ
ДСА України

вул. Липська, 18/5, м. Київ, 01601, тел.: (044) 277-76-86, факс: (044) 277-76-11,
e-mail: inbox@court.gov.ua, web: <http://www.dsa.court.gov.ua>, код ЄДРПОУ: 26255795

на 29.03.2024 № інф/5434-24-інф/5435-24-інф/5436-24-446/24
від _____

Олесі Буряченко

olesiaburyachenkonavs@gmail.com

*Про розгляд запитів на публічну
інформацію від 25.03.2024*

Шановна Олесю Анатоліївно!

За результатами розгляду Ваших запитів на публічну інформацію про надання статистичних даних за 2019-2023 роки за статтями 126, 185, 190, 191, 232-1, 245, 270, 286, 296, 309, 310, 342 Кримінального кодексу України та частиною четвертою статті 184, статтями 185-4, 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення ДСА України в межах повноважень повідомляю.

Згідно зі статтею 1 Закону України "Про доступ до публічної інформації" (далі – Закон) публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Закон надає право доступу до вже існуючої інформації (документів) і не вимагає створення у відповідь на запит нової інформації.

Статтею 151 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" визначено, що ДСА України є державним органом у системі правосуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади в межах повноважень, установлених законом.

Згідно з повноваженнями ДСА України, визначеними статтею 152 згаданого Закону, ДСА України, зокрема організовує роботу з ведення судової статистики.

ДСА України формує узагальнену інформацію про рух судових справ (проваджень) у місцевих та апеляційних судах.

З огляду на зазначене надсилаємо наявну статистичну інформацію за 2019-2023 роки щодо кількості розглянутих кримінальних проваджень за статтями 126, 185, 190, 191, 232-1, 245, 270, 286, 296, 309, 310, 342 Кримінального кодексу України та розглянутих справ про адміністративні правопорушення, передбачених частиною четвертою статтею 184, статтями 185-4, 185-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення (додається).

Водночас повідомляємо, що статистична звітність про розгляд судових справ формується судами України на підставі відомостей про категорію, яка визначається судом відповідно до Загального класифікатора спеціалізацій суддів та категорій справ, затвердженого наказом ДСА України від 21.12.2018 № 622 за погодженням з Радою суддів України (далі – Класифікатор).

Класифікатор є складовою частиною єдиної системи класифікації та кодування інформації, що використовується для ведення документообігу, формування судової статистики та здійснення систематизації та узагальнення судової практики. Класифікатор містить загальні категорії справ.

Ураховуючи викладене, надати іншу інформацію за запитуваними критеріями неможливо, оскільки така інформація в офіційній звітності судів окремо не обліковується.

Звертаємо увагу, що в разі вчинення особою декількох адміністративних правопорушень (кримінальних правопорушень (злочинів)), облік ведеться за статтею Кримінального кодексу України (Кодексу України про адміністративні правопорушення), санкція якої передбачає більш суворе покарання.

Додатково інформуємо, що наявна звітність про розгляд судами справ розміщена на офіційному веб-порталі "Судова влада України" (www.court.gov.ua) у розділі "Судова статистика" рубрики "Інше".

Додаток: в електронному вигляді.

Додаток: в електронному вигляді.

З повагою

Начальник юридичного
управління ДСА України

Тетяна ОПАНАСЮК

**НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ
УКРАЇНИ****Департамент інформаційно-
аналітичної підтримки**

вул. Богомольця, 10, м. Київ, 01601,
тел. 254-76-10, 256-14-40
E-mail: duty.it@police.gov.ua

Олесі БУРЯЧЕНКО

olesiaburyachenkonavs@gmail.com

від _____ № _____

На № _____ від _____

Про надання інформації

За дорученням керівництва Національної поліції України у Департаменті в межах компетенції та відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» розглянуто запит щодо надання відомостей про кількість розпочатих та закритих кримінальних правопорушень, а також адміністративних правопорушень, передбачених ч.4 ст.184, ст.185-4, ст.185-11 КУпАП за період з 2019 по 2023 роки та з інших питань.

За результатами розгляду надаємо наявні відомості про адміністративні правопорушення за вищевказаними статтями, виявлені органами Національної поліції за період з 2019 по 2023 роки.

Відомості підготовлено на підставі показників звітності за формою № 1-АП «Звіт про стан застосування адміністративного законодавства органами Національної поліції України» (далі – звіт).

Водночас інформуємо, що звіт щомісяця розміщується на офіційному вебсайті Національної поліції України за посиланням: <https://www.npu.gov.ua/diyalnist/vidkriti-dani>.

Крім того, повідомляємо, що належним володільцем інформації про кримінальні провадження є Офіс Генерального прокурора як власник і розпорядник Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі-ЄРДР). На підставі даних ЄРДР органами прокуратури здійснюється формування єдиної (за результатами роботи усіх органів досудового розслідування у цілому по державі) звітності про стан кримінальної протиправності.

Узагальнення судової статистики здійснюється Державною судовою адміністрацією України.

Ураховуючи те, що розпорядниками запитованої інформації є Офіс Генерального прокурора, а у частині винесених судових рішень - Державна судова адміністрація України, на підставі ч.3 ст. 22 Закону України «Про доступ

НПУ № 49052-2024 від 03.04.2024 (250065)

Підписав: Григорович Олексій Борисович

Сертифікат: 368DC35ECECB2DC10400000009E01004D3E0400

Дійсний: з 15.06.2023 21:00:00 по 15.06.2025 20:59:59

до публічної інформації» зазначений запит направлено за належністю до вищевказаних органів.

Додаток: файл в електронному вигляді.

Начальник

Олексій ГРИГОРОВИЧ

Таблиця

	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Кількість зареєстрованих фактів вчинення кримінальних правопорушень органами Національної поліції України	x	x	x	x	x
Кількість закритих кримінальних проваджень у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення або злочину	x	x	x	x	x
Кількість закритих кримінальних проваджень у зв'язку з недосягненням особою віку, з якого може наступати кримінальна відповідальність	x	x	x	x	x
Кількість складених адміністративних матеріалів у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення	x	x	x	x	x
Кількість складених адміністративних протоколів за ч. 4 ст. 184 КУпАП	x	x	273	167	240
Кількість адміністративних матеріалів за ч. 4 ст. 184 КУпАП, які було передано для розгляду у суді	x	x	x	x	x
Кількість винесених постанов у справах про адміністративні правопорушення за ч. 4 ст. 184 КУпАП	x	x	0	0	0
Кількість адміністративних матеріалів за ч. 4 ст. 184 КУпАП, по яким було накладено адміністративні стягнення	x	x	x	x	x
Кількість складених адміністративних протоколів за ст. 185-4 КУпАП	25	12	4	0	3
Кількість адміністративних матеріалів за ст. 185-4 КУпАП, які було передано для розгляду у суді	x	x	x	x	x
Кількість винесених постанов у справах про адміністративні правопорушення за ст. 185-4 КУпАП	0	0	0	0	0
Кількість адміністративних матеріалів за ст. 185-4 КУпАП, по яким було накладено адміністративні стягнення	x	x	x	x	x

Кількість складених адміністративних протоколів за ст. 185-11 КУпАП	x	x	x	x	x
Кількість адміністративних матеріалів за ст. 185-11 КУпАП, які було передано для розгляду у суді	x	x	x	x	x
Кількість адміністративних матеріалів за ст. 185-11 КУпАП, по яким було накладено адміністративні стягнення	x	x	x	x	x
Кількість винесених постанов у справах про адміністративні правопорушення за ст. 185-11 КУпАП	x	x	x	x	x
Кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених статтями 126, 185, 190, 191, 270, 245, 232-1, 286, 296, 309, 310, 342 Кримінального кодексу України	x	x	x	x	x
Кількість закритих кримінальних проваджень за відсутності складу кримінальних правопорушень, передбачених статтями 126, 185, 190, 191, 270, 245, 232-1, 286, 296, 309, 310, 342 Кримінального кодексу України	x	x	x	x	x
Кількість складених адміністративних протоколів у зв'язку з закриттям кримінальних проваджень за відсутності складу кримінальних правопорушень, передбачених статтями 126, 185, 190, 191, 270, 245, 232-1, 286, 296, 309, 310, 342 Кримінального кодексу України	x	x	x	x	x

*x- статистичною звітністю не передбачено